

Microsoft®



Microsoft®
Word

ORHAN KEMAL

CEMİLE

Roman

.....

İ

1934 yılı Eylül sonlarının berrak bir gecesi.

Kuvvetli ayın altında bembeyaz pamuk tarlaları
göz

alabildiğine uzanıyor, köyleri şehre bağlayan
tozlu yollarda

kütlü denilen, tohumlu pamuk hararları yüklü

Doçlar,

Şevroleler, Fordlar, yağsız tekerleklerinin
gıcirtısı aydınlık

geceyi dolduran öküz, camız arabaları, İnegöl
çift atlıları,

yüklü deve dizileri şehre akıyordu.

Deveci Çopur Halil, dokuz deveyi çekmekte
olan eşeğinden

yere atladı, kara donunun cebinden Serkdoryan

cıgara paketini çıkardı, bir cıgara yaktıktan sonra
çöpü

baş ve şahadet parmaklariyle kırıp fırlattı.

Testekerlek ay ta yukardaydı.

YoI boyunca uzanan meşeliğın hemen
gerisinde tok

bir çakal, hazdan gerilmiş sırtıyla yumuşak
toprakta debelenmekte,

arada şehvete gelerek, ince ve bembeyaz

dişleriyle ava doğru pavlamaktaydı.

Çakal tekrar pavlayınca, uzaklarda bir köpek
gürler

gibi sesiyle havlamağa başladı. Bunun üzerine
sağdan

soldan, inceli kalınlı köpek sesleri çoğaldı. Çakal
safı

kulak kesilmişti. Böcek çıtırtıları yüklü geceyi
huzursuzlukla

dinledi.

Tam bu sırada esen nemli bir rüzgar Deveci Halil'i

içten içe titretmişti ki, karşıda, ta karşıdaki kalabalık meşeliğin

hemen gerisinden kalkan dört insan karaltısına

dikkat etti. Karaltılardan üçü ayrı yönlerde kaybolurken,

dördüncü karaltı yola indi, bir cigara yaktı.

Şehir uzaklarda bir çizgi, ışıktan bir çizgi gibi gözükmekteydi.

Klevand pamuğunun devşirildiği bu mevsimde tarlalar

insan dolu olduğu için, Deveci Halil aldırış etmediyse

de, geçenlerde şehrin burnunun dibinde çevrilip

soyulan

otomobili hatırlayarak, eli kara donunun sağ
cebindeki

parlak demirli sustalısına gitti.

Yolun kenarındaki adamın hizasına gelince:

- Selamünaleyküm! dedi.

Kasketi ensesine yıkılı adamın yüzü pek belli
olmuyordu.

Makinist kılıklı, uzun boylu, zayıf biri.

- Aleykümselam, Halil ağa!

Cevabını verince, Deveci Halil durdu, eğildi,
adamın

yüzünü görmeğe çalıştı.

Beriki:

- Ne o dedi, tanıyamadın mı ne?

Sivri çeneli, uzunca bir yüzdü.

Sesten alan Deveci Halil:

- Vay, dedi. İzzet ustaymış! Ben de belledim ki...

Beriki güldü:

- Ne belledin? Eşkiya mı?

- Olur olur...

- Olsa napardın?

Parlak demirli sustalısını şakırtıyla açan Deveci Halil:

- Habibini şaşırırdım! dedi.

Gülüştüler.

Deveci Halil:

- Bu saatta buralarda ne arıyon? diye sordu.

- Hiç.. Şu karşı çiftliğin bozuk Hanomağını tamir

ettim, piston rektifiyesi..

- Niye? Fabrikadan ayrıldın mı?

- Ayrıldım. Var bir yirmi gün..

- Demek ayrıldın?

- Ayrıldım...

- Şimdi ne iş görüyon?

Henüz muayyen bir işim yok. Şurda burda çalışıyorum.

- Gündeliği doğrultuyorsun ya?

- Eh. Doğruluyor demektir..

- Sen işsiz kalman canım, kurt gibi adamsın.

- Belli olmaz.

- Ne belli olmazı yahu.. Geçen gün bir yerde konuşuluyordu,

senden laf açıldı, bu Çukurova'da üstüne zor bulunur dediler!

- Senin köroğlu da çalışıyor mu?

- Çalışıyor..

- Hastalığı noldu?

- Bildiğin gibi.

- Yahu sen akıllı adamsın.. Hasta avrat, hasta hasta

çalıştırılır mı?

- Beni dinlediği var mı ki.. Evde bunalıyorum diyor, öleceksem makinemin başında ölim diyor..

- Ne avrat be! Demek öyle diyor.. Hadi gidek, ne

bekliyon?

- Şimdi bir kamyon gelir nerdeyse..

Deveci Halil söğdü.

İzzet usta:

- Makineye söğme, faydası yok! dedi.

Deveci Halil bu sefer hem kamyona, hem de kamyonu

icat edene, kamyonu memlekete sokana, kamyonla

iş görene, gördürene uzun uzun söğdükten sonra:

- Ben her yıl bu vakıtlar paraynan oynardım! dedi,

bu cenabetler memlekete girdi gireli bizim rızkların yönü

değişti..

Anlayışlı anlayışlı gülümseyen İzzet usta:

- Sat develerini, bir kamyon da sen uydur!
dedi.

- Töbe de.. Baba, dede, ecdat yadigarı,
peygamber

mahluku onlar.. Günah değil mi? Sen ona buna
boşver

de, şu Boşnak kızından haber ver bana.. Gene o
avluda

mı oturuyorsunuz?

- Evet...

- Kapı komşu musunuz gene?

- Kapı komşuyuz.

- Kırk yılda bir işimiz düştü, boş verdin bire
usta..

Halbuki babasıynan aran iyi!

- Sen bunu zaman zaman tekrarlar durursun
Halil,

ille beni gördün mü aklına gelir..

- Kim?

- Kız...

- Gece düşümde, gündüz hayalimde vallaha..
her

daim aklımda.. Allah emri, Paygamberin kavli
üzere, kendime

aile yapacağım..

- Kızın gönlü yok!

- Sen babasının gönlünü ettikten sonra kızın
esamisi

mi okunur bire usta?

- İşte bunda yanıldım..

- Niye?

- Senin bildiğin babalardan değil ki bu. Kızını
gözünden

ziyade sever.. Sonra o adamın kafası başka..

Yerliye

kız vermez. Çocuklarını toplayıp, Çukurovadan savuşmak

istiyor..

- Savuşup da nolacak?

- Beş on dönüm tarlası varmış, zamanında hükümet

vermiş.. İşliyecek..

- Beş on dönümlen iş mi olur? Töbe geçinemez.

- Eee.. Uzun ettin amma. Sonra biliyorsun, kız başkasını

seviyor..

- Katibi değil mi? Otuz kaat aylıknan avrat mı sevilir?

Bana varsın, gözümün yağını yesin! boynunu boğazını

beşibirliknen, kollarını altın burmaynan doldurim!

- Kızın böyle şeylerde gözü yok. İsterse, senin yapacağıının

on mislini yapacaklar var.. Amma istemiyor...

- ...develerimi satar, uğruna harcardım tekmil.. Feda olsun.

- ...kollarını altın burmaynan doldururum, küpe alırım,

kendine, beşibirlik alırım.

- Ben onu Allahın emriynden kendime aile yapacam,

kapatma değil ya..

- Boş laflar Halil.. Olmayacak şey, boşuna nefesini

tüketme. Kız katibi seviyor diyorum, sen hala...

- Otuz kaat aylıknan avrat mı sevilirmiş?

- Fazla gelmeğe başladın amma..

Birdenbire sinirlenen Halil:

- Ne fazla gelecekmişim, dedi, bir gün dayarım

tomafili...

- Eeee?

- Attığım gibi yallah...

Deveci Halil develerinin önüne düştü, eşeğine atladı:

- Çööööh..

İzzet usta da bir cıgara yaktı.

İİ

Devrini tamamlayan ay silinmişti.

Ulucami'de sabah ezanı okunmaktaydı.

Şehrin hareketsiz, ağır ve eski sokakları
yabancıya

Ortaçağı hatırlatarak ağarırken, bir kapı usullacık
açılıp

kapandı, sonra bir başka kapı, daha sonra bir
başkası...

Zülcelale ibadete koşuşan Müslüman gölgeler
peydahlandı

duvarlarda. Boğula boğula öksürüp, yere ağız
dolusu

bir balgam tüküren ihtiyar bir Müslümanın
birdenbire:

- Allah Cellecelalehu!

Diyen sesi işitildi.

Bu sırada Deveci Halil'in deve dizisi, caminin arkasındaki

karanlık sokağa girmekteydi.

iii

Fabrikanın kurşuni boyalı demir kapısı önünden üçe

ayırarak her biri bir başka mahalleye giden yollar öküç,

camız arabaları, İnegöl çift atlıları, boy boy, renk renk

kamyonlar ve yüklü deve dizileriyle doluydu. Geçit vermiyecek

şekilde tıklal üç yol, fabrika kapısında birleşip

kalın

bir kol halinde içeri giriyor, Malzeme Yedek Anbarını

sağına, demirhaneyi soluna alıp, tohumlu pamukların

tohumundan ayrılma işinin görüldüğü Çırçır Dairesinin

de önünden geçerek, fabrikanın arka mağazalarında

yanyana üç kantarın oraya uzanıyordu.

Üç kantarda üç katip, fabrikaca satın alınan tohumlu

pamukları tartıp teslim almaktaydılar.

Ortalıkta keskin bir mayıs kokusu vardı. Öküz, camız

böğürtüleri, hamalların yaygarası, telaş, toz ter...

Katiplerden birisi saatine baktı:

- Altıya geliyor! dedi, sonra haber verdi:

- ...Saat altıya geliyor milleet!

Fabrika sahibi ekseriya altıda, pek pek altıyı
çeyrek

geçe fabrikaya gelirdi.

Kantar şakırtıları arttı, terli hamalların
konuşması hızlandı.

Bu saatta değişecek yedek, yani vardiya
olmadığından,

işçi mahallesi uyuyordu. Çürümüş, tahta, paslı
teneke ve kerpiç yığınlarından ibaret evleriyle
işçi mahallesi

sanki bir seldi, bir seldi de bu sel, uzak, çok
uzaklardan

yuvarlana yuvarlana, köpüre köpüre, korkunç
anafolar

yapa yapa gelmiş, yıllardanberi mahallenin
nabzı

gibi atan fabrikanın ağır, beyaz taşlarla örölü;
kalın sağlam

ve yüksek dört duvarına dört yandan yüklenmiő,
ama

duvarları aşamadan, takılmıő kalmıştı.

Evler.. Yan yatmış, diz çökmüş, bağdaş kurmuş, kapaklanmış,

yahut tam yuvarlanacakken tutunuvermiş, evler, işçi evleri.

Bu evlerin çürük kapıları arada açılıyor, ya dal gibi

bir kız, bir kadın, yahut kocaman takunyalarıyla küçücük

bir çocuk, uyku dolu gözleriyle çıkıyor, fabrika kapısındaki

Fabrika Memur ve İşçileri Mahdut Mes'uliyeti İstihlak

Kooperatifinin bakkalından içeri giriyordu.

Fabrika baş makinistinın babası olan kıpkırmızı, ablak

yüzlü, ihtiyar bakkal, tezgahına dayanmış,
gümüş çerçevesi

beyzi gözlüğünün üstünden bakarak, Deveci
Çopur Halil'le

çene çalıyordu.

Bir ara:

- Aha, dedi, seninkinin avradı geldi...

Çopur Halil döndü, baktı. Uzun boylu, sapsarı,
zayıf

bir kadın. Elinde siyah bir zeytinyağ şişesi..

Çopur Halil:

- Sen İzzet ustanın avradı mısın bacı? diye

sordu.

Yorgun gözlerini Çopur Halile çeviren kadın başını

salladı.

Beriki:

- Hastasın galiba? dedi. Allah iyilik versin...

- Hasta mıyım, sağ mıyım bildiğim var mı ki...

- İyi olur bacı, iyi olur işallah.. Allahdan ümit kesilmez!

- Amaaan.. İyi olmuşum ki, bundan sonra it olup

kuyruk mu sallıyacağım?

Şişesini bakkalın tezgahına bıraktı..

- Şuna on iki buçukluk zeytinyağı koy bakalım..

- Kocanı yolda gördüm, dedi Halil, bir patoz tamir

etmiş.. İyi bir para geçer elinize gayri.

Kadın:

- Elimize ne geçer bilmem, dedi, gitmeye gitti.

- Geçer geçer.. Koskoca usta yahu...

- İnşallah..

Çırağın uzattığı şişeyi aldı:

- Yaz duvara kalsın bahara!

Çıktı gitti.

Veresiye defterine borcu kaydettikten sonra
bakkal:

- Ustalığına diyecek yok amma, sebatsız, dedi,
yoksa

bu Çukurova'da az bulunur.. Üç gün orda, beş
gün ötede...

- Bir insan bir yerde sebat etmeli! Şu Boşnak
kızını

sordum, madem bir avluda oturuyorsunuz, kapı komşunuz,

babasını gör, şu işimi bitir, dedim..

- Ne dedi?

- Katibi seviyor diyor.. Otuz kaat mayışnen avrat

mı sevilir? Kollarını altın burmaynan doldururum, gözümün

yağını yesin dedim.. Sonra dedim ki, şehirde konak

bile tutarım kendine, dedim, develerimi satar, uğruna harcarım

dedim... Hem de satarım emmi! Kızın babası aksiymiş. Doğru mu?

- Hangi kızın?

- Boşnok kızının...

- Cemile'nin mi?

- Heye...

- Aksi olup da canım... Anayı kızdan ayıran para...

Lakin kız bildiğin gibi değil.. Kabadayı..
Ardında da fırlayanlar

çok ya, dönüp bakmıyor...

- Katip nasıl?

- Katip de iyi oğlan, hatırnaz.. Zorlu da içki

içer hani..

Benim şu mahzene girer, pencerenin önüne oturur,

saçları maçları da tarar mı sana...

- Otuz kaatnan avrat mı sevilir?

- Neye sevilmesin? İki gönül bir olduktan sonra samanlık

seyran olur derler bize oğlum..

- Bu kız kısmının da işine akıl, sır ermez... Bir heye

dise yani... Kollarını altın burmaynan doldururum!

- Yok mu içerde bir tanıdığın?

- Nerde?

- İplikhanede.. Ver elina bir kaç kuruş...

- Var. Senin Camgöz'ün halasının kızı var,
Karakız..

- Daha eyi metettin ya.. Karakızın zenaatı ne
ki?

- O değılden açmış meseleyi, ağzını mağzını
aramış

bir iki.. Lakin şu katip olmasa...

- Demek kız da onu seviyor?

- Sevse ki ne yahu.. Otuz kaatnan avrat mı sevilir

bire Mamıd emmi? Yarın evlenseler mesela, avrat tuz

dedi mi, ciğeri cız der! Hele bir iki de çocukları oldu

mu, bırak.. Halbuki beni sevse...

- Korakız, dediklerini teknil söylemiş mi?

- Söylemiş söylemiye ya...

- Ee?

- Deli kafa.. Bana böyle şeyler söyleme, seni idareye

şikayet ederim demiş...

- Öyleyse mesele kalmamış... Sen de elini yu...

- Otuz kaatnan avrat mı sevilir? Nerden baksan
bir

katip parçası... Halbuki beni bir sevse...

Bakkal:

- Ahmet! diye çırağına seslendi, kaldır şu
darabaları!...

Çırak, dükkanın yarı inik kepenklerini tam
kaldırmıştı ki,

ağa kooperatif berberinin yanındaki köşeden
çıktı.

Geniş kenarlı hasır şapkası altında pörsük

yanakları,

sarkık alt dudağı, göğsünden başlayan kocaman karnı

ve ince bacaklarıyla yan yan yürüyor, bir ördeği hatırlatıyordu.

Çukurova'ya yarım pabuçları; kulaklarına geçmiş yağlı

fesi ile ırgatlık için geldiğini, Mahmutpaşa Hanının kapısında,

çapaklı gözleriyle bütün gün dikilip, dağ köylülerinin

getireceği tabaklanmamış tavşan derisi beklediğini,

derileri tabaklayıp sattığını, kazandığı üç beş kuruşa

düğüm üstüne düğüm attığını, ekmek peynir,

ekmek turşu,

ekmek kara zeytin yahut kaynamış kimyonlu
nohutla

gününi gün ederek santimle yaşadığını herkes
bilirdi.

Ağanın geldiğini gören Boşnak kapıcı, mahalle
bekçilerininkine

benzeyen elbisesinin ceketini yanlara çekti,

kendine çeki düzen verip, ellerindeki çanaklara
yerlerden

hayvan pisliği toplamak için itişen yalınayak
çocukları

kovaladıktan sonra, esas vaziyete geçti ve
fabrika

kapı içindeki kulübesinin önünde put kesildi.

Ağa bütün bunların farkında bile değildi. Kütlü hararları

yüklü araba, kamyon ve deve dizilerinin tıkadığı yolları çatık kaşlarla gözden geçirerek:

- Ne demiye birikmiş bunlar? diye sordu, yolları

tekmil kitlemişler! Katipler dartmıyor mu?

Kantar başındaki üç katibin bütün gece yarışircasına

iş gördüklerini bildiği halde, gene de sormuştu.

Kapıcının vereceği cevabı beklemeden, fabrikaya girdi,

odasına geldi. Şapkasıyla ceketini çıkarıp odacısına

verdi, her sabah fabrika işlerini kontrola
giderken giydiği

uzun, beyaz iş gömleğini sırtına, lacivert beresini
de

tüysüz ama kuvvetli başına geçirdi, her günkü
gibi, fabrika

içlerini kontrola çıktı.

V

Kütlü denilen tohumlu pamuğun çıırıldandığı,
yani

tohumlu pamuğun tohumundan ayrılma işinin
yapıldığı

Çırçır Dairesi'ne, tahtaları basıla basıla yenmiş,
çürük,

su gibi sallanan bir merdivenle çıkılıyordu.

Katip, tohumdan ayrılmış pamuk balyalarını
tartıyor,

deveci Çopur Halil de bacak bacak üstüne atmış,
odada

cıgara içiyordu.

Ağanın aklı gitti. Zaten katip de işi bırakmış,
ağanın

yanına koşmuştu. Birlikte merdivenleri
çıkarlarken ağa

birdenbire durdu, peşi sıra gelmekte olan katibe:

- Gözlerine barnaklarıma daktığım gibi ikiciğini
birden

alırım, kosnük! dedi, palikemi mi yakdıracan?
Ne dimeye

söylemeyon palike içinde cuvara içmenin yassah olduğunu?

Altmışlık bir Selanikli olan katip sarsıldı.

- Söyledim, dedi, vallaha, billaha söyledim!

- Söyledin de ne dimeye söndürmedi?

- ...?

- ...ağasının hatırı kalır diye mi korhdun?
Kalsın...

Beni alakedar itmez.. Get, söyle usulüynen,
söndürsün

cuvarasını!

Odasına öfkeyle dönen katip:

- Arkadaş söndür cıgaranı! diye sertçe söylendi.

Çopur Halil:

- Tadını kaçırdın be! dedi, deminden beri söndür

söndür.. İki firrık kaldı şurda zati..

- İki firrık miki firrık bilmem, söndür.. Ağa demediğini

komadı bana.. Ne mecburiyetim var el için laf işitmeğe?

- Ağa bana birşey dimez, ben müstesnayım!

- Burası fabrika.. Burda hiç kimse müstesna değil..

Söndür cıgaranı! Had!.. Bak her taraf pamuk dolu..

Bir kıvılcım, tamam. Söndür, söndür yahu!

Katibe ters ters bakan Çopur Halil yere attığı cıgaranın

dibini ayakkabısının ucuyla ezdi. Bunu bir yenilgi

saymıştı. Şalvarının cebinden çıkardığı iri taneli sarı kehribar

tesbihini şakırdatarak çekmeğe başladı. Öfkesi gittikçe

artıyordu. Katibe göz ucuyla baktı.

- Yer yer olmalı ki... diye söylendi.

Balyacıların kantara koydukları pamuk balyalarını tartıp

numaralarıyla kilolarını önündeki deftere kaydetmekte

olan katip, gözlüğünün üstünden Çopur Halil'e baktı,

lahavle çekti.

Beriki:

- Ne lahavle çekiyorsun lan? diye horozlandı.

Katip:

- Ben lan değilim, dedi, efendiyim ben!

- Suratından belli...

- Belli tabii...

- Kes lan! Şimdi efendinin de, beyinin de anasından

avradından çektirirsin ha!

Gözlüğünü çıkarıp rahlesinin üzerine hırsla bırakan

katip, kalktı devecinin karşısına dikildi:

- Çek bakalım hadi!

Çopur Halil de kalktı, tesbihini şalvarının cebine koydu.

- Kaçdan aşağı olmaz yani?

Katibi göğsünden şöyle bir itti. Birkaç adım gerileyen

katip:

- Kaçdan aşağı dersin o kadar ulan. Varsa bir marifetin

göster!

Deveci Halil'i itmek istedi. Katibin eline sertçe vuran

deveci:

- Biçimli otur, bak, öfelerim ha! dedi.

İtişmeğe başladılar. O onu itti, o onu. Sonra

birdenbire

karakucak oldular. opur Halil, ihtiyar katibi bir savuruşta,

rahlesine fırlatmıştı ki, yetişen hamallar araya girdiler, deveci Halil'i dışarı ıkardılar.

Eli ayağı zangır zangır titreyen katip kükruyordu. Basbas

bağırarak odasının kapısını çarptı, arkasından sürgüledi.

opur Halil'se hamalların arasında:

- Birazdan, diyordu, birazdan isterim bunları:
Eğer

bunu senin kesene korsam bu bıyıklar anamın...

Bir bardak su içen katip, rahlesinin başına geçmişti.

Titreyen eline kopya kalemmini aldı, gözlüğünü gözüne

taktı.

Çopur Halil hala sğp sayıyordu.

Kantara konulan balyayı alışkın elleriyle tartıveren

katip, hiç de lüzum yokken:

- Yüz on kaldır!

Diye balyanın kilosunu seslendi.

Kendisine cevap vermeğ>e tenezzül

edilmediğini sanan

Çopur Halil gene söğdü.

Aynı hareketi bu sefer mahsustan tekrarlıyan katip:

- Yüz sekiz, kaldır! diye bağırdı.

Çopur Halil çıldırarak hale gelmişti.

- Ulan senin İsanı, Musanı, yedi göbek sonraki zürriyetini

İskenderin ordusuynan.. diye söğerek hamalların elinden kurtuldu, katibin oda kapısına müthiş bir tekme

attı.

- Çüşş ayı oğlu ayı! dedi katip.

Deveci Halil fabrika sahibinin odasına taraf
hızlı hızlı
yürüdü.

Az sonra çırçır merdivenlerini inen ağaya
durumu anlatan

katip:

- Beni size şikayete gitti! dedi.

Ağa:

- Kulağasma.. cevabını verdi, yarın benim
palikem

yanarsa, ötebaştan yürek soğudur dümbükler!

İplikhaneye taraf yolunu değiştirdi.

VI

4 numaradan 24 numaraya kadar yumuşak,
ekstra,

her katta bükülü ve tier renkte pamuk iplikleri
yapan iplikhane,

erkek aptesanelerinin yanında, mavi boyalı
kapıları

içeri dışarı açılıp kapanan, yüksek çatısını
sağlam

demir kolların tuttuğu, aydınlık, tertemiz, pırıl
pırıl bir

atölyeydi.

Kapıdan girince sağda RIETER markalı banko makineleri...

Fitil makinelerinden gelen pamuk kolonları bankolarda

istenilen numaraya göre incelik ve masuralara

sarılırdı. Her bankoda Öncü ve Arkacı denilen işçiler

çalışır. Islak betonun üzerinde yalınayak veya takunyalarla

çalışan kız, oğlan, genç, ihtiyar, kadın, erkek işçiler...

Bilhassa çocuklar.. Dokuz, on yaşlarında, gözleri

uyku dolu, renksiz şeylerdir ki, iş kanununa uysun diye,

annelerinin, teyze, hala, dayı yahut ta tamamıyla yabancı

bir büyük insandan parayla satın alınmış nüfus kaatlarıyla

işe girmişlerdir.

Bankoların yeşil çuha kaplı ince silindirleri üzerinde

su gibi dağılıp, sonra birleşerek pırıl pırıl çengellerden

geçen iplikler, masuralara baş döndürücü bir hız ve yumuşak

bir vınıltıyla sarılıyorlardı.

Her gün on iki saat ayaküstü çalışan ufaklı büyüklü

işçilerin vazifesi, arada kopuveren bu ince telleri Yapıştırmaktır.

İşçiler bu yapıştırmada öyle ustadırlar ki...

Ağa sağdan birinci bankonun yanında durdu.
Makinelere

karşı tüklenmez bir hayranlığı vardı. Gözlerini
yeşil

silindirlere dikti.

Ağanın iplikhaneye geldiği haberi her zaman
çabucak

yayıldığından, birer köşede çene çalan, gazoz,
çay,

kahve içmeğe sıvışan, kızlarla dalga geçen usta
veya usta

muavinlerine haberler uçardı.

Gene öyle oldu. İplikhanenin koca göbekli,
zampara

ustası atölyenin arka kapısından usullacık girdi,
arka makinelerden

birinde sözde tamire başladı.

Ağaysa banko işçileriyle konuşuyordu.

Babasının patlak yenli sarı postallarını incecik
ayaklarına

geçirmiş, on iki yaşlarında bir bankocuya:

- Eee... dedi, memnun musun İtalyan'ın
düzeninden?

İri kulaklı, yamyassı başını iki yana sallayan
oğlan:

- Bırak be ağa, dedi, nerden çıkardın başımıza
bu

gavuru?

- Niye lan?

- Niyesi var mı bire ağa.. Böyle iplik olur mu?
Kop

ha kop!

- Ee.. Herif mehendis, gavur.. Senden benden
eyi

ağnar tabi..

Gene boydan boya kopan iplikleri yapıştırmağa
koşan oğlan:

- Onun gavurluğunu da, mühendisliğini de...
diye

söğdü.

Ağanın yanibaşında beliriveren koca göbekli
usta:

- Bütün amele şikayetçi! dedi, millet kan
ağlıyor..

Hele dokumahane.. Böyle giderse herifin
Allahını şaşıracaklar...

Ağa gülümsedi:

- Bana ne? Palikenin sahabı yalnız ben deelim
ya.

Herifi palikeye de ben almadım...

- Vallaha bilmem.. Böyle giderse işçi teknil
ayaklanacak!

- Numan Şerif Beyefendi düşünsün.. Gavırını beş seneliğine konturatınan palikeye bağılayan o. Herif bana bile kafa tutuyor yallah deyince...

Ağanın etrafını bir kısım işçilerle, usta muavinleri almıştı.

Avurtları birbirine geçmiş bir usta muavini:

- Millet boyuna Sümerbank fabrikasına kaçıyor! dedi.

Ağa:

- Nöriym? diye omuz silkti, bana göre hava

hoş..

- Bereket versin Sümerbank fabrikasında da kadrolar

dolu. Yoksa çalıştıracak adam bulamıyacaktık..

Ağa kesti attı:

- Numan Beyle İtalyan'dan sorun. Bana hiç gelmeyin!

Yürüdü. Son derece memnundu. Yanıbaşında yürüyen

iplikhane ustasına:

- Akılları varsa, çevirsinler gavırını, şöyle bir tenhada..

- Olacak, dedi usta, o da olaca..

- İnşallah..

- Sen hiç merak etme.. O, dokumacılardan bulacak

belasını.. Söğen söğene...

Ağa Kelep'lere geçerken, iplikhanenin nihayetindeki

odayı, İtalyan'ın çalışma odasını çenesiyle işaret etti:

- Gelmedi mi daha?

Usta:

- Dokuzdan evvel gelmez, dedi, herif Avrupalı mühendis

kolay mı? Bizim gibi değil ya. O yokken fabrika işlemiyordu sanki, pek bir lüzumu varmış gibi..

Kelepler, yani çözgüler, bankolardan dar bir beton

yolla ayrılıyordu. Bankolardan gelen iplik masuraları koca

koca teknelerle keleplere taşınır, keleplerde çözülür,

çileler haline getirildikten sonra paketlenip pazara sevk olunurdu.

Beyaz örtülü başları önlerine eğik, siyah göğüslüklü

işçi kızlar harıl harıl çalışıyor, ikide birde kopan

iplikleri

bağlayıveriyorlardı.

Kelepçi kızlar da bankodakiler gibi, fazla iplik kopmasından

şikayetçiydiler.

- İpliklere bir şeyler oldu, diyorlardı, bu kadar senedir

biz bu fabrikadayız, böylesini görmedik..

Ağa hemen cevaplıyordu:

- Avrupalı mehendisten eyi mi bileceksiniz?
Aklınız

ondan çok değil ya?

Kızlar:

- Pis cenabet, diyorlardı, nerden çıktı başımıza?

- Ben çıkarmadım, benim şuncacık kabahatım yok..

Palikenin sahabı bir ben olsam, kuyruğundan duttuğum

gibi, yallaaah!..

Araya gene hemen koca göbekli ustayla usta muavinleri

giriveriyorlardı:

- Belasını o, ekmekleriyle oynadığı işçilerden bulacak...

Yazık günah değil mi şu ana kuzularına? On iki

saat ayak üstü çalışmak kolay mı?

Ağa kurnazca gülümsedi:

- Açsınlar gözlerini! Ağlamıyan çocuğa meme var

mı? Gedip Numan Beyefendiye söylediniz mi?

- Doğumacılar gitmiş, şikayet etmişler...
Dinlemiş

bir iki... Sonra kızmış. Avrupalı bir fen adamına karşı sizin

şikayetinizi dinlemem, haydi yallah marş demiş..

Boşnak Cemile'nin yanında duran ağa:

- Koskoca Numan Bey.. dedi, bir ayağı

Avrupada,

bir ayağı Emelikende... Sen ben kim oluyok?

Boşnak kızının yanında ağanın gene
durduğunu gören

iplikhanede İtalyan hemen unutuldu. Sağda,
solda

fısıltılar başladı.

Üç makine aşağıda çalışan Arabuşağı Karakız,
aynı

makinede çalıştıkları Arnavut Meryem'le Giritli
Hatice'ye:

- Papaz, diye fısıldadı, kıza nasıl da bakıyor!

Ufacık burnunun ucu havaya kalkık Giritli

Hatice:

- Heye, dedi, papaz ki papaz.

Daracık omuzlu, kara, kuru, çirkin bir kız olan
Arnavut

Meryem:

- Ya beriki? dedi, kaşlara bak.. Babasının
oğluna

surat ediyor sanki.. Bellersin ya babası ya da..

Hatice:

- Kocası! diye tamamladı.

- Vallaha.. Güzel olmaynan sanki..

- Hiç canım.. Koskoca bir ağa mesela.. Sen öyle

bir adama surat asacak insan mısın? Kim oluyorsun sen?

Karakız:

- Ondaki onur, kibir kimde var. Burnu kafdağında..

dedi, şu deveçiden ötürü böyle böyle dedim, herif sana

yangın dedim, kollarını burmaynan doldururum, gözümün

yağınını yesin diyor dedim de çemkiriverdi!

- Katip yarın onun ağzının içine...

- Vallaha.. Deveci diyor ki, otuz kaat maaşnan avrat

mı sevilir, diyor.

- Bunnarı hep kendine dedin mi?

- Cemileye mi? Dedim..

- Ne diyor?

- Hiç. Seni idareye şikayet ederim diyor.. Etsin, korkum

mu var? Onun ferîştahından korkmam ben.. Ben

kaçın kurrasıyım.. Lakin güttüğüm nokta başka...

Cemile'ye nefretle bakan Meryem:

- Tıskit, dedi. Ayağına gelmiş bir kısmet.. Şu
senin

deveci beni almaz mı kız?

- Seni ne yapsın kuru cenabet..

Arnavut Meryem içini çekti:

- Doğru bacım.. Beni napsın.. Kara, kuru..

Tam bu sırada elinde bir takım kaatlarla
Cemile'nin

katibi iplikhaneden içeri girdi.

Kara kız:

- Aha, dedi, Aslı'nın Kerem'i... Aklıma da geldi

ha.. Usta bir gıcık alıyor ki..

Koca göbekli usta da katibi görmüştü. Yüzü derhal

asıldı, ağanın kulağına:

- Senin Numan Beyin adamı... dedi, saat başı burda..

Halbuki iplikhaneye hiçbir alakası yok.. Eline bir iki

kaat alır, dolaşır. Maksat kızlarla angaje etmek..

Ağayı karşıdan gören katip de şaşırılmıştı. Geri dönmek

istemiş, şüpheyi büsbütün çekeceği için vazgeçmişti.

Ağanın yanından geçerken:

- Nirye gidiyon? diye ağa sordu.

Katip durdu. Yeni tıraşlı yanakları kızardı.
Saçları

briyantinden ışıltı ışıldı.

- Sinyor Orlandonun raporlarını götürüyorum efendim! dedi.

İplikhane ustası:

- İtalyan'ın saat dokuzdan önce gelmediğini kendisine

daha dn söylemiştim!..

Katip şaşaladı.

Ağa sertçe :

- Dn, söylemiş sana..

Katibin gözü Cemile'ye kaydı.. gözgöze geldiler. Verilecek

kandırıcı bir cevabı yoktu. Bununla beraber, birşeyler

söylemeliydi herhalde. Gz tekrar kıza gitti.

Bu sırada ağa:

- Hadi bakalım, dedi, yallah! Burası angace

yeri

deel!

Mahvolduğunu sanan katip döndü, birbirine
dolaşan

bacaklarıyla, çıktı gitti.

Usta:

- Bu (A) yedeği iş başında mı? Gece demez
gündüz

demez, burda!

Yan gözle Cemile'ye baktıktan sonra:

- Ne hikmetse, diye tamamladı.

Ağa aldırış etmemişti, tekrar Cemile'nin yanına sokuldu.

Cemile'yse hırsından titriyor, yaşaran gözlerini saklamak için başını eğdikçe eğiyordu.

Ağa:

- Ee.. dedi, beğenmiyon mu İtalyan'ın düzenini?

Cemile cevap vermedi. Başını az daha eğdi, titreyen

elleri makinenin iplikleri arasında şimşek gibi dolaştı.

Ağa:

- Sana söylüyorum! dedi.

Islak kirpikleriyle ağaya ok gibi bakan Cemile:

- Neblim ben, cevabını verdi.

Böyle bir karşılık beklemiyen ağa, iplikhane
ustasına

baktı. Usta gülümsüyordu, soğuk, hain bir
gülümseyiş..

- Bu ne tevir cevap kız? Sende hiç terbiye yok
mu?

Cemile:

- Yok, dedi.

Kızı uzun uzun gözden geçirdikten sonra,
başını salladı,

öfkeyle yürüdü. İplikhane ustası da peşinden
gitti,

dışarı çıktılar,

Ağa:

- Bu kız kimin nesi? diye sordu, niye çemkirdi
öyle?

Usta gene o hain gülümseyişle:

- Sevgilisini kovdun ya! dedi.

- Ya... diye şaştı, madem biliyordun bunu
oğlanı

ne dimeye kovdurdun bana?

- Boşver.. Bura katip ketebe takımının angace yeri

değil, iyi ettin!

- Yoksa...

- Yok vallaha ağa.. Benim onun boyunda kızlarım

var..

- Bana ne bok olduğunu belletme..

- Yok vallaha ağa.. İnan ki değil..

- Bana ne bok olduğunu belletme Şükrü...

- Vallaha değil ağa, billaha değil..

- Haydi öyle olsun.. Kimin nesi bu?

- Bu muhacir esas, Boşnak.. Babası uzun boylu bir

adam. Lakin, memleketinde çok ileri,
hanedandanmış.. Bilenler

anlatıyor, çetebaşymış herif, bir tabur gavuru
önüne

katar kovalarmış.. Tabi zengin adam, mal mülk
çok..

Din uğruna, pir aşkına Sırlarnan boğuşurmuş.
Lakin, zorlu

diş çeker ha. (Ağzını açtı, mağara gibi oyuk bir
diş

yerini gösterdi) Bak, bu dişimi çekti. Eli yle hafif ki..

Sonra, kırık, çıkık, yara, bere.. Elinden her bir Şey gelir..

Bu kızın bir anası vardı ağa, eh.. Allah işini gücünü bırakmış,

bu avradı yaratmış derdin görsen.. Tevatr güzeldi.

Bir saçı vardı, topukta, beyaz beyaz, kar gibi. O kaç,

o göz..

- Ballandır ha ballandır gayri..

- Niye, kızını meydanda değil mi? Bir de kardeşi var

bu kızın, dokumalarda..

- Bizim dokumalarda mı?

- Heye, bizim dokumalarda..

- Babasının zenaati madem bu kadar zorlu.. Ne dimeye

çalışmıyor da çocuklarını palikedede işletiyor?

- Vallaha bilmem amma, görmüş geçirmiş adam,

derebey çocuğu.. Diş çeker beleş, ağrı keser, kırık sarar,

saç tıraş eder, sakal kazır metelik almaz. Alsa halbuki,

çocuklarının ikisinden de ziyade para kazanır amma, gel

anlat.. Derebeyi adam, kimbilir.

Kendi ortağını hatırlayan ağa:

- Bizim soğan erkeği gibi değil mi diye güldü.
Lakin

aferin kıza.. koca bir patrona çemkirmek..

Dokumahaneye taraf yürüdü.

VII

Ağam tam dokumahane kapısına gelmişti ki,
İtalyan

mühendis Orlando, fabrikanın Memurlar Kapısı
nda görüdü.

Beyaz kolonyal şapkası, piposu, kurt azmanı iri

köpeği, budaklı bastonu, kısa pantalonu ve sarı sarı tüylü

kıpkırmızı bacaklarıyla..

Ağanın yüzü nefretle buruştu. Söğdü, yere tükürdü,

içeri girdi.

Üç yüz otomatik dokuma tezgahının kulakları sağır

eden bir şakırtıyla çalıştığı dokumahane toz içindeydi.

Basık çatıdaki pancerelerden birer sütun gibi betona vuran

sabah güneşinde pamuk tozları uçuşuyor, dokumahane

kola koyuyordu.

Ağayı kapıda karşılayan dokumahane ustası,
gözleri

burun köklerine akmış, oklava gibi upuzun,
kupkuru, hilekar

bir Arabuşağı, ağanın sol gerisinde yürürken,
ona

istemediği bir sürü şey anlatıyordu:

- ...işçi galeyan halinde. Sümerbank fabrikasına

kaçan kaçana. Bereket versin oranın kadroları
dolu da..

İşçi ne, yapsın? Kopanı çekip bağlamaktan bez
dokuyamıyor ki!

Bir şey değil, yarın biçimsizlikler de olabilir.

- Ne gibi?

- İtalyan'ı istemiyor işçiler! Anan yahşi, baban yahşi,

güç halle idare ediyorum herifleri.. Ağa:

- Sana ne? dedi, niye idare ediyorsun? İt işi, domuz

derisi. Ko serhoşu yıkılana kadar!

- Herifi öldürürler ağa..

- Bubayın oğlu mu?

Sevinçle çalkalanan dokuma ustası:

- Vicdan, dedi, insanda vicdan var da..

Ağa Şöyle bir baktı, yürüdü.

İplikhanede olduğu gibi, dokumahanede de
tezgahları

teker teker dolaşırken, sinirli bir halde,
kendilerini

tutamayıp İtalyan mühendise küfürü basan
işçilere:

- Siz Numan Beğden daha mı iyi bileceksiniz?
diyordu,

herif ne Avrupasını kodu gezmedik, ne
Emelikenini...

İşçiler:

- Onun Avrupayı, Amerikayı gezmesi,
babasının bayraktar

olmasından bize ne? Biz ekmeğimizi biliriz...

- Hakkınızda bu hayırlı zahar ki.. Neden dersen,
başınıza koskoca bir mehendis getirdi hem de
İtalyan...

O gelmeden bu palike işliyor muydu? Siz bez
dokumasını

biliyor muydunuz? İtalyan geldi, her birşeyler
düzemedi mi?

Arkasından gevrek gevrek gülüyordu, İşçiler
de basıyorlardı

küfürü.

Dokuma ustası ağayı, yeğeni Camgöz Sadığın

tezgahına

götürdü. İşçilerinden ışık geçirilmiş gazoz bilyalarını

hatırlatan gözleriyle Camgöz Sadık, ağanın emrini

bekliyordu.

Ağa:

- Koş, dedi koş bakalım tezgahını!

Alışkın ellerle mekiğine yeni masura koyan Camgöz,

tezgahını koştu, işletti. Sert şakırtılarla işlemeğe başlayan

tezgahta mekik yıldırım gibi gitti, geldi... ve istop etti.

Beş iplik kopmuştu. Camgöz Sadık kopan iplikleri çabucak

çekti, bağladı, tezgahını tekrar işletti. Az sonra makine tekrar istop etti. Dört iplik birden kopmuştu.

Ağa:

- Niye böyle ediyor? diye sormağa kalmadan, Camgöz

eliyle, koluyla, kaşıyla, gözüyle başladı:

- Bu İtalyan'ın düzeni gibi bombok düzen görmedim

ağa. Bu kadar senelik dokumacıyım, başıma böylesi gelmediydi..

İplik çekip bağlamaktan bez dokuyamıyoruz.

On

iki saat ayak üstü dikil, hava.. Bu gidişle ekmeğe, dileneceğiz..

Evvelce ne iyiydi! Hepimiz memnunduk..
Şimdi?

Dayısına baktı. Beriki: ..devam et, devam et!
demek

isteyerek, ağanın omuzu üstünden başını salladı.

- ...şimdi günde bir tek top bile çıkaramıyoruz..
Biz

de insanız, bizim de ekme bekleyen çoluk
çocuğumuz var.

Dokuma ustası:

- Bütün dokumahane böyle düşünüyor! dedi,
herifler

haklı. On iki saat çalış, didin, tatlı uykundan ol,
sonra...

Ağa:

- Peki ne yapalım? diye sordu.

Camgöz:

- Kovun gitsin.. dedi.

- Kovun amma, Numan Bey beş senelik
konturatnan

palikeye bağladı. İstesek bile kovamayız..

- İŒçi konturat monturat dinlemez ağa. İŒçinin Œurasına

geldi, bıçak kemiğe dayandı.. Burada öyle işçiler var ki, anam avradım olsun bıçağı çekti mi...

Dokuma ustası:

- Ne biçim laf bu? diye güya sertleŒti, kanuna, nizama

karŒı gelinir mi?

Göz kırptı.

Ağa birdenbire:

- Œu, dedi, iplikhanedeki BoŒnak kızının kardeŒi

hangisi?

- Hangi Boşnak kızı? Cemile mi?

- Heye..

Orta makinelerden tarafı parmağıyla gösteren
dokumahane

ustası öne düştü.

Ağayla ustanın kendinden tarafa gelmekte
olduklarını

gören Sadri'nin yanakları kızardı, korkmuştu.
Tıpkı kızkardeşi

gibi başını önüne eğdikçe eğdi.

Ağa:

- Senin iplikhanede bacın var mı? diye sordu.

On altı yaşındaki Sadri'nin sarı tüylerle kaplı
tombul

yanakları kızarıp bozarıyordu.

- Var.. dedi.

- Baban?

- Babam da..

- O bacına hiç terbiye vermiyor mu baban?

Sadrinin kaşları çatıldı. Ağaya, sonra ustaya
baktı,

daha sonra da yanındaki tezgahda çalışan
arkadaşı dokumacı

Musa'ya. Hiçbir şey anlamamıştı.

Ağa:

- Kız eksigidir, diye devam etti, yarın elin eline
düşerse

sıkıntı çeker!

Sonra:

- İşler nasıl gidiyor? dedi.

Sadri omuz silkti:

- Çok kötü ağa..

- Niye?

- Boyuna iplik kopuyor.. Kopanı çekip bağlamaktan

bez dokuyamıyoruz ki..

- İtalyan'ın düzenden sonra mı böyle oldu?

Sadri:

- Yook... diye başını sallayınca, ağanın omuzu üzerinden

bakmakta olan dokuma ustasının yüzü kırıştı.

- Yok!..

Sadri ürktü. Adeta nutku tutuldu.

Ağa:

- Niye durdun? diye sordu, İtalya'nın düzenini beğeniyorsun

demek!

Bir kere ok yaydan çıkmıştı.

- ...İlk zamanlar İtalyan'ın düzeni iyiydi... diye devam

etti, kaymak gibi bez dokuyorduk, töbe iplik kopmuyordu..

Dört, beş gün böyle gitti. Ondan sonra.

Dokuma ustası:

- Bu ağızlar İzmirlinin ağızları! dedi, bırak bu ağızları

da doğru konuş!

Sadri:

- Doğru konuşuyorum! diye ısrar etti.

- Konuşmuyorsun!

- Dosdoğru konuşuyorum ben!

- Sen doğru konuşuyorsun da, bu kadar işçi yalancı mı?

Israrda fayda görmeyen Sadri, tezgahına

döndü, işiyle

uğraşmaya başladı.

Ağa:

- İzmirli de kim? diye usullacık sordu.

Arka tezgahlardan birinde çalışmakta olan kısa boylu,

yusyuvarlak birini parmağıyla işaret eden usta:

- Orda.. dedi, ta orda işte!

Ağa o tarafa yürüyünce, usta bir iş bahane ederek,

makinelere birinde sözde tamire başladı, ağanın peşisıra

gitmedi.

Bir kedi kadar çevik, açığız olan İzmirli
Nusret, lisenin

onuna kadar okumuş, cin gibi bir delikanlıydı.
İplik

ve bez randımanlarının niçin birdenbire
düştüğünü kısaca

anlattı:

- ...kolaya zımpara tozunu usta beyin adamları
atıyor..

Malum a, zımpara tozu aşındırıcıdır.. Tel gücüle
aşınıyor, aşınan tel gücüler de iplikleri zedeleyip
koparıyor.

- Ustanın ne menfaati var bunda?

- İtalyan'ı sepetletip eskisi gibi tek başına kalmak!

Ağa bütün bunların farkında değilmiş gibi, renk vermiyordu.

Dokumahane kapısına doğru giderken, usta endişeyle

bakıyordu. Gözüyle gel! yapan ağanın peşi sıra dokumahaneden

çıktı, iplik ambarından içeri daldılar.

Sağlı sollu, tavana karar istifli iplik paketlerinin arasında

daracık yol, giriş kapısı gibi küçücük bir kapılıyla

dışarı çıkıyordu.

Ağa bir ara durdu. Dokuma ustasının gözlerinin içine bakarak:

- İtalyan'ın ayağı böyle alınmaz! dedi.

Dokuma ustası gene itiraz etmek isteyince:

- Patırdıyı bırak! dedi, şurda bizbizeyiz...
Senden,

benden gayri kimse yok: Ağnadın mı?

- Sana diyom.. Ağnadın mı?

- Anladım ağa..

- Lafıma eyi kulak vir.. İtalyan'ın ayağı böyle alınmaz!

- ...?

- Elimden gelse, bi gaşık suda boğarım dümbüğü?

Amma, asıl zorum ötekinde, onu burya getirende.. Ağnadın mı?

- Anladım ağa..

- Numan beğ, Numan beğ... Ne Avrupasını kor, ne

Emelikenini.. Sıfatını görmüyon mu? Gavudan fark var

mı? Yazının kabıklısını tebelleş etti başımıza.. Ayda bin

lira para, pirim, ikramiye, vırt zırt.. Sana bişey
deyim mi?

Amma aramızda kalacak...

Gözleri parlayan usta:

- Yanımda adam boğazla istersen ağa dedi,
benden

sır çıkmaz!

- ...ben bu Numan dümbüğünü de bir biçimine
getirip,

yallaah...

- En sağlamı o zati.. Nedir öyle.. Muhasebeyi
mektepli

memurnan doldurdu.. Eskiden iki, üç katip.. İş

gene

bu işdi, hesap kitap gene bu hesap kitapdı...

- Tabi canım... Bi sürü it doldurdu palikenin içine..

- Haklısın ağa...

- Yenişden söylüyorum, sözüme kulak vir, aç gözünü;

İtalyan'ın ayağı böyle alınmaz!

Bir müddet bakıştılar.

- ...nasıl alınacağına gelince... sen bi selamet zamanda

gel de, beni gör... İstersen eve gel.. Gece gel..

Ağnadın mı?

- Anladım ağa, emredersin, başımla beraber...

- Haydi get işiyin başına!

İplik ambarlarının alt kapısından çıktı,
muhassebeye

taraf gitti.

Bu kadarını kabil değil tahmin edemiyen
dokuma ustası,

sevinç içindeydi. Ay benimle olduktan sonra,
yıldızın

kuyruğuna çarpım! diye söylenerek
dokumahaneye

girdi. Hala korku içindeki Sadri'nin yanından

kayıtsızca

geçti yeğeni Camgöz'ün omuzuna dokundu.
Yeğeniyle birlikte

odasına gittiler.

VIII

Muhasebe servisine geldiği zaman ağa, saat
dokuz

buçuğu gösteriyordu. Onun muhasebe servisine
girişi her

zamanki gibi merasimle başlarını kocaman
kocaman defterlere

indirmiş çalışan memurlar ayağa kalkmışlardı.

Okumuş insanları huzuruna alıp, onlarla alay
etmeğe,

maaş verdiği memurlardan mutlak bir saygı
görmeğe

bayılırdı. İlle doktor, mühendis, avukat gibi
gıptayla

karışık bir haset duyduğu kimselere karşı çok
daha haşindi.

Şurda burda lafı gelince, hemen taşı gediğine
koyuverirdi:

...tohtur oldular, mehendis oldular, abukat
oldular

da ne derdi, huzuruma vardılar mı, el
öfelemiyorlar mı?

Bugün de her zamanki gibi, muhasebeye
girince bütün

memurlar ayağa kalkmış, yalnız birisi,
iplikhaneden

kovduğu katip aldırış etmemişti. Fabrikaya
ortağı Numan

Beyin aldığı bu katibin babasını da, ortağı
Numan Bey

kadar sevmezdi. Geçmişini bilip, şurda burda
yüzüne

vuran cahilliğiyle alay eden, bilhassa, soy, sop,
asalet

filan karıştıranlardan nefret ederdi.

Önündeki deftere başını eğmiş, bir şeyler yazar
görünen

katibe öfkeyle bakarken: Koğdum diye zoruna

getti, onun için değil mi? Tabi koğarım. Mayişini
ben viriyom!

diye düşünüyor, öfkesi artıyordu.

Katipse onu sahiden görmemişti: Bütün
milletin, bilhassa

Cemile'nin önünde rezilce koğuluşunu bir türlü
hazmedemiyor, annesinin yıllarca önceki
sözlerini düşünüyordu.

Bütün hayatı boyunca kocasına kayıtsız şartsız
bağlı

kalmış, onun öfkesine, küfrüne, hatta dayağına
tahammül

edip boyun eğmiş olan annesi, belki de
hayatında ilk ve

son defa kocasına isyan etmişti.

İri yarı babası konağın geniş sofrasında, rugan
iskarpinlerini

cızırdata cızırdata dolaşırken:

- ...okumasınlar efendim, diye bağırmıştı,
benim

çocuklarım da okuyup tahsili ali
görmeyiversinler, kıyamet

kopmaz ya! Hem okuyup ta ne olacak? Gözleri
açılıp,

hisleri incelip, etrafın çirkinleri karşısında adım
başı

üzülmektense, neme lazımcı birer küçük
zenaatkar olup

çoluk çocuklarının ekmeğinden başkasını
düşünmeyi bilmesinler

daha iyi!

Tam bu sırada ufak tefek, halim selim annesi,
bir elinde

bir baş soğan, öbür elinde bir bıçak, mutfaktan
dişi

bir pars gibi fırlamış, kocasının karşısına
dikilmiş:

- Okuyacaklar! diye haykırmıştı, evlatlarımı
başkalarının

karşısında el ovalamağa mahkum birer sünepe

görmektense, ölmeyi tercih ederim. Benim
çocuklarım okuyacaklar,

babaları gibi..

İplikhaneden koğulduğu halde sesini bile
çıkaramayışıyle,

annesinin o zaman sözünü ettiği Sünepe
olduğunu

sanıyor, bundan kurtulmak için ne yapması

gerektiğini

düşünüyordu ki, omuzu dürtüldü. Döndü. Ağa.
Ayağa

fırladı ama iş işten geçmişti. Tıpkı iplikhanedeki
gibi,

kalın, kırçıl kaşlarını çatan ağa, hışımla
bakıyordu.

Neden sonra:

- Senin adın ne? diye sordu.

Katip ismini söyledi. Ağanın bunu bilmezmiş
gibi davranışı

tuhafına gitmişti.

Beriki hep aynı ağırlıkla:

- Senin buban, anan yoh mu? diye sordu.
Başında

bir böğüyün yoh mu?

Her şeyi gayet iyi bilen ağanın bu türlü
davranışı

katibi büsbütün şaşirtmişti.

- Var efendim.

- Sana heç mi terbiye virmediler? Dimediler mi
ki,

bir insanın bir büyüğü bir yerden içeri girdi mi,
zıppadan

ayağa kalkılır, hörmet gosdürdülür demediler
mi?

Katip kekeledi:

- Meşguldüm efendim, görmedim affedersiniz.

- Meşguldün, gormedin. Meşgullüğünüzen beni ehya

ettiniz. Siz yokken bu palikenin hesabını kitabını dıvarlara

yazdırırdım ben... Genede işim yürüdü.. Ne bu

masebe musebe, defter, kalem vırt zırt... Fuzuli masraf..

Aybaşı olsun, koşun kasadara.. Ne iş gördüğünüz var

sankim? Beni ehya mı ettiniz?

Katibi bakışıyla ezmek istiyordu.

Katipse, gene cevap veremiyordu. Sünepe!
diye

düşündü. Başkalarının karşısında el ovalayıp,
susmağa,

haksızlıklar karşısında susmağa, vicdanı
emrettiği halde

susmağa, küfre karşı bile susmağa, velhasıl 24
lira 95 kuruşun

hatırı için, en susulmaması gereken haller
karşısında

bile susmak zorunda bir sünepe!

Oysa, hiç de böyle olmak istemeyen bir şuuru
vardı.

Eğer Cemile olmasa, 24 lira 95 kuruşa bile boş

verir,

masasındaki defter, kalem, hokka, hesap makinesi ne varsa

herifin suratına fırlatır, sonunu düşünmezdi bile.

Fakat... O kadar yalnızdı ki..

Ağa:

- Terbiyesiz!

Dedi, bütün muhasebe servisine çöken ağırlığını da

birlikte sürükleyerek, ağır ağır yürüdü, gitti.

Masasına çöken katip başını avuçları içine almıştı.

Sağda, uzun bir masada yanyana çalışan
primanota,

defteri kebir ve muavin hesaplara bakan iki
arkadaş - biri

tombul, beyaz yakışıklı, öteki esmer, kuru,
çirkin, üstelik

kendini beğenmiş - kaplarına sığamıyorlardı.

Kurunun bacağı, tombulun bacağını:

- Senin ukala dümbeleğine bak!

Demek isteyerek dürttü.

Öteki cevap verdi:

- Farkındayım.. Hani izzeti nefis, haysiyet, kabadayılık?

İki adamın bacağı konuşmaya devam etti:

- Fasarya.. Adamsa o lafları yemeseydi!
Yenecek

laf mı o laflar? Terbiyesiz dedi be!

- Der.. Maaş veriyor..

- Hadi be sen de.. Maaş veriyor diye?

- Ne o? Sen de mi?

- Ne ben de mi?

- Sana söylese sen cevap verebilir miydin?

- Tabii verirdim!

- Cart.

- Cart sana, senin sülalene...

- ...!!!

İX

Bir ayıbalığına hatırlatan geniş omuzlu,
kocaman kocaman

elli Umum Müdür Yahudi Salomon, iri burnunu

önündeki kaatlara indirmiş, yanibaşındaki
koltukta, İtalyan

kırmalı Fransızcasıyla hararetili hararetili
konuşmakta

olan Sinyor Orlando'yu dinliyordu. Orlando:

- Sabote ediliyorum, farkındayım! diyordu,
imalatı

düşürmek için ellerinden geleni yapıyorlar... Bir
taşla iki

kuş vurmak!.. Bu suretle hem fabrika idaresi,
hem de işçi,

bilhassa buna ehemmiyet veriyorlar, aleyhime
dönecek..

Bütün yeniliklere karşı aynı reaksiyon, malum..
Numan

Beye her şeyi anlattım.. Numan Bey kibar adam,
kültürlü

adam, bir Avrupalı kadar ileri anlayışlı adam!

- Orası muhakkak.

- Ama öteki? Tam bir feodal, hem de en fenasından..

Niçin dolaşır fabrika içlerini? Alakadar olmasın, bıraksın

size ve bana.. O istesin bizden randıman!

Çukurovaya altları delik deşik pabuçları, kirli atlet

fanilasası, pis hasır şapkasıyla talihini denemek için gelen

Yahudi Solomon, anbar memurlukları, kantar katiplikleri

yapmış, sonraları Çukurovanın çeşitli kasaba ve şehirlerinden

uzun uzun sürtmüş; açığız; hinoğlu hin, yaşı
yere

basmaz biriydi ki nasılsa bu fabrikaya
kapılanmış tırnaklarını

adamakıllı geçirmişti:

Şöyle böyle Fransızcası; biraz Almancası ve
diğer

alafranga anlayış tarafıyla Numan Rüştü Beyi;
sırasında

karacahil bir bakkal kadar hesabılığı,
vurdumduymazlığıyla

da Kadir Ağayı avlamış, gözlerine girmişti.

Fabrikada çarpışan menfaatlerin farkındaydı.
Ama o

taraf tutmayı kendi çıkarı dışında bulduğu için,

kökleri ta

Numan Rüştü Beyle Kadir Ağaya kadar uzanan
bu zıtlığı

anlamaz görünüyordu.

Kıpkırmızı yüzü büsbütün kızaran ve bir
makinelî tüfek

gibi konuşan İtalyanı sakın sakın dinlerken, bir
yandan

da o gün postadan çıkan mektuplara göz atıyor,
iplik

ve bez siparişleriyle ilgilileri, ticaret masasına
verilmek

üzere, bir kenara bırakıyordu.

Sinyor Orlondo:

Siz Ağaya söyleyin lütfen, diye devam etti,
zahmet

edip girmesinler fabrika içlerine.. Bu fabrikanın
mühendisi

benim. Sorulacak bir şey varsa, çağırınlar beni,
icabeden izahatı vereyim kendilerine!

Birdenbire başını kaldırdı Salamon:

- Yorma kendini, dedi; Kadir Ağaya bu
söylenmez..

Söylense bile hiç bir tesiri olmaz. Kadir Ağa bir
bakkal,

karacahil bir bakkal kadar iptidaidir. Orta
Anadolulu bir

bakkal nasıl her sabah dükkanını besmeleyle
açar, kavanozlarının

tozunu alır, onları okşar, severse, Kadir Ağa

da böyledir. Kolaya zımpara tozu karıştırıldığı meselesine

gelince.. Mühim, çok mühim bu. Siz bu hususta ne

biliyorsanız ondan bahsedin.. Yoksa, Kadir Ağa şöyle, Kadir

Ağa böyle.. Bu sökmez. Kolaya zımpara tozu atandan

haberiniz var mı? Kimdir bu sabotör?

- Bunu kimin yaptığı, daha doğrusu yaptırdığı, bence

malum..

- Kim?

- Dokuma ustası!

- Onun teşvikiyle olması gayet tabii.. Ama atan kim?

- Anonim bir iş bu.. Filandır diyemem henüz..
Tertibatımı

aldım ben de, suçüstü yakalatacağım... Mamafi,

bütün bunlar görülmemiş, bilinmeyen şeyler değil.. Başta

iplik ve dokuma ustaları olmak üzere, bütün usta muavinleri

ve bütün bunların hatta Kadir Ağanın propagandasıyla

da işçilerin yüzde doksan sekizi aleyhimde...

Ters ters bakıyorlar, homurdanıyorlar, beni istemiyorlar!

Umum Müdür güldü:

- Demek Kadir Ağa da?

- Elbette... Yoksa niçin dolaşsın fabrika ilerini?

- Ne yapalım? Siz İtalya gibi yerde, fabrika umuruyla

uğraşmış insansınız. Elbette bunun da hakkından geleceksiniz!

- İtalya, Fransa, Hindistan...

- Mesele yok..

Yan kapıdan Kadir Ağa giriverince, İtalyan mühendis

usulcacık kalktı, öbür kapıdan çıktı, gitti.

Arkasından nefretle bakan ağa:

- Gene ne patırdatıyordu? diye sordu.

Umum Müdür sadece güldü.

- Beni çekiştiriyordu deil mi?

- Malum şikayetler efendimiz..

Masası üzerindeki kaatlarla meşgul olmaya devam

etti.

Masaya az daha sokulan ağa:

- Ne diyor? diye göz kırptı.

- Malum Şikayetler dedim ya.. Atölyeleri gezip dolaŐmanıza

kızıyor. Öğrenmek istediği bir Şey varsa beni çağırıp sorsun

diyor.

Öfkeyle doğrulan ağa:

- Sen o kabıklıya dirsin ki, kendini palikeme üçüncü

ortak deyi almadım diyor Kadir Ağa dirsin! Mal benim..

İstersem çalar kibriti yaharım.. Ağnadın mı?

- Haklısın ağa... Amma...

- Ne aması?

- Ona bunu anlatmak zor... Avrupa'da...

- Burası Avrupa mavırpa deel! Burası Türkiye,
açsın

gözünü, açmazsa açarlar... Beğenirse böyle,
beğenmezse

çekilir gider melmeketine.. Burayı beğenmiyor
da

ne dimeye gelmiş?

Milliyet meselelerinin açılmasından hiç

hoşlanmayan

Yahudi Salomon, cevap vermedi.

Onu uzun uzun gözden geçiren ağa:

- Yohsa sen de mi onda yanasın?

Etine iğne dürtülmüş gibi irkilen Salamon:

- Ne münasebet efendimiz? dedi. Ben sadece onun

zihniyetinden bahsettim...

- Sen de gavırsın mesela... Amma gavırdan gavıra...

- Hayır, ben gavır değilim...

- Niye? Kabıklı deel misin sen?

- Yooo..

- Essahdan mı lan Salamon? Essahtan kabıklı
deel
misin?

- Ben yarım sünnetliyim.

- Yarım gavır yani..

Gülüştüler.

Ağa birdenbire:

- Dur hele, dedi, sennen de arayı açacıyk
gayri..

- Niye?

- Sen nesin bırada? Umum Müdür müsün,
yoğsa

eşekbaşı mı?

Pişkin Salamon gayet sağukkanlıydı:

- Niçin? diye sordu.

- Palikeynen hiç alekadar değelsin!

- Mesela?

- Meselası var mı canım? Ameliye tekmiil şikayetçi

İtalyandan. Herifin düzenini beğenmiyorlar, töbe beğenmiyorlar.

Ameliyeleri çağırıp ifadelerini alıyon mu?

- Başka?

- Katipler iplikhane kızlarıynan angace ediyor..

- Başka?

- Anayn dini! Mütteymum gibi ifademi mi alıyon?

- Estağfurullah. Siz müsterih olun..

X

Deveci Halil'i odasında, maroken koltuklardan birinde,

bacak bacak üstüne atmış bulan ağa:

- O ne? diye sordu, hayrola?

Ayağa kalkan Halil:

- Ben sana küstüm! dedi.

- Niye?

- Ben bu palikede müstesna mıyım, değil miyim?

- Bu da laf mı bre Halil? Çal kibriti yak!

- Madem öyle.. Ne dimeye mayetindeki itlerini bağlatmıyon?

- Ne var ki? Nolmuş ki?

- Ben kendimi bu palikenin sahibi bilir senin de beni

evladın gibi sevdiğini zannederdim... Meğer...

- İyi amma niye söylemiyon nolduğunu bre Halil?

- Şo bir katibin var senin, çırçır katibi midir, nedir..

Herif tuttu bizi odasından kovdu be!

- Kovdu mu? Nasıl kovar?

- Kovdu işte, basbayağı kovdu...

- Nasıl kovar yahu?

- Basbayağı kovdu bre ağa.. Lakin hatır
saydım,

senin gül hatırıyın depemde yeri var.. Yoğsa
Allahımı inkar

edim, on iki dene miralayı tokatı.. Zati iki
sıkımlık

canı var.

- Niye kavga ettiniz?

- Heç yahu.. Fasofiso! Kendini adam belledik,

gettik

odasına, bir iki oturduk moturduk. Söndür
caranı! Dedim

ki, benim caramın ateşi, bu palikeyi yakmaz,
merak

etme dedim.. Yok, ille söndür.. Ağanın emri var
filan fıstık..

Ağa bana bir şey dimez, ağa beni kendi belinden
inme,

öz evladı gibi sever dedim, gene yok.. O sıra sen

geçtin, ardından getti, geldi, söndür caranı,
ağanın emri

böyle.. Depem attı. Lan dedim, senin habibini...
Lakin,

olmaz.. İtin değil, sahabının hatırı var, seni
saydım... Essahdan

sen mi dedin?

- Töbe Halil, habarım bile yok vallaha...

- Peki, nasıl cesaret eder bu böyle?

- Cebimden harcamış.. Senin ağan benim
kardaşımdan

ileri mesela..

- Ona bi dene konsam yarısı boşa gider. Lakin
saydığım

nokta başka.. Anlıyon a?

- Nefesini tüketme.. Cebimden harcamış
kösnük.

Elli olsa lafımı yimem. Dedim dedim, dimedim

dimedim..

Nefesini tüketme... Palike içinde çara içmenin
yassahıdığını

tamim ettik a, sana göre deel tabi..

- Bişey değil, o kadar hambalı üstüme
güldürdü..

Sana bişey deyim mi? Beni sevdiğini anlayım ki,
onu şimdi

çağırmalısın, benim önümde ağzının bi gozel
kayarını

vermelisin!

- Kulağasma bre herif.. Bunnar ecir takımını,
mayşçi

kısmı.. Nirden bahsan çiğeri beş para itmez..
Sana benim

cebimden harcamış..

- Yok, dedi Çopur Halil, sen onu çağır benim yanımda..

- Mayışçi kısmı bre herif, nereden baksan...

- Yok, ille çağır onu, benim önümde...

Çaresiz masasına geçti, zile bastı; içeri giren odacıya,

çırçır katibini çağırması emrini verdikten sonra, altın

çerçeveli gözlüğünü gözüne taktı.

- Ağan nörüyor? Alemleri eyi mi?

- Ağamın alemi Sultan Süleyman'da yok.. İki dene

bar kızı kapatdı kii.

Ağa güldü:

- İki dene ha? Zorlu mu bari?

- Ne diyon bire ağa.. Lokman Hekimin yi dediği..

- Dimek iki dene,

- ...İki dene ki feryat! Biri sarı saçlı, biyaz; ötekinin

saçları zümrüt gibi, esmer..

- Çiftlikte mi eyleŒiyorlar?

- Heye.. Hani rakı itiydiniz, st kat var ya...
Orayı

tekmil boŒalttırdı, avradını mavradını,
Çocuklarını mocuklarını

da mektebe kayıt için geldiler..

Kapı vuruldu, ırır katibi girdi.

Suratı derhal asılan aa:

- Ben size benim cebimden harcamak yassah,
herkes

kendi cebinden harcasın dimedim miydi?

Çopur Halil'e bakan katip:

- Demiştiniz efendim.

- Demiştim de, ne dimeye benim cebimden harcadın?

- Sigara içiyordu, söndürmesini rica ettim, dinlemedi. Ben de...

- Sen de.. Ağa böyle böyle diyor didin?

Katip başını eğdi.

- Buyur, dedi ağa, dimedim miydi? Sana benim cebimden

harcamış.. Elli olsa yimenı lafımı.. Didim didim, dimedim dimedim.. (Katibe) Bundan kelli,

istemem! Herkes

kendi cebinden harcasın.. Hadi, yallah işiyyin başına!

Ağayı selamlayan katip, odadan geri geri çıktı.

Çopur Halil:

- Böylelerine Allah kel virsin de tırnak virmesin ağa.. Çingeneye beylik vermişler, peşin babasını asmış..

- Doğru.. İt kapıda zebun gerek..
Babalarımızdan,

dedelerimizden böyle duyduk, böyle belledik...

Deveci Halil çıkıp gittikten sonra, ağa odacısını

çağırđı,

deveci Halil'i odasına bıraktığı için söğdü, saydı.

Odacı:

- Dinlemedi ağa, dedi. ağa beni kendi öz evladından

ziyade sever, dedi...

- Desin, bırakma!

- Siz huylanırsınız diye..

- Benim huylanmama bakma.. Bir daha istemem...

Hadi!

Odacı çıktı. Önüne bir tomar parşömen çeken ağa,

yeni öğrendiği imzasını atmağa başladı. Bu imzalar, birbirine

paralel dört, beş çizgiydi.

Elinde pırıl pırıl stilo, gözünde gözlük, imza işine öyle

dalmıştı ki.. Kapının açılıp ortağı Numan Şerif Beyin

içeri girdiğinin bile farkında olmadı.

Cahil ortağını kapıda uzun uzun seyrettikten sonra

Numan Şerif Bey:

- Ulan, dedi, ulan Kadir.. Hani yakışmıyır da

değil

ha! Bir yabancı görse seni sahiden de umum
müdür sanır!

Kelle, kulak, heybet...

Şapkasını çıkardı, odacıya verdi, sonra geçti
maroken

koltuklardan kşedekine kendini bıraktı.

Karakulak zadelerin mükellef konağında
gözlerini

dünyaya aan Numan Şerif Bey, bütün ömrü
boyunca hesapsız

bir refah içinde yaşıması, elli beş yaşlarında,
gerçekten

bir erkek güzeliydi. Yaşamasını, yemesini,
içmesini,

oturup kalkmasını, görüşüp konuşmasını bilir,
yalnız

Türkçesiyle değil, İtalyanca, Fransızca ve
Almancayla

da meramını anlatabilirdi.

İstanbulda yazlık, kışlık köşkleri, bir de yalısı
vardı.

Bütün bu köşk, apartman ve yalısının
duvarlarında Paris'ten,

Londra'dan, Felemenk'ten getirilmiş çeşitli
tablolar

asılıydı. Amerika'dan otuz küsur bin liraya satın
aldığı

kahverengi motörü yalısının önünde her an
tertemiz,

pırıl pırıl bekler. Numan Şerif Bey, bilhassa

tasavvuf şiirine

düşkün, şapkayı fes, Türkçeyi Osmanlıca, ve bu dünyanın

hayı huyu içinde eski günleri tahayyülden zevk alan dostlarıyla mehtap alemlerine çıkardı.

Her yıl hayır cemiyetlerine ödediği binlerce liradan

başka, evinin kapısını çalan hiçbir fıkaraı ters yüz çevirtmez,

para, yiyecek, eski şu bu verdirir, hatta fazla ihtiyar

olanları salona çıkartıp, karşısına oturarak, altın

yaldızlı fincanlarla kahve ikram eder, görüşür, konuşur,

giderken de ihtiyarın kuru avucuna bir miktarı

münasip

bırakırdı.

Bu yüzden memlekette çok sevilir, fakara babası denilirdi.

Bütün ömrü Paris. Londra, Berlin, Roma, Kahire

v.s. de geçmiştir denilebilir. Fabrikayla ilgisi yılbaşlarında

bilançoyu tetkikten sonra, hissesinin üç ayrı bankadaki

cari hesaplarına naklinden ibarettir.

Odanın içine ağır bir lavanta kokusu yayılmıştı.

Neşesi gene iyice kaçan Kadir Ağa, masadan kalkmış,

gözlüğünü mahfazasına, stilosunu da yerine koymuştu..

Numan Şerif Bey:

- Otur, otur, niye kalktın? Pek yakışıyordu, dedi.

Ağa:

- Bırak taşkalayı beyefendi, biz ne kadar olsa malum a...

- Canım bunu herkes bilmez... Hiç kimse asalet

nişanlarını doğarken birlikte getirmez.. Bütün bunlar sonradan

yakıştırılan şeyler... Otur hadi otur.. Hazır yakışıyordu da...

- Bırak, canım sıkılıyor beyefendi.
- Niçin sıkılıyor canın bakim?
- Şo palikenin ehvali...
- Fabrika demeyi öğrenemedin gitti.
- Dilim dönmüyor.
- Ne varmış fabrikanın ahvalinde.
- İtalyan'nan gonuş da sana diyiversin!
- Gonuş değil konuş, diyiversin değil, deyiversin...

- Neyse işte...

Birdenbire ayağı kalkan Numan Şerif Bey:

- Konuştum, diye Kadir Ağanın gözlerinin ta içine

baktı. İtalyan'la da konuştum, diğer icap edenlerle de ağa

hazretleri.. Edindiğimiz kanaat şu ki, sen iyi insan değilsin!

Kadir ağadan iki karış daha uzundu, daha iri, daha

heybetli..

- ...?

- Çok fena insansın sen Kadir.. Eğer bana gelip,

seni ortalıktan...

- Kim demiş? Seni ortaklıktan çıkarmak istediğimi

kim demiş?

- Patırdı etme.. Bana gelip, hissene satın almak istiyorum,

bana devret deseydin, belki razı olurum..

Amma

şimdi Çarıklı erkanı harp zekanla gıyabımda dalavereler

çevirdiğini işitince..

- Ne dalaveresi? Kim demiş?

Numan şerifi Bey kesti attı:

- Neyse, fazla laf istemiyorum, İtalyan burada kalacak

ve fabrikada ben bulunmadığım zaman beni temsil

edecek!

Kadir ağa, Numan şerif Beyin heybeti karşısında ufalmıştı.

- Bunu amelelere ağnat! dedi, bana göre hava hoş..

Zatiniz herifnen beş senelik mukavele imzaladınız..

- Herif değil o, mühendis, Avrupalı yüksek mühendis,

fen adamı!

- Neyse, beni ilagedar etmez...

- İlagedar değil, alakadar...

- Ne ise...

Odadan çıkan ortağına birdenbire her zamandan

Çok fkelenen Numan Şerif Bey, zile bastı, odacıya:

- Bana umum müdürü çağır! dedi.

Az sanra koca burunlu umum müdür, ellerini ovalıyarak

içeri girdi.

- Buyrun beyefendi.

Numan Şerif Bey gürledi:

- Sana emir veriyorum, a kulağını. Ben fabrikada

bulunmadığım zamanlar Sinyor Orlando doğrudan doğruya

benim Őahsi mmessilimdir... Bu bir, ikincisi onu

saymıyan, verdiği emirleri harfiyen yerine getirmiyen kim

olursa olsun, derhal kapı dışarı edilecektir.. İtalyanın aleyhine

kurulmak istenen ve günlerden beri hazırlanan
komplodan

günün birinde onun kılına zarar gelirse...

Umum müdür ellerini ovaladı:

- Bu vaziyet karşısında bendeniz ne yapabilirim
beyefendi?

- Ne mi yapabilirsin? Derhal Emniyete haber
verir...

- Elbette beyefendi, orası malum...

- Senden başka bir şey istemiyorum ki...

Odanın içinde köşeleme dolaşmağa başladı.

- ...Budala, sersem, hayvan herif.. Aç köpek,
kara

cahil, meymenetsiz.. Tuttuk kendimize ortak
aldık, gittik

fabrikayı satın alma işini Ankara'da hallettik,
sonra

herif.. Alacağın olsun ulan yazının yarım
pabuçlusu. Unuttu

Mahmutpaşa Hanının kapısında tavşan derisi
beklediği,

yapılara eşekle kum, çakıl taşıdığı, peynir,
ekmek, turşuyla

sürttüğü günleri..

Pencerenin önüne dikilen bir insan karaltısına
dikkat

ederken, umum müdüre sordu:

- Kimdir orada dikilen? Ne istiyor?

Umum müdür gitti, baktı, geldi.

- Bizim katiplerden biri..

- Ne istiyormuş?

- Sizinle görüşecekmiş..

- Ne görüşecekmiş benimle?

- Bilmiyorum efendim.

- Çağır gelsin!

Sabahleyin Kadir Ağanın iplikhaneden kovduğu, sonra

da muhasebede azarladığı katıptı. İki sene önce fabrika

muhasebesine aldığı Milli Mücadele arkadaşlarından

birinin oğlu olan delikanlıyı tanıyan Numan Şerif Bey:

- Buyurun, dedi, bir arzunuz mu vardı?

- Evet efendim.. Size bir maruzatım vardı.

Yan gözle umum müdüre baktı.

Numan Şerif Bey:

- Buyurun! dedi.

Katip ilkpeşin ağır ağır başlamıştı, gittikçe öfkelenerek

öyle bir hınçla anlattı ki, Numan Şerif Bey:

- Vay it vay! dedi, vay iki paralık serseri vay!
Senin

baban bu memleket uğruna çalışırken, o...
Açtırmazın

ağzımı, kefen soyucu rezil.. Servetini nereden topladığını

bilmeyenlere yuttursun. Köpek!

Katibe, öfkeyle yiyecekmiş gibi bakan umum müdür,

başıyle, dışarı çık! demek isteyen bir işaret yaptı.
Katip

tereddüt etti. Umum müdür işareti tekrarlayınca,
katip

dışarı çıkmak için hazırlanmıştı ki, Numan Şerif
Bey:

- Hırsız, katil... diye mırıldandı. Umum müdüre
döndü:

- ... Fabrikamın içinde neler oluyor Salamon?

Katibe:

- Peki, siz gidin işinizin başına!

Tekrar umum müdüre döndü:

- Bundan sonra benim bulunmadığım zamanlar
bu

çocuğun himayesi de sana ait, anlaşıldı mı?

Umum müdür hiç de memnun görünmüyordu.

- Anlaşıldı mı diyorum sana?

- Anlaşıldı beyefendi, elbette, vazifem.

- Ver şurdan bana bir kaat...

Demin Kadir ağanın imza denemeleri yaptığı
parşömen

tomarından bir kaat çeken umum müdür, Numan

Şerif Beye uzattı.

Zarif stilosuyla sınırlı sınırlı yazan Numan Şerif Bey,

deminki katibin maaşına on lira zam hakkında bir rapor

tanzim etmiş, altını imzalamıştı. Umum müdüre uzattı.

Raporu çabucak gözden geçiren umum müdür:

- Usulsüzlük olmaz mı beyefendi? Öteki memurlar..

Diye itiraz etmek istediysen de, Numan Şerif Bey gene

gürledi:

- Senden mütalaa istemedim, yallah hadi, marş!

Umum müdür elinde kaat, ıktı.

XI

Fabrikanın Amele Kapısı zerindeki yuvarlak saat

ğlenin on bir buuğunu beş geeyi gösteriyordu. Tam

on bir buçukta dokumahane paydos olmuştı. Şimdi iplikhanenin

kadın işçileri, siyah göğüslük, beyaz başırt kalabalığı

halinde, yorgun çıkıyorlardı.

Fabrikanın n, pazar yeri gibiydi: zm kuru yemiş,

portakal, çeşit çeşit tatlı, kuru köfte, simit

satıcılarının

haykırışları birbirine karışıyor, kuvvetli güneşin altında

hazla uçuşan besili karasinekler yiyeceklere inip kalkıyorlardı.

On iki saatlik yorucu bir işten sonra kavuştukları hürriyetin

neşesiyle güneşe karşı gerinen, birbirini kovalıyan,

yahut birbirlerine yaslanarak iplikhane kızlarını seyreden,

laf atan delikanlı dokumacılar, fabrika meydan hamalları,

yalın ayak çocuklar, bütün bu gürültü, şamata ve kaynaşmayı

alışmamış, yadırgı gözlerle seyreden yayla

memleket uşakları.

Paramparça üstbaşlarıyla bunlar öyle çoktu ki...

...

Dokumacı Sadri, Kooperatif bakkalına girdi.
Her paydosta

olduğu gibi, dükkan gene ağız ağızaydı. Gümüş
çerçeveli beyzi gözlüğünü alnına kaldırmış
bakkalla, kıpkırmızı

bilekli çırağı, on kuruşluk tahin helvası, kara
zeytin,

on iki buçukluk pirinç, mercimek, tuz tartıp,
lamba

camı, öküzbaşı çivit boya, somun yahut cıgara
vermek

için didinip duruyorlardı.

Müşteriler sabırsızlandılar.

- Mamıd ağa!

- Daha bekliyeciye mi Mamıd emmi!

- Mamıd emmi be.. Ben hepsinden önce geldim,

hepsinden arda kaldım...

- Mahmut amuca!

Mahmut ağanın gene başucu sancımağa başlamıştı.

- Vay Mahmut ağanızın anasını avradını diye okkalı

bir küfür savurdu. Kahkahalar yükseldi.

Bir fiçı gibi yusyuarlak biri olan dokumacı Musa:

- Arrr!!! dedi.

Camgöz Sadık ağzıyla zort çekti. Deveci Halil:

- Çek kardeş, dedi, bir yokuşun kaldı!

Mahmut ağa gülüverince, tekrar kahkahalar yükseldi.

Fırsattan faydalanan Mahmut ağa, terazinin oraya sıkıştırdığı

kırk dokuzluk rakısını aldı, dikti, doğranmış
hıyar

turşusundan da ağzına attıktan sonra, ellerini
birbirine

sürterek:

- Demimizi aldık, dedi, söyleyin şimdi!

Gene her kafadan bir ses çıkmağa başladı:

- On iki buçukluk pirinç..

- İki dene çivit boya ver hele şurdan...

- Bizim lamba camını Mamıd emmi..

- Öyle mi bee.. Bizim somunnarı vereceğin..

- ...?

- ...!

Dokumacı Sadri cıgarasını hala alamamış;
elinde para

bekliyordu. Hiç istemediği halde gözü, az
ilerisinde,

kendisine bakmakta olon Camgöz'e kaydı.
Deveci Halil'le

bir şeyler konuşuyorlardı.

Arkasını döndü.

Çatmağa fırsat kollayan Camgöz, yanına geldi,
Sadri'nin

omuzunu drtt:

- Arkanı niye döndün lan?

Sadri cevap vermedi..

- Sana söylüyorum lan; bacısı güzel! Arkanı
neye

döndün?

Az daha tezgaha sokulan Sadri:

- Mahmut emmi be, diye parayı uzattı, Şurdan
bir

cigara ver hele!

Camgöz gene drtt:

- Laf soruyoruz ulan, ayı. Boş mu veriyorsun yani?

- Arkanı niye döndün, lan.

Hırsıyla dönen Sadri:

- Ayı sensin! dedi sennen konuşan var mı?

Yumruğunu kaldıran Camgöz:

- Bak, dedi, başlarım anandan, bacından ha!
Anam

avradım olsun tepelerim! Sabahınan ağaya
yediğin b...

dan haberim yok mu belliyorsun? Dayımın

sözünden çık

da gör.. Seni bu memlekette yaşatanın
kibriyasını...

İki şişe siyah şarapla yanlarına sokulan Deveci
Halil:

- Ne o? dedi, kaynımı ne sıkıştırıyorsun gene?

Camgöz öyle bir kahkaha attı ki, dükkan
çınladı. Kalabalıktan

biri:

- Gül kardaş gül! dedi, anan seni gül ayında
doğurmuş, belli!

Cıgarasını alan Sadri, ağlayacak kadar hırslı,
dükkandan

çıktı. Berikiler de peşinden çıktılar. Yolun alt
başındaki kebabçının yolunu tuttular.

Sadri arkalarından nefretle baktı, yere tükürdü,
bir

cigara yaktı... Babasına bin kere söylemişti:

...Alalım şu kızı fabrikadan baba, alalım şu kızı
fabrikadan..

Onun kazanacağı para yerin dibine geçsin..
Başımıza

bela olacak.. Yok. Olmaz. Benim kızım şöyle,
benim

kızım böyle.. Bu zamanda.. Anama bile
güvenmem

diyor Musa. Doğru. Kız kısmı değil mi? Ne ana
tanırlar,

ne baba, ne de kardaş.. Gözlerine birini
kestirdiler mi

bir gün yallaaah.. Onun için boş ver...

Belki yüzüncü sefer dokumacı Musa'ya hak
verip,

bacısı Cemile'ye boş verdiği halde, bir türlü
ekilip gidemiyor,

altları delik kaba postalları üzerinde yorgun,
fabrika

kapısı önünde dolaşarak cıgara içiyordu.

Saate baktı. On ikiye geliyordu.. İplikhane
tekmil boşalmış,

Boşnak kapıcı kapının demir kanatlarından
birisini

kapamıştı.. Kızın, çıkıp da kalabalığa karışarak

eve gidip

gitmediğini düşündü, ihtimal vermedi. Gözünü kapıdan

ayırmamıştı ki.. Son günlerde hep böyle oluyordu. Tekmil

işçiler çıkıyor, o neden sonra.. Katiple konuşuyordu herhalde..

Bunu istemiyor da değildi. Çünkü, oğlan ne de

olsa bir katipti, okumuş yazmıştı, laf söz bilir, medeniyetten

anlardı. Deveci Halil ya? Sonra katip İdman Yurdunda

sağaçık oynuyordu, memlekette en iyi penaltı atan kişi

varsa biri oydu..

Başının ağrısı gene başlamıştı. Şu cenabet çıksa da gidip eve kafayı vursam! diye düşünüyordu ki, bakkaldan

çıkan dokumacı Musa'yı gördü. Gamsız diye düşündü.

Yanına gelen Musa:

- Ne bekliyon? diye sordu.

- Hiç.. dedi Sadri, bizim enayiye..

- Neye? Çıkmadı mı?

- Çıkmadı.

Musa göz kırptı.

- Neye?

Cıgarasının dibini bir fiskeyle fırlatan Sadri:

- Neblim ben.

- Herkes çıkalı milyon oluyor yahu..

- Oluyor amma...

- Haydi birer çay içek!

- Canım istemiyor.. Eve gidip vuracam kafayı..

- Bacın çıkana kadar içek ite birer ay...

- Boşver..
- Senin Nusret musret içerdeler, münakaşa gırla gidiyor..
- Şimdi neredeyse çıkar Cemile.. Hem başım ağrıyor benim..
- Çay parası benden.. Korkma..
- Çay içecek paramız da mı yok artık..
- Zımpara tozu dalgasını ağaya çıtlatmış mısın ne?.
- Kimden duydun?

- Camgöz'den.. Onun habibini şaşıracam diyor..

- ...

- Sana ne de karışıyor bire oğlum.. Onlarla uğraşılır mı?

Bana baksana.. Sakala göre tarak vururum..
Neme

lazım elin keçisiyken koyunu.. Şimdi yeni dalgalar dönüyor.

Para günü İtalyanı dövcekler. Ona bak sen..

- Sahi mi?

- Onun için, gerek de birer çay içek dedim sana, dinlemedin. Hem İtalyanı, hem de İzmirli

Nusret'i filan..

Sen geri dur, benden de duymuş olma.. Bizim dokuma

ustaları el altından ameleyi körüklüyorlar,
iplikane ustası

da iplikane amelesini.. Tekmil ustalardan amele birlik oldu,

ağız birliği.. Hani haksız da değil.. Hangimiz memnunuz?

Git gel sakızın dibi.. İplik kopuğunu bağlamaktan

bez dokuyamıyoruz. Bu paradan hiç umudum yok. İzzet'e

bakarsan, sizi alet etmek istiyorlar, karışmayın, size bir

faydası yok diyor amma, öyle değil kazın ayağı.. İtalyan'ın

kabahati olmasa bile, madem onun yüzünden
kazançlarımız

azalıyor, bassın gitsin, gitmezse Allahını
şaşırmak

lazım! Amma, gene de geriden seyirci olmak en
iyisi...

Sen zımpara tozu lafını ağzından kaçırmasan iyi
ederdin!

- Ağa sordu, ben de söyledim.

- Ağa sordu diye, karnındakileri hemen
dökmek

mi lazım?

- Nusret daha beter yapmış..

- Ona ne bakıyon sen? Batağına gidiyor, o..
Atılğanlık

her zaman iyi değil.. Suyu saman altından
yürütmek

marifet. Nusret'in gidişini beğenmiyorum ben!

- Nolur?

- Çocuksun.. Noluru var mı be? Bura fabrika...
Ne

olmaz? Her bir şey olur.. En biri para günü..
Millet İtalyan'ı

döverken, bunu da kim vurduya getiriverir! Hadi
birer çay içek..

Sadri'yi kolundan çekmek istedi, o gene
direndi:

- Şimdi nerdeyse çıkar.. eyrek geçiyor on
ikiyi!

Musa:

- Benim bacım olsa... dedi.

- Napardın?

- Bacağına bastım mı ayırırdım.. Bennen
oynuyor

musun sen?

- Bacım Zahide'nin bacağı onun için mi ayrık?

- Dalga mı geiyen lan, toy. Benim bacılarım
benden

çok büyük oğlum.. O Zahide bacım yok mu, ben
şu

kadarmışım anam ölmüş, bana analık etmiş..
Benim küçüğüm

olmalı, böyle gecikmeli ki.. Avrat kısmı değil
mi,

anam olsa şüphelenirim.. Kafalarından yumruğu
eksik etmeğe

gelmez. Kızını dövmiyen, dizini döver..

- Doğru...

- Babanı zorla, alın fabrikadan onu. Şu
meseleyi

bilyon ya? Babanın kulağına bir giderse,
Allahıma hem

onu, hem de seni dilik dilik eder!

- Bana ne? Bin kerre söyledim fabrikadan alalım

diye.

- Lan ne günler be.. Senin baban da, benim babam

da, memlekette Karun gibi zenginmişler.. Ne vardı sanki

o zenginliği bırakıp da buraya gelmekte. Saray gibi evimiz

varmış... Tarlalar, bahçeler, tuuu...

- Şimdi olmalı ki, dedi Sadri, sırtüstü yat... Benim

babam da tutturmuş Karagöl'ü.. Sekiz on dönüm tarladan

ne çıkacak?

- He canım.. Vızırtı... O, bu değil ya, senin baban,

istese oturduğu yerde zengin olur.. Değil mi?

- Söylemiyor muyum? Bize hiç acıdığı yok...
Sa

keser beleş, sakal kazır beleş, diş eker beleş...

- Kırık sarar, yakı yakar beleş değil mi?

- Vallahi be.. Halbuki para alsa da o paraları biriktirse..

- Köye giderken dolu paranız olurdu..

- Kim gidiyor köye? Boş ver yahu.. Ne işim var benim?

Şehir dururken.. İstiyorsa kendi gitsin.. Şu kız baştan

bir atsaydık, gerisi kolaydı.. Babam da çeker köye

giderdi, ben burda oooh.. Her hafta stadyuma giderdim,

sinemaya giderdim... Değil mi?

- Heye.. Bu kız işi tadsız. Demin, bakkalda Camgöz'ü

o silik deveci kışkırttı. Git şu Sadri'ye çat, ben gelip

ayırırım, dedi.

- Çopur Halil mi?

- Heye..

- Bacısı güzel dedi, kaynım dedi, sesini çıkarmadı..

İnsan yer mi bu lafları?

- Ne yapım Musa? Kolum kanadım kırık. Şöyle sağlam

bir arkam olsa.. Göğsüne vurmuşlar da vay arkam

demiş...

- Benim bacım olsa çalıştırmam, acımdan ölsem

gene çalıştırmam!

- Senin bacın çalışmamış mı?

- Ben çocukmuşum.. şimdi olsa..

- alışmasa benim kazancım yetmez. Aha geliyor..

Yanıdaki kim? Halime mi? Heye, Halime.. O kız da benim

hoşuma gidiyor efendi...

- Sil ağzıyın salatasını lan! dedi, Musa, deftersiz.

Sadri güldü.

Pamuk tozuyla ağarmış siyah önlükleri, beyaz başörtüleriyle

kızlar hızlı hızlı geliyorlardı.. Musa:

- Eyice sıkarla ha! dedi, kız kısmının başından yumruğu

eksik etmeğe gelmez, eyice sıkarla!

- Dur sen, dedi Sadri, bak şimdi napacam ona!

Fabrika kapısının oraya dikildi, kaşlarını çattı;
ellerini

arkasına koydu, bir ayağını öne attı... Hindi gibi kabarmış

bekliyordu.

Kızlar geldiler geldiler... Sadri'nin önünden geçerken

dönüp bakmadılar bile.

Sadri:

- Sist, efe! dedi.

Cemile derhal durdu, döndü:

- Ne var?

- Nerdeydiniz bu vakte kadar?

- Sana ne?

- Ne demek bana ne? Herkes çikalı milyon oluyor..

bir saattir bekliyoruz..

- Beklemiyeydin.. Bizi bekle dedik mi sana?
Yörü

kız, yörü...

Halime gülüverdi, Musa da. Kızlar yürüyüp
gittiler.

Musa:

- Kızın yanında heç piyasan yoğmuş bire herif!
dedi.

Aftos piyos geçti. Ben olsam, bacağına bastığım
gibi...

Kızların arkasından öfkeyle bakmakta olan
Sadri, yere

tükürdü.

- Ne fayda.. Ben napim? Bir baba kızına bu kadar

yüz verirse...

- Bu kız senden erkek arkadaş.. Seni töbe piyasaya

almıyor!

- Sen de ne gıcık veriyon adama yahu?

Kahkahayla gülen Musa:

- Almıyor işte, dedi, seni töbe piyasaya almıyor!

Gözleri dolan Sadri:

- Beni kimse piyasaya almaz arkadaş; ben dünyanın

en aşâğılık insanıyım... Sokaktaki itler bile piyasaya

almaz beni... Var mı daha bir diyeceğın?
Konuşma bennen!

Çayhaneye taraf yürüdü.

Musa pişman olmuştu, koştu boynuna sarılmak istedi.

Sadri silkindi.

- Bırak lan... Sen de...

- Lan şaka ettik.. Hiç de şakaya gelmezsin bire herif..

- Ble Şaka mı olur yahu? Konuşma bennen..
Şaka

ediyormuş.. Deyyusun kızını Çekip vurim mi,
onu mu

istiyorsun?

Tekrar koluna giren Musa onu Çayhaneye
Đekti.

XII

Camgöz Sadık'la deveci Çopur Halil iŐĐi
mahallelerine

giden yolun dnemecindeki kebaĐĐı dükkanında
Şarap

iğmekteydiler.

Camgöz Sadık kebabçıya seslendi:

- Öyle mi be yiğenim?

İriyarı bir Arabuşağı olan kebabçı, tezgahından cevap verdi:

- Emret Sadık Bey!

- Şu bizim şişleri göndereceğdin...

- Derhal.. Koşdur şişleri küçük!

Dumanı tüten üç şiş kuşbaşı kebabla çırak geldi, şişleri

kirli tabağa sıyırdı.

Camgöz Sadık:

- Hala içinde.. dedi, bir bahane bulup katipnen konuşuyor!
- Ne diyor karakız?
- O kadar laf ettim razı gelmedi, diyor..
- Kollarını burmaynan dolduracam diyor demiş mi?
- Demiş.
- Şehirde konak tutacağıymış diyeydi..

- Demiş, hep demiş..

- Gözümün yağını yesin diyor da demiş mi?

- Demez olur mu? Hani teyzemin kızı diye değil.

abukat gibi laf bilir..

- Bir heye dese halbuki.. Anam avradım olsun, teknil

develerimi satar, uğruna harcarım!

- Katip olmasa..

- Otuz kaat mayişnen kız mı sevilir yahu?

- Kızın akılı işte. Haydi içek, şerefe!

- Şerefın var olsun..

Şarap bardakları kalktı, tokuştu, içildi.

Yumruğunun tersiyle ağzını silen deveci:

- Sana bir şey deyim mi? dedi, biz bu katibe bir

mektup yazak. Diyek ki, sen o kızdán elini çekdin çekdin,

çekmedin kendini yok bil! Katiptir, efendiden adam.. Efendiden

adamlar korkak olur, kıza boşverir..

Camgöz Sadık:

- Bu ayak fos.. dedi, oğlan pek de öyle
rkeceklerden

değil. Gz bayağı kanlı..

- Ne gibi?

- Muhasebede yumruk atmadığı katip yok!

- Katiplere yumruk attığına ne bakıyon sen?
Biz

onun yumruk attığı katiplerden miyiz?

- Değiliz, dedi Sadık, onun gibi iki dene daha
olsa

fos, fos ya.. Oğlanı büsbütün kışkırtırız sonra,
sevmiyecekse

de sever bu sefer.. Aha, bizim kız geliyor!

- Hani?

Karşı evlerin köşesinden çıkan Karakızı
parmağıyla

işaret etti:

- Deyha... Eğil benden taraf..

- Gördüm..

- Çağırak mı?

- Gelir mi?

- Ben çağırırım da nasıl gelmez? Dezzemin kızı

taa..

- Daha ne duruyon bire Sadık..

Camgöz fırladı. Kızla dükkana geldiler.
Karakız:

- Ooo.. dedi. Halil ağam da burdaymış.
Dırabızayı
kurmuşsunuz...

Sandalye ikram ettiler. Karakız masaya geçip
oturdu.

Selam, sabah, hoş beşten sonra Deveci Halil:

- E.. dedi, ne var ne yok bakalım?

- Sağlığın vallaha kardaş..

- Keyifler gıdır mı?

- E.. Kũncũ gũneni.. Şurdan bir tel fırça alim dedim..

Tahta silecem de..

- ... Bugũn, dedi, senin katibe ağa öyle bir iş etti

ki, deme gitsin! Tadından, balından yinmez..
Bizim iplikhane

ustası siliktir, heye amma, kertesine de geldi mi,
taşı gediğine kor!

- Noldu?

- ... ağa kelepleri dolanıyordu, o sırada
Cemile'ynen

konuşuyordu.. Katıpdır zıp diye iplikaneye
girmesin mi?

Bizim usta; kafır, ağaya bir şeyler fısıldadı,
ağadır

katibe bir baktı, oğlanın rengi mengi geçti.. Yani
bir

kurşun sıksalar şuncacık kanı çıkmazdı!

Camgöz:

- Ne dedi?

- Sen ne geziyon burda katip? dedi.

- Beriki ne dedi?

- Hık mık.. Ağa da yallah, dedi, yallah burdan..
Seni

bir daha görmiyecem buralarda!

Deveci Halil:

- Bah hele yiğenim! diye kebabçıya seslendi,
bacı

da geldi bak! Temiz bir bardak, eyi bir kebab
mebab...

Karakız:

- Beni mazur görsen Halil ağa..

- Niye bacı?

- Eve gidecem vallaha kardaş, tahta mahta silecem..

- Bütün fosilmişsin bire bacı! dedi Halil, bir iki bardak

at, sonra git.. Tekmil kan taa!

- Huyum kötü.. Ağzıma değdi mi gerisi gelmeli.. Zati

canım da isteyip duruyordu..

- Daha ne allahcı.. (Kebapçıya seslendi)
Yiğenim

çakıyon ya, bacının kebabı beyti olacak, biberi miberi, sumağı

mumağı.. Sen bilin ha!

Tezgahından gülen kebabçı başını salladı.

- Sonra? dedi Çopur Halil.

Karakız:

- Senin dediklerini tek mil anlattım... Allahın emri,

Peygamberin kavli üzere, kendini aile yapacam diyor, dedim...

- Hökumat nikahı da kıydıracak dedin mi?

- Dedim..

- Kollarını burmaynan dolduracağımı?

- Onu da dedim.. Şehirde konak tutacak sana dedim,

seni hanım gibi köşede oturtacak dedim..

Camgöz Sadık:

- Der, dedi, dezzemin kızını taa!

- Ne dedi?

- Bir kızdı ki...

- Essahdan mı? Demek kızdı? Katibe yangın efendi..

Akıl diyor çek dabancağı; lan lan lan...

Camgöz lafa karıştı:

- Katibin ne kabahatı var? Esas mesele kızda..
Kız

istemese katip şorda kalır.. Bunnar muhacir
oğlum.. Kafaları

bir şeye yattı mı, töbe çeviremezsin!

Karakızın bardağı gelmişti. Deveci Halil şarap
doldurdu,

hep birlikte kaldırıp tokuşturduktan sonra içtiler.

Camgöz devam etti:

- Hani biliyon mu Halil şu senin iş olmasa,
onların

tekmil Allahını şaşıracam amma, belimi sen

büküyon! Yoğsa..

O kardaşı var ya a Sadri, onu bugün eyi bir öfelemekdi

niyetim. Ulan, dayım mesela değil mi, koskoca bir

dokumahane ustası.. Ona karşı ağız kullanılır mı? Dayım

bir çağırdı odasına, gittim, dedim buyur dayı! Dedi böyle

böyle, senin Sadri de İzmirlinin ağızını kullandı.. Ulan

depem attı, dedim emret dayı, senin için... Dayım yahu!

Ötesi varmı? Anamın ağası.. Dayı demek ne demek?

Bardağa sarıldı. Ötekiler de bardaklarını aldılar,

gene

tokuşturup içildi.

Ağzına iri bir et parçası atan Camgöz:

- Belimi sen büküyon kardaş! diye devam etti,
şu

senin iş bir tökezsın, gör.. Bunnara acımağa
gelmez...

Enselerinden kör bıaknan kesecen!

Soluk, esmer yanakları kızarmağa başlayan
Karakız:

- Bacısı da bacısı da.. dedi, o bacısı yok mu,
kardaşından

beş beter. Ağa katibi kovdu diye görsen,

yüzünün

eğrisi dizine indi. Ağaya bile çemkirdi be!

- Yoh be! dedi Halil.

- Yaa, görsen... Ağaya bir çemkirdi ki...

Camgöz Sadık:

- Bunnar böyle! dedi, bunnara acımaya gelmez!

Sen ne yapacan, şu senin iş foslasın, bilirim ben yapacağımı!

Karakızın kebabı sıcak sıcak tüterek geldi.
Ortalığa

kuvvetli bir nane ve pişmiş et kokusu yayıldı.

Bardaklar tekrar doldu, şerefe kalktı, içildi.

Ceketinin iç cebinden bütün bir on liralık
çıkaran Deveci

Halil:

- Yiğenim! diye seslendi.

Kebabçı koşarak geldi.

- Bize iki şişe siyah şarap daha aldırırver
şurdan..

- Emret gözüm..

Karakız:

- Anlaşıldı, dedi, beni bugün zil zurna edip ortaya

düşüreceksiniz.. Anlaşıldı..

- Canıymın bülbülü sağ olsun bire bacı dediler.

- Sizin de canınız sağ olsun.. Pilavdan dönen kaşığın

sapı kırılsın!

Karakızın sırtını avucuyla okşayan Camgöz:

- Hani, dedi, dezzemin kızını deyi söylemiyorum, bu

fabrikada bi dene! Sebebine gelince.

Karakız:

- Amaaan.. dedi, bacında hayır mı kaldı? Siz beni

dört, beş sene evvel göreydiniz!

Deveci Halil:

- Neyin var? dedi, gene iyisin!

Kıza istekle baktı.

Beriki gerdan kırarak:

- Bir saçlarım vardı, topuklarımda! Şimdi nerdeee...

Bu fabrika insanda insanlık mı koyuyor...

Çırak yeni şişeleri de getirdi. Birini açtılar
bardaklara

böldüler.

Karakız:

- Hızlı gidiyoruz çocuklar! dedi.

Deveci Halil aldırış etmedi..

- Sabahnan elimden bir kaza çıkıyordu efendi,
az

kaldı..

- Noldu? Hayrola?

Bardağına sarılan Deveci Halil:

- Hele, dedi, bi firt daha içek..

İçtiler.

- ..şu ırır katibi var ya, o işte.. Adam belledik kendini, girdik yanına oturduk bir iki. Bir de cara yaktık..

Tutturdu söndür caranı, burda cara içmek yassah.. Bir

söyledi, iki söyledi, beş söyledi.. Yahu arkadaş, dedim,.

herkese yassah olabilir, ben bu palikedede müstesnayım,

ağa beni evladından ziyade sever! Yok.. Bura palike, ağanın

babasına bile yüzü yok.. Depem bir attı. Lan dedim

senin ıstavrozunu, İsanı, Musanı, sin kef... Bir karakucak

bir savurdum. Canı zati bilmem neresinden, başımıza

adamdan sayacaklar.. Birşey değil, bösböyük başıynan

yalan söylüyor. Göya ağa diyesiymiş ki, söyle ona carasını

söndürsün. Böyle mi dedi dedim. Heye dedi.. Gettim

ağaya, dedim ağa, sen mi emir verdin bu katibine böyle

böyle? Dedi vallaha töbe Halil! Kanım su gibi aksın yalan!

Senin ağan benim kardaşım, sense zati kendi

belimden

inmiş evladımdan irelisin..

- al kibridi yak palikeyi! Biliyorum efendi
dimez. Seni

evladından ireli sever, bir, bir de bizim ağaynan
içtikleri

ayrı gider.. Neyse, dedim madem öyle çağır
katibini!

Çağırıldı tabi derhal.. Lan, dedi. ben mi sana
böyle

böyle emir verdim? Katiptir hık mık, hık mık..
Ağa bir huylandı

efendi, dellendi.. Dedi adam var, adamcık var,
her

kuşun eti yenmez! Ben bunu kendi öz
evladımdan ireli

severim, ağası dersen benim kardaşım.. Bunnar
kibridi çalar,

yakarlar palikemi isterlerse.. Ne ana kodu, ne
avrat...

Elinden almasaydım, habibini şaşıracağdı..
Araya girdim

de, dava teps oldu.. Lan şöyle bir zihnine fur..
Her kuşun

eti yenmez, bu adamı ağa öz evladından ireli
seviyor..

Hı? Ağası da palike sahabının arkadaşı,
kardaşından ireli.. Hı?

İştahlı bir ağız şapırtısıdır gidiyordu.

Bir ara Deveci Halil:

- Aklımdan başka bir şey geçiyor! dedi,
düşünek, taşınak da..

Camgöz:

- Ne gibi? diye sordu.

- Şu kız dişini kat'i olarak çeksın atsın..

- Ee?

- Esi sağlığın.. Bir gün bir tomafil, al tomafıle..

Camgöz'le Karakız bakıştılar.

Karakız:

- En temizi bu! dedi, amma yaşı ufak daha..

- Kaç?

- Ya on dört, ya on beş..

- Olsun, dedi deveci, onun uğruna mapıs da yatarım,

ipe de giderim! Hadi, şerefe!

İçtiler.

- Paradan yana, denizde kum, bizde para.

- Ağzı pek şoför de ilazım..

- Var, o da var.. Yanında adam boğazla.

- Daha ne öyleyse? Kesenin ağzını açtıktan,
ağzı

pek şoförü de bulduktan sonra..

Dükkana Arnavut Ömer girdi. Etrafa
bakınırken onları

gördü. Onlar da onu görmüşlerdi zaten.

Deveci Halil:

- Buyrun kardaş! dedi, gelsene!

Uzun Ömer ufak bir tereddütten sonra bir
sandalye

alıp geldi.

- Merhaba!

- Merhaba, merhaba, merhaba.. Cümleten merhaba..

- Ne var ne yok bakalım?

- Hiç, dedi Ömer, sağlık.. Sennen biraz konuşmak

istiyorum Sadık..

- Emret kardaş, ne zaman istersen...

- Sonra, burdan çıktıktan sonra...

- Olur kardaş, ne zaman istersen...

Karakız:

- Canın sikkın gibi duruyon Ömer Ağa?

- Sorma bacı.. Burnumu tutsalar canım çıkacak..

Deveci Halil kebabçıya gene seslendi:

- Yiğenim be.. Temiz bir bardaknan bir de kebab

yap bizim kardaşa!

Kebabçının geniş ağızlı kocaman bıçağı tahta üzerinde

keyifle tıkırdamaya başlamıştı.

XIII

Cemile'ler dokumacı Musa'ların avlusunda oturuyorlardı.

Tapu ve kadastro kayıtlarında Bir bap hane olarak

gözüken 268 plaka numaralı ev, mahallenin öteki evleri

gibi maili inhidamdı. Yağmur yiye, güneşte kuruyup

çatlıya, fırtınalara göğüs gere kaditleşmiş, öne kaykılmış,

tekmil tahtaları çürümüştü.

Üst kattaki yanyana iki odadan sağdakinde dokumacı

Musa, karısı ve dört çocuğu: soldakinde de
Musa'nın

babası, analığı ve babasının doksan beşlik
annesi

Tetka Bilelka (Bilelka teyze) oturmaktaydılar. İki
odayı

birbirinden ayıran duvar, delik deşikti, damın
paslanmış

kiremitleri de kırık veya çatlak olduğundan,
kuvvetli

yağmurlarda tavan yer yer akar, hemen hemen
hiç kaldırılmayan

yataklar sırlıklam olurdu.

Alt kattaki odalardan birinde İzzet Usta,
öbüründe

de Cemile'ler aylığı ikişer buçuk liraya

oturmaktaydılar.

Bundan başka, kocaman avluyu çevreleyen
yanyana

odalar da birer buçuk, ikişer lira aylıkla fabrika
işçilerine

kiralanmıştı. Otuz, kırk aileyi barındıran bütün
bu avluya

kısaca Musaların avlusu denirdi.

Oda kapısını itip giren Cemile. babasını
pencere önüne

bağdaş kurmuş, bileyi tasında ustura bilerken
buldu.

- Babilo, kolay gelsin!

Beyaz çerçevesli gözlüğünün üstünden kızına bakan

ihtiyar Malik, karşısındaki rafta çatırdıyla işlemekte olan

çalar saate gözlerini çevirdi.

Babasının ne demek istediğini anlayan Cemile:

- İşim vardı! dedi, idareye çıktık. Halime'yle...
Öyle

iplik kopuyor ki, şaşırarak kaldık. Hiç iş çıkaramıyoruz.

Bu İtalyan geldi geleli işlerimiz adamakıllı bozuldu.. Böyle

giderse yandık..

Usturasını bilemeğe devam eden ihtiyar Malik,

işinden

başını kaldırmaksızın:

- Senden başka idareye çıkacak kimse yok muydu?

diye boşnakça sordu.

Cemile:

- Yoktu! dedi, arkadaşlar illaki beni istedi...

- Ağabeyin nerde?

Cemile'nin kaşları çatıldı. Başörtüsünü sinirli sinirli

çıkarıp merdivenin tırabzanına attı.

- Ha? Nerde ağabeyin?

- Neblim ben?

- Nasıl bilmezsın?

- Kahyası değilim ya!

Kızına uzun uzun bakan ihtiyar Malik başka bir şey

sormadı.

Neden sonra Cemile:

- Bin kere söylüyorum, diye devam etti,
sokakta

yanımda, arkadaşlarım varken benimle

konuşma, diye.

Hayır, inadıma, konuşacak! Ellerini arkasına koymuş, kaşlarını

da çatmış, bellersin dünyayı fete edecek!
Neredeydiniz?

Herkes çıkalı milyon oluyor...

- Kendini piyasaya alan varmış sanki.. Tepem bir attı,

sana ne ulan, dedim yürüdüm.. O öyle kabadayılık yapamazdı

ama, yanında akıl hocası vardı gene, hep ondan!

- Kimmiş o?

- Şu Musa serserisi..

- Demek ellerini arkasına koymuş...

- Vallaha be.. Sana ne ulan, dedim yürüdüm.
Bir bozuldu ki...

Dişsiz ağzıyla uzun uzun gülen baba:

- Oğlumun hatırına dokunma! dedi.

- O niye benim inadıma iş yapıyor?

- O senin büyüğün... Oğlumun hatırına
dokunursan,

karışmam Cemka! Külahları değişiriz.

- İnadıma iş yapmasın, dokunmayım hatırına...
Cin

damarına niye basıyor? Çocuk muyum ben?

Kızına küskün küskün bakan ihtiyar, başını hafifçe

sallıyordu. Cemile koşarak merdiveni çıktı, gitti babasının

kalın kemikli dizine oturdu, boynuna sarıldı.

İhtiyar Malik:

- Oğlumun hatırına dokunmazsan, başımın üstünde

yerin var! dedi, dokunursan... Çünkü, bu dünyada onun

senden, senin ondan başka kimseniz kaldı mı? Yarın ben

de gözlerimi yumuverirsem...

Cemile babasının boynuna daha kuvvetle sarıldı, ihtiyarın

kısa, sert sakallı, kupkuru yüzünü öpmeye başladı.

- Babilom benim, şeker babilom... Kızkonu kimlere

bırakacaksın? Kızkon ağlar sonra!

- Eeeh... Anamız. babamız bizi kimlere bıraktıysa

kızım... Yer yarığından çıkmadım ya ben de...
Benim

de bir babam vardı, anam vardı, dedem,
halalarım, dayılarım,

teyzelerim... Hani? Nerdeler? (İçini çekti) Hepsi

de kara toprak oldular.. Fani bir dünya bu.. Bir
varmış bir

yokmuş!

Cemile'nin saçlarını okşuyordu.

- ... her şey yalan her şey rüya.. Sekiz kardaştık

biz... Karagöl'dekinden gayri altısı nerde? Onun
için,

birbirinize sahip olun birbirinizin kalbini
kırmayın, acı söz

söylemeyin, sevin birbirinizi! Gün gelecek, sizin
de çocuklarınız

olacak, siz de onları dizlerinize oturtup...

- Amaaan sen de be babila!

- ... seveceksiniz...

İhtiyar Malik'in gözleri parladı:

- ... köyümüze gidince, ooh! Dünyaya kapımı
kayıyacağım..

Çocuklarım itin köpeğin şerrinden
kurtulacaklar...

O zaman Cemka istediğin kadar uyu! Hiç
karışmam..

İstersen öğlene kadar... Amma inekleri sağmayı
unutmak yok ha!

Kızı omuz başlarından kuvvetle kavradı.

- ... sen inekleri sağacaksın Cemka, bir de
yemeğimizi

pişireceksin.. Ağabeyinle ben de çift süreceğiz,
patates,

buğday, nohut ekeceğiz, mahsulümüzü
kaldıracağız...

Senin işin kolay, inek sağmak, yemek pişirmek,
arada sırada duvara tezek kapamak...

- Bulaşık yıkamak, çamaşır yıkayıp tahta
silmek...

Bunları niye unuttun?

İhtiyarım gözleri daha çok parladı:

- ... sonra Cemka, ne düşünüyorum biliyor
musun?

Seni istediğim gibi birine şöyle helal süt emmiş,
beş vakit

namazında birine vermeyi...

- Baba!

- ...fakir olsun, fakirlik ayıp değil, biz de fakiriz.

Yeter ki damadım namuslu olsun...

- Sana küsdüm ben babilo!

- ... oğluma da namuslu, helal süt emmiş bir kızcağz

buldum mu.. Eh gayri.. Ondan sonra beklerim torunlarımı...

Onları ellerinden tutsam, kahveye götürsem..

Kahvede sorsalar, neyin diye... Göğsümü gere gere: torunlarım!

desem... Omuzuma tirmansalar, gözümden
gözlüğümü

alıp yere atsalar... Gözlüğümün camı kırılınca

sen amma da ifrit olursun ha! Halbuki sen
onlardan beş

beterdin... Annen hamur yuğururdu, sen ikide
birde burnunu

sokardın da annen oklavayı vururdu sana... Hele

bir gün? Bir sepet yumurtayı atmış atmış kırmış,
atmış

atmış kırmıştın da sofanın deliklerinden sarı sarı
akmıştı..

Sen onlardan daha ziyankardın, hıncır seni
derim, dövürmem

torunlarımı...

- Baba yeter be baba!

- ...aletlerimi de karıştırırsınlar isterse, isterse ilaçlarımı

da birbirine katsınlar...

- ... onlara hiç darılmam ki ben!

Kızının saçlarını öptü.

- ... bir de ne istiyorum biliyor musun? Dışarda adam boyu kar, fırtına, kurt sürüleri... Üç beş ihtiyar

toplanmalıyız bizim ocağın başına, sürmeliyiz cezveleri,

tüttürmeliyiz cıgaralarımızı, başlamalıyız memleketten, eski

günlerden konuşmağa!

Avuçlarını açtı:

- Hey Yarabbi. Sen bilirsin!

Gözleri daldı. Son günlerde bu türlü hayallere kendini

fazlaca kaptırıyor, Türkiye'ye ilk geldikleri zaman

hükümetin iskan edip verdiği on beş dönümlük tarlanın

bulunduğu Karagöl köyünü dilinden düşürmüyordu.

Babasının hayallerini dağıtmamak için Cemile kalkmıyor,

hatta kımıldamıyordu... Halbuki bugün ne kadar çok iş vardı...

İhtiyar Malik:

- Bir de; diye devam etti, karıcığımın yanına gömülmek

istiyorum.. Mezarımı kendi elimle kazıp hazırlıyacağım..

E mi Cemka? Beni karımın yanına gömeceksiniz değil mi?

Babasının dizinden kalkan Cemile:

- Beni gene ağlatmak mı istiyorsun? diye çıkıştı,

mezar, ölüm, ne bu? Lanet olsun mezara da

ölüme de!

Tekrar usturalarını bilemeğe koyulan ihtiyar
Malik,

başını işine eğdi.

Cemile, yamalı, ama tertemiz sofraya bezini yere
yaydı,

yuvarlak hamur tahtasını üstüne koydu, büyük
bir maşrapayla

su getirdi. Ekmeği doğradı. Sonra aşağı indi.

İsli, kocaman yemek tenceresini aldı geldi,
kapağı açtı.

Odanın içine sıcak bir soğan yahnisi kokusu
yayıldı.

Cemile:

- Oooo babilo! dedi, ellerine sağlık.. Mis gibi kokuyor.

Ŗu kocaoglan gelse de baŖlasak atıŖtırmađa!

Birdenbire aklına baŖka bir Ŗey geldi, kalktı.
Merdivenleri

koŖarak indi, gitti bulaŖıklar için ocağa su
oturttu,

altını yaktı.

- Babilo, diye seslendi, bugün yemekten sonra
sen

de, ağabeyim de yıkanacağız.. Uyum.. Üstünü
deđiŖsin...

- Sen?

- Ben de yıkanacağım amma, çamaşırdan sonra...

Bu sırada avlu kapısında berrak bir kahkaha...
İzzet

ustanın kızkardeşi bankocu Güllü'ydü.
Cemile'nin yanına

geldi.

- Seninkiler kebabçıda kafayı kafaya vermişler...

Cemile:

- Yavaş söyle.. dedi benimkiler kim?

- Deveci, Camgöz, Karakız...

- Karakız da mı? Allah belasını versin.
Utanmıyor da...

- Çamaşır mı yıkayacan?.

- Heye bacım.. Dünya kadar işlm var bugün..
Hem

yıkanacağız, hem de çamaşır..

- Geç kalmışsın..

- Napım, geç çıktık fabrikadan..

Gülüverdi, Güllü:

- Edepsiz! dedi, babana söyleyim mi?

Güllü'nün boynuna sarılan Cemile, kadının hafif çilli,

tombul yanaklarını öpücöklere boğdu.

Beriki:

- Yeter yeter.. dedi, tüketme hepsini, katibe de lazım!

- Tuh.. Edepsiz karı!

- İplikaneden kovulduğu için ne diyor?

- Hiç.. Numan beye çıkmış anlatmış, maaşına on

lira zam kazanmış..

- Aferin.. Gözü açık desene.. Nenesini ne zaman

gönderecekmiş?

- Bilmem bacım.. O hemen göndermek istiyor amma..

Babama güvenemem ki.. Kadını kovar diye ödüm kopuyor..

Tutturmuş bir Karagöl...

- Allah kahretsin Karagöl'ü! dedi, herkes Karagölden

Çukurova'ya kaçıyor, bu, Çukurova'dan Karagöl'e..

Bu adamın her işi ters ha Cemile.. Hiç akıl yok.. İlaç verir

beleş, saç tıraş eder beleş, sakal kazır beleş...

- Gene ver ediyor ustura biliyor!

- Akıl yok onda bacım, töbe yok... Kız,
isteresen bu

katibin meselesini babana açım?

- Valla bilmem ki Güllü.. Sen istersen abine aç,
o da babama.. İzzet abimin sözünden hiç
çıkıyor babam..

- Olur. Abime açarım..

- Sen nerye gidiyorsun şimdi?

- Hiç. Abimlere.. Yengem gene hastaymış..
Ölecek

ölemiyor o da.. Küt küt öksürüyor, kan
tükürüyor, dispansere

gitmez.. Neymiş, hava vereceklermiş.. Koskoca
kadın,

korkuyor. Bir şey değil, şu fabrikayı bırak bari
diyoruz,

yok bırakmaz.. Makinesinin başında ölecekmiş..
Herkes

bir türlü deli bacım.. Bakıyorum da, herkesin
kafasında

bir başka şey..

Cemilelerin bitişiğindeki odaya doğru yürüdü.

Ocağı parlattıktan sonra Cemile tekrar içeri
girdi.

Babası hala ustura bilemekteydi.

- Nerde kaldı bu abim de baba?

İhtiyar Malik cevap vermedi. Gözlüğünü çıkarıp mahfazasına

koydu. Usturalarını sildi bileyi taşını kuruladı,

küçük el çantasına tam yerleştirirken, Sadri dargın yüzüyle

içeri girdi.

Babasına göz kırpan Cemile:

- Teh! dedi, kocaoğlan'daki çalıma bak!

Yumrukları belindeydi.

Sadri cevap vermedi, bakmadı da.. Merdivenin
alt

basamağına oturdu, kabaralı postallarının
bağlarını çözmeğe

başladı.

Cemile devam etti:

- ...kaşlarını çatmış, ellerini de arkasına koymuş
mu? Öf.. Dünyayı fetecek!

Babasına tekrar göz kırptı:

- ... sanki kendinden de korkan varmış. Ulan
uyuz,

seni piyasaya alan kim?

Bağları çözükle postalları üzerinde birdenbire doğrulan Sadri:

- Nerde senin gibi namussuz bir bacı var, Allah bin türlü belasını versin! dedi.

- Senin belanı versin.. Ne biçim laf o?

- Alacağın olsun senin bundan sonra..

Cemile dilini çıkardı.

- ... çıkar çıkar, dilini çıkar sen... Bundan sonra değil beklemek, görsem ki kolundan tutmuş sürüyorlar,

yanına sokulanın Allah belasını versin!

Cemile:

- Sen bacına acırsın; dedi, bilmem mi ben seni?

Senin yüreğın yufkadır...

- Yufkadır heye, yufkaymış!... Görürsün sen bundan sonra...

Birdenbire sinirlenen Cemile:

- Amaan.. dedi, benim hiç kimseye eyvallahım yok

arkadaş! Kimmiş beni kolumdan tutup sürüdecek? Adamın

alnını karışlarım! Kolumdan tutup sürdüreceklermiş..

Yağma vardı, dağ başıydı burası.. Bir insanın

kendinden

olmazsa hiç kimse bir şey yapamaz...

- Sen öyle bellersin.. Herkes Sadri değil...

- Sürütsünler de görelim...

- Eh belli olmaz...

Postallarını çıkarınca odaya pis bir ayak kokusu yayıldı.

Cemile:

- Amman abi, dedi kurban olim... Git yıka şo leş

ayaklarını!

Sadri merdivenleri yarı çıkmıştı. Hiç itiraz etmedi. Kocaman

bir çocuk uysallığıyla merdivenlere indi,
ayaklarını

yıkamağa gitti.

- Kocaoğlan tam kızmış ha babilo! dedi.

Babası:

- Oğlumun hatırına dokunma! diye tekrarladı,
oğlumun

hatırına dokunursan hakkımı helal etmem sana!

Ayaklarını yıkayıp dönen Sadri:

- Ulan namussuz, dedi, seni bekliyorsam
fenalığına

mı bekliyorum? Bu dünyada benim senden,
senin benden

başka kimimiz var?

Ağabeyisinin boynuna sarılan Cemile:

- Canım abicim, dedi, şeker abicim benim!

Sadri itti:

- Hadi, hadi.. Canım ağabeycimmiş.. Ben senin
canım

değil, en büyük düşmanım!

Cemile ağabeysini zorla öptü.

- Ulan, dedi, huyumu bilirsin... Cart curta gelebilir

miyim ben hiç?

- Sana kim cart curt etti. (Babasına döndü) Bir saat

kendini bekledik, ayak üstü.. Yanında da şu Halime vardı..

Neden sonra çıktılar. (Kızkardeşine) Ulan gördün işte,

kardaşın bu, eşek başı değil ya! İnsan döner bakar...

Şu Musa'nın yanında, doğru muydu yaptığın? Herif zati

lafçının biri... Bellersin alay kumandanı! Bir tavır; bir tavır.

Herif bizi yırtıp geçiyor.. (Kızkardeşine)
Arslanım, elin

oğlu yarın bozar fiyakanı! Herkes Sadri değil!

- Şimdi kafana bir Şey indiririm ha! Terbiyesiz..

Başucuna otursun elin oğlu!

Sessiz sessiz gülmekte olan babaları:

- Birbirinizi incitmeyin çocuklar! diye
tekrarladı, birbirinizin

hatırına dokunmayın!

- Neye terbiyesiz laf söylüyor?

- Ne dedim? Elin oğlu fiyakanı bozar dedim.

- Derdin dibi!

- Karnına!

- Artanı da koynuna!

- İt it! dedi Sadri, şuna bak, haza it!

- İtim evet.. Cart curta gelemem ben. Cart curt oldu

mu, it damarım kabarır! Bunu böyle bilmeli, ona göre..

Babayla oğul kahkahalarını salıverdiler. Cemile de

güldü. Mesele kalmamıştı...

Sofraya oturuldu. Ekmeklerinin içlerini
babalarına

verdiler, kabukları kendilerine kaldı., İhtiyar
adam sert

lokmaları çiğnemekte zorluk çekiyordu.

Odanın içine iştahlı bir ağız şapırtısı yayılmıştı.
Sulu

bir lokmayı ağzına atarken Sadri üstüne damlattı.
Cemile

gördü:

- Terbiyeli ye ulan!

- Ne o? Başladın mı gene?

- Başlarım tabii... Üstüne döküyorsun...

Terbiyeli

yesene!

- Hani?

- İşte, kör müsün?

Sadri baktı, gördü, güldü.

- Bacımın canı sağ olsun, dedi, yıkar...

- Evet yıkar. Babanın uşağı vardı. Bütün gün makine

başında anam ağlıyor benim, bir de...

Bu sırada tavan yukarıdan vuruldu. Dokumacı Musa'nın sesi:

- Ne o toy? Barıştın mı ne?

Cemile:

- şu heriften de hiç rahatlık yok! diye
söylenerek

entarisinin eteğiyle, açık dizini örttü.

Sadri:

- Napım kardaş? diye cevap verdi, yüzünde
şeytan tüyü var!

- Ayıp ayıp.. İnsan tükürdüğü tkrğ yalar
mı?

İhtiyar Malik'in kalın kaşları birden çatıldı, yüzü azgınlaştı:

- Ne yapsın? diye boşnakça bağırdı, çeksin vursun mu?

Musa'nın babasının kalın sesi duyuldu:

- Musaa!

Birkaç lokma sonra ihtiyar adam sofradan çekildi.

Zaten pek boğazsızdı. Sırtını duvara dayadı. Çocuklarının

kurt gibi yeyişlerini hazla seyre başladı. Bir ara iki

kardeş sahanda iri bir et parçasını aynı zamanda görüp

atıldılar. Biri bir ucundan tuttu, biri bir ucundan...

- Bırak!

- Sen bırak!

- Asıl sen bırak!

- Neye? Sen bırak asıl!

- Vaaay, benden önce görmüş.. Asıl ben senden

önce gördüm!

- ...!

- ...!

Diz üstü kalkan Cemile:

- Ulan bırak şunu diyorum sana işte, bırak şunu!

İhtiyar adam öyle güldü ki, gözlerinden yaş geldi.

Nihayet et koptu, Cemile kıç üstü oturdu.. İri parça

Sadri'ye gitmişti, ağzına atıverdi.

Cemile:

- Terbiyesiz! dedi, dert ye!

Sadri aldırış bile etmedi.

XIV

Yemekten sonra Sadri elini ağzını sabunladı,
koca

bir tas su içti, pencerenin önünde daima serili
duran kola

kokulu yatağına girdi uyumağına hazırlandı.

Cemile:

- Aman abi, dedi, gözünü sevim yatma. Değiş
çamaşırını

ondan sonra...

Sadri'nin bohçasını sandıktan çıkardı,

ağabeysine temiz

çamaşır verdi.

Sadri istemiye istemiye kalktı. Gene başının ağrısı

tutmuştu. Göz kapakları ağırlaşmış, şakakları zonkluyordu.

Sırtındakileri çıkarıp temiz çamaşır giydikten sonra

tekrar yatarken, Cemile:

- Ders n'oluyor? dedi. İzzet abi uyandırır vallahi, karışmam!

- Başım ağrıyor..

- Bilmem, uyandırır.. Ben de uyandıracam

zaten,

yıkanacaksınız!

Sadri homurdandı, yorganın altında sağı sola kımıldadı,

sonra hareketsiz kaldı.

Cemile sofrayı kaldırdı. Dışarda, dokumacı Musa'nın

çocuklarının çelik çomak oynadıkları avlunun kenarındaki

ocakta kaynayan bulaşık suyunu yere indirdi sonra

çamaşır kazanını istemek üzere, üst kata, dokumacı Musa'lara

çıktı.

Musa'ların odası her zamanki gibi
karmakarışıktı.

Çivilerden düşmüş entariler, altüst yataklar..
Odanın içi

sidik kokuyordu.

Musanın karısı Zahide kısa boylu, eğri bacaklı,
karnı

burnunda bir kadındı. Cemile kendini bildi bileli
bu kadını

hep karnı burnunda hatırlar.. Kapının eşiğine
oturmuş,

kocasının gömleğini siyah tireyle dikiyordu. Sarı
başı

darmadağındı. Açık yakasından görünen
memeleri boşalmış

ve pörsümüştüler.

Karısının tam tersi olan yusyuvarlak Musa'ysa,
otuzunu

aşkındı. Yatağında yarı çıplak uzanmıştı. Cemile
oda

kapısında görününce toparlanmağa bile lüzum
görmedi:

Cemile sakınınca, beriki:

- Zarar yok, zarar yok.. dedi, yabancı değiliz!

Sonra:

- Aferin! diye ilave etti, aferin Cemka! At da
sana

avrat da...

- Niye?

- Oğlanın fiyakasını tam bozdun!

Cemile dudak büktü:

- O, benim kusuruma bakmaz.

Zayıflıktan eğri eğri bakan Musa'nın karısı:

- Vallahi ki.. dedi, kardaşı değil mi? Benim bacım

bana öyle çemkirse...

Cemile sertçe döndü:

- N'apardın?

- Ne mi yapardım? Bacağına bastığım gibi...

Cemile:

- Hadi be Zahide abla! dedi, sonra dikersin. Ver
şu kazanı!

Kocasının gömleğini eşiğe bırakan Zahide, eğri
bacaklarıyla

sofanın avluya bakan demir parmaklıklarına

doğru gitti. Kazanı ordaydı. İçinde birtakım
bezler, kirli

çamaşırlar ıslıydı. Mavi damarları fırlak,

kupkuru elleriyle

kazanı bakır bir leğene boşalttı:

- Al! dedi, çalkalayiver..

Ayaküstü fısıltıyla konuşmağa başladılar.

Kadın:

- Günüm doldu! dedi, bugünlük, yarınlığım..
senden

başka güvenecek kimsem yok bacım...

Kadının çirkin bir şekilde fırlamış, yüklü
karnına bakan

Cemile:

- Sancı geliyor mu? diye sordu.

- Gelmiyor daha amma, yakın herhalde..

- Vaktin ne zaman tamam olursa, bana seslen,
tavanı

vur, gelirim.. Gününü, saatını bilsem, işe de
gitmezdim...

- Allah razı olsun bacım.. Bu iyiliğini hiç
unutmayacam!

- İnsan insana lazım olur.

- Bu sefer korkuyorum, Cemka!

- Niye?

- Üryasını gördüm!

- Nasıl gördün?

- Kimseye söylemezsin değil mi?

- Huyumu bilmez misin Zahide abla?

- Hem üryamda gördüm, hem de karnımda ağladı!

- Hadi!

- Vallaha.. İki sefer ağladı.. Üryasını da gördüm..

Bu sefer benden hayır yok... Çocuklarıma acıyorum, dökülüp

kalacaklar...

- Kaynananla hala k s müsün?

- Allah belasını versin öyle kaynananın..
Ölüyorum

desem, bir yudum su vermez!

- Tavanı vur, beni çağır bacım.. Uyursam bile
gene

 ağır..

- Allah razı olsun, Allah her tuttuğunu altın,
seni

iki cihanda aziz etsin!

Koynundan k  c c k bir çıkın çıkardı.

- Bunu al! İçinde bir altın yüzük var.. Sende dursun..

Anneme annesi daha memleketteyken yadigar etmiş,

annem de bana.. Ben de kızıma bırakmak istiyorum,

lakin belki de ölüveririm.. Kızım küçük, takamaz, saklayamaz

da. Babası dersin götürür satar. Sende kalsın, kızım

büyüyünce verirsin, südüne...

Cemile gözlerini çıkına dikmişti, almak istemiyordu.

Kadın:

- Al! diye ısrar etti. Senin südün temiz, sana güveniyorum!

- Allah gecinden versin bacım.. Ağzını hayra aç...

- Ben üryasını gördüm, hem de karnımda ağladı.. Al!

Cemile çıkını aldı, koynuna soktu. Kazanla birlikte

merdivenleri inmeğe başladı.

Arkasından yarı öfke, yarı arzuyla bakmakta olan dokumacı

Musa, içeri giren karısına:

- Fıs fıs ne konuştunuz gene? diye sordu.

Kadın tersledi:

- Sana ne? İki kişiye bir laf!

Az evvel kalktığı eşiğe tekrar oturdu, kocasının g6mleğini aldı.

Musa:

- Lakin, dedi, Lokman Hekimin ye dediği oldu bu kız ha!

Duru mavi g6zleriyle kocasına halsiz halsiz bakan

kadın, kıskanmadı. ocuk doğurmak, şif denilen kurumuş

koza kabuğu, yahut tezek ateşinde tencere
kaynatmak,

boklu bez veya çamaşır yıkamak, Musa'nın işi
ters gittikçe

de çocuklarını ortaya döküp fabrikaya gitmekten
başka

her şeyi unutmuştu.

- Malik amucadan isteyelim sana! dedi.

Musa güldü:

- Onun katibi var!

- Hadi hadi.. Girme günahına kızın.. Altın gibi
kız o!

- Biz bakır demedik.. Günahı da boynunda kalsın,

bana ne? Peşine düşen düşene.. Hele bir deveci var, hepsinden

beter...

- Paralı mı bari?

- Kim? Deveci mi?

- Katip?..

- Katip diyorsun, paralı mı diye soruyorsun..
Paralı

olsa katip olmaz.. Otuz kaaat bir maaşı var...

- Yeter.. İki gönül bir olduktan sonra...

Burnundan kıl koparıp hapşıran Musa, bir camız yavrusu

gibi, bir yandan bir yana döndü.

Cemile çamaşır kazanını iyice çalkaladıktan sonra

ocağa oturttu, suyu doldurdu, altını da güzelce parlattı.

Daimi bir hareket halinde olan avluda Musa'nın sarı

saçlı oğluyla mahalle çocukları çelik çomak oynuyorlardı.

Cemile havaya baktı. Kirli, parça parça bulutlar birbirini

kovalıyarlardı Yağmur var galiba diye aklından

geçirdi. Geç kalmıştı. Şimdiye kadar su çoktan ısınmış

çamaşıra da oturmuş olmalıydı.

Odaya geldi. Babası, gözünde gözlük, çorap yamıyordu.

- Yaşsa be babilo! dedi. Şu babilom akletse de kocaoğlana

birkaç çift çorap yamasa diyordum ben de...

Babası usullacık güldü.

- Oğlan uyur mu ne?

İhtiyar Malik işinden başını kaldırmaksızın:

- Başı ağrıyormuş... dedi.

- Niye?

- Bilmem? Söylemiyor ama, birşeyler var bu oğlanın

başında... Bana öyle geliyor..

Cemile merdivenleri çıktı, gitti yorganı kaldırdı, ağabeyisinin

ateş gibi yanan terli alınına avucunu koydu.

- Çok ateşi var!

Babası da baktı, başını salladı. Kaşları gene çatılmış,

yüzü korkunçlaşmıştı.

Cemile:

- Aspirin versek mi? diye sordu.

- Yıkanmağa uyandırdığımız zaman veririz.

- Yüreğime batıyor be babilo...

- Ne?

- Keşke hatırına dokunmasaydım..

Babası içini çekti, gözlüğünün üstünden baktı.

Cemile, ağabeyisinin terli ve sıcak alnını öptü.

- Keşke onun yerine ben hasta olsaydım..

İhtiyar adamın aklından gene Karagöl geçti; ...
ne

yapıp yapmalı, bu çocukları fabrikaya yem
olmaktan kurtarmalı!

Cemile yorganların yüzünü söktü, pencerenin
perdesini

çıkardı. Bu perdeleri yeşil, pembe, mor ipliklerle
geçen yıl Güllü işlemiştı.

Bohçasından kendine de çamaşır çıkarıp alt eve
indi,

çamaşır değışti. Sonra, duvarın kovuğuna
soktuğ u adet

bezlerini tomarıyla aldı, çamaşır sepetinin altına

sakladı.

Bunları babası, yahut ağabeyisi görecek diye ödü kopardı.

Oysa, babası bir gün alt evde keser ararken bunları

bulmuş; gülmüş, tekrar yerine sokmuştu.

Geçen yıl dikilen, şimdiyse iyice dar ve kısa gelen

mavi üzerine kırmızı çiçekli pazen entarisini giydi. Göğsü

iki sert yuvarlak gibi fırlamıştı. Utandı. Sonra: ...

Adam sen de... gibilerden elini sallayarak, uzun kara donunu

üstüne çekti, kirli sepetiyle alt evden çıktı, ocağın

yanına geldi.

Su henüz ılınmamıştı bile.. İyice ısınana kadar ne yapacağını

düşünürken, aklına alfabeti gelince; tekrar odaya koştu.

- Babilo... Sandıktan alfabeti versene!

İhtiyar adam:

- Bugün de mi? dedi. Kalsın bugün...

- Ver ver... Kalmasın... Su ısınana kadar...

İhtiyar, adam kalktı, yeşil boyalı tahta sandığı açtı,

bohaların üstünde duran alfabeyle defteri
alırken, Cemile'nin

beştaşı bohaların arasına döküldü.

İhtiyar Malik alfabeyle defteri kızına uzattı.

XV

Pencerenin önüne yanüstü uzanmış, gözünde
gözlük,

kalın bir kitabı okumakta olan İzzet usta, başını
bir an

kitaptan kaldırdı, tatlı tatlı gerindikten sonra,
karşısındaki

yatakta sırtüstü uyumakta olan karısına uzun
uzun baktı.

Kadın hafif hırıltılarla uyuyordu. Yüzü balmumu

gibi sarıydı.

İzzet usta birden ürktü. Sarılığını her zamandan çok

bulmuştu, bu kadar sarı olmaması lazımdı.
Karısının ayakucunda

bir şeyler dikmekte olan kızkardeşi Güllü'ye:

- Şu perdeyi kaldır! dedi.

Yengesinin yanındaki pencerenin perdesini kaldıran

Güllü, ağabeysine baktı, bakıştılar. İzzet usta:

- Ne diyor? diye sordu.

Güllü:

- Hiç.. İnadım inat... Ölürsem makinemin başında

ölürüm, diyor.. dedi.

İki kardeş bakışlarıyla konuşurlarken, kapı usulcacık

açıldı, elinde alfabetesiyle defteri, Cemile girdi.

Kitabın yaprağını kıvrırıp pencerenin içine kaldıran

İzzet usta, gözlüğünü de çıkarırken.

- Nerede ağabeyin? diye sordu.

- Hasta..

- Nesi var?

- Bilmem. Başı ağrıyormuş..

İzzet usta, yanibaşındaki pencereden ilaç kutusunu

aldı, gözlüğünü taktı, birtakım irili ufaklı kutuların, ilaç

şişelerinin arasında küçücük bir şişe ayırdı. Şişede ufak,

beyaz haplar vardı. Cemile'ye:

- Ben şimdi geliyorum! dedi, odadan çıktı.

İhtiyar dostu Malik'i çorap yamarken buldu.

- Merhaba eşkiya!

İhtiyar Malik sıçradı, gözlüğünü, yamadığı
çorabı bir

kenara bırakarak, İzzet ustaya yer gösterdi.

- Nesi var delikanlının?

- Vallahi bilmem İzzet.. Başım ağrıyor dedi,
yattı...

Yorganın ucunu kaldırdı. Boncuk boncuk
terleyen alnıyla

Sadri uyuyordu.

Babası omuzundan sarstı. Sadri kurumuş
dudaklarını

diliyle yalayarak bir şeyler mırıldandı, sonra bir
yandan

bir yana döndü. Babası tekrar sarsınca:

- Töbe usta, diye sayıkladı, vallaha töbe!.

İzzet ustayla ihtiyar Malik bakıştılar.

İzzet usta:

- O namussuz dokuma ustası, dedi, bu çocuğu fazlaca

tazyik ediyormuş.. Bizim Nusret anlattıydı, ikide bir

odasına çağırıp...

- Ee?

- Belki de dövüyor.. Maksadı yıldırımak,

kendisiyle

ağız birliğini temin etmek!

- Belki de dövmüyordur ama.. Bilmem...

İhtiyar Malik'in yüzü korkunçlaştı. Kalın kaşları öfkeyle

çatıldı. Yugoslav dağlarının yıllarca önceki azgın

çete reisi olmuştu.

- Allah belamı versin, diye gürledi, Allah belamı versin

çocuklarıma dokunanın kanını içmezsem!

İzzet usta, ihtiyar dostunun müthiş gözlerinden korktu.

Yolunu tuttu. Bu bir ihtiyar kolu değil, bir labut,
bir

demir parçasıydı.

- Bana niye söylemez, niye anlatmaz bana?

İzzet usta alttan aldı:

- Belki de dövüyordur ama.. Bilmem... Bana
öyle geliyor...

- Demin geç geldi işten. Kız da geç geldi oda...
Niye

geciktiniz? diye sordum, bana yalan attılar...
Benden

gizledikleri bir şey var. Anlıyorum ama,
eşleminiyorum

şimdilik... Sabrediyorum...

- Hiçbir şey yok Malik ağa. Senin çocuklarının ikisi

de elmas parçası! İkisi de ağırlıklarınca altın ederler...

Hiç korkma!

- Korkuyorum, İzzet, fabrikadan korkuyorum!
Çocuklarımı

günün birinde fabrikaya yem edeceğim gibi geliyor.. Korkuyorum!

- Korkma, bir şey olmaz...

Taşı gediğine koymanın sırası geldiğini sanan
İzzet

usta:

- Cemile büyüdü artık maşallah... dedi. Yarın uygun

bir talip zuhur ediverirse...

İhtiyar Malik gene parladı:

- Allah göstermesin! Çocuklarımı alıp Karagöl'e gidecem

ben... Onları şehirde bırakmak istemiyorum...

- Ne yapacaksın Karagöl'de?

- İki odalı bir huğ damı çakacağım, kendi elimle çocuklarımı

kurtaracam buralardan...

Gözleri gene parladı:

- ...Yaşım altmış, ama bakma... Daha on sene çift

sürebilirim... Toprağımı kendim sürer, kendim eker, kendim

biçerim... Ne bulduk bu fabrikalarda? Ha? Sen ne

buldun? Senelerden beri çalışırsın, işte tuttukları gibi attılar.

Karın verem, oğlun tren altında kesildi. Neden? Hep

fabrika yüzünden... Anası başında olsaydı, çocuğunu dizinin

dibinde oturtsaydı... Şu avluya bak.. Hak tu, hak tu'dan

geçilmiyor...

İzzet usta:

- Üzülme, dedi, üzülme.. İyi olur, iyi olacak..

- ...Gül gibi karımı yuttu bu fabrika benim!
Benimse... Nah!

Kolunu çemirledi. Hala bir makine dişlisinin
izleri belli

olan damarlı, büzük büzük kolunu gösterdi:

- ...Makinenin dişleri arasından çektim! Ondan
sonra

da tövbe fabrikaya! Amma çocuklarımı
çalıştırıyorum...

Yokluk, ne yapim?

İhtiyarım sıırım gibi koluna bakmakta olan İzzet usta:

- Demek, dedi, sen de çalıştın?

- Birkaç sene... Nasıl ki kaptı kolumu, yuttu dirseğime

kadar.. Kemikler oldu külufak.. On beş ay çektim,

tam on beş ay!

İzzet usta Sadri'yi uyandırdı. Kıpkırmızı gözleriyle

Sadri:

- Su! dedi.

Babası gitti bir maşrapa dolusu su getirdi.

Elindeki küçük şişedeki yuvarlak haplardan çıkarıp

uzatan İzzet usta:

- Al! dedi, baş ağrısına, ateşe birebirdir. Dilinin üstüne

koy, suyla yut..

Öylece yapan Sadri ilacı yuttu, sonra bir maşrapa suyu

gurt gurt gurt... diye içti bitirdi, yatağına tekrar devrildi.

Babası üstünü güzelce örtüp arkasını

bastırdıktan

sonra oğlunun yanına oturdu.

İzzet usta kalkmıştı. Birdenbire kendine gelen ihtiyar

Malik de fırladı:

- Olmaz, dedi, imkanı yok.. Birer kahve içmeden...

İzzet ustayı zorla oturttu.

- Cemile'nin dersi var, eşkiya!

- Buraya gelsin..

- Güllü de orda...

- O da gelsin...

Gitti, Güllü'yle, Cemile'yi aldı, geldi. Cemile
alfabesini

açarken, ihtiyar Malik raftan kahve, şeker
kavanozlarıyla

dörtlük yeşil cezveyi ispirotoluğu indirdi.

XVI

Cemile dersi yarı buçuk yapıp kalktığı zaman
saat

ikiye geliyordu. Su ısınmıştı. Babasına alt evde
yıkama

suyu hazırladı. Her zaman burada yıkanırılar,
toprak hiçbir

zaman kurumaz, alt ev rutubet kokardı.

- Haydi babilo, diye seslendi, sen yıkana dur
arkanı

sabunlamağa çağır beni... Ben çamaşıra
oturacağım.

İhtiyar Malik iğneyi çoraba saplayıp kalktı, alt
eve

indi.

Bir türkü mırıldanarak çamaşır leğenini ocağın
yanına

yerleştiren Cemile, küllü su döktü, çamaşırları
ısladı,

adet bezlerini de leğenin altına saklamadan önce
etrafi kolladı, sonra alçak iskemleyi çekip

amaşıra oturdu.

Küllü suda sabun iyi köpürüyordu. Kalın kemikli, sağlam

bilekli elleri, küçük yaştan beri fabrikada çalışan birçok

işçi kızlarda olduğu gibi, nasırlıydı, parmakları eğri

büğü kemikleri çıkık çıkık. Çamaşırları suya basıyor, sabunluyor,

çitiliyor, sıkıyor, sonra kuvvetli yumrukları arasına

alıyordu. Dilinde türkü, öyle iştahla, öyle canlı yıkıyordu

ki. Etrafa neşeli köpükler saçıyordu. Türkü zaman

zaman yükseliyor, zaman zaman alçalıyor, arada

duruverdikten

sonra tekrar başlıyordu. Boşnakça bir halk türküsüydü bu.

Bu türküde bir Avşar kilimindeki renklerin

cümbüşü vardı. Bu türküde hasret vardı, bu türküde arzu,

bu türküde aşk... Bu türkünün motifleri Hintte, Çin'de,

Kazablanka'da, Nevyork'ta, Po vadisinde, Cenubi Amerika

pampalarında, Orta Anadolu'da da vardı. Bu türkü

insanlığın hasretlerini, arzularını belirten nakışlarla işli bir

türküydü.

Ama Cemile bunu ne zaman, nerede, kimden öğrendiğini

bilmez, sadece söyler, söylerken coşar, coştukça

da yüreği taşar, en zor işleri bir tüy hafifliğiyle görüverir,

nasıl görüverdiğini bile farketmezdi.

Dilinde hala bu türkü, alnında ter tomurcukları... Bu

tomurcuklar gittikçe arttı, yuvarlak yanakları kızardı. Kendinden

geçti, işe kendini öyle verdi ki... Hele çamaşırlardaki

pire tersleri.. Bu tersleri mutlaka çıkaracaktı! Tersler

de inat ediyorlardı.. Terslerin inadına Cemile'nin inadı

daha baskın çıkmalıydı. Onları mutlaka çıkaracaktı!

Hırslı hırslı eğilip kalktıkça. Belinden aşağılara inen kuvvetli

örgüleri hopluyor, tokasından kurtulan kahkölü de

gözüne girip duruyordu. Buna öyle sinirlendi ki.. Bir ara

kahkölü bileğiyle itti. Olmadı. Dert! diye doğruldu.

Hınzır! kahkölü ıslak parmaklariyle kıvırdı kıvırdı,

öteki saçlarının arkasına soktu, tokaladı, sonra gene

amaşırlarına eğildi, pire terslerini suya bastı, sabunladı,

itiledi, tekrar bastı, tekrar itiledi, sonra tekrar

çitiledi...

Bu işi üstüste tekrarladı. Neden sonra pire tersleri

Cemile'nin inadına pes ettiler. Cemile'nin gözlerinin

içi güldü, deminki türküyü daha kuvvetle tekrarladı.

Bütün bunları deminden beri üst kat sofanın demirleri

gerisinde güneşliyerek seyreden Musa'nın doksan beşlik

ninesi Tetka Bilelka, kendini Cemile'nin türküsüne kaptırmış,

gözlerini yummuştu.

Tetka Bilelka da gençliğinde bu türküyü

söylerdi. Bu

türkü Tetka'ya gençliğini, Saraybosna'yı, yüklü meyva

ağaçlarının hafif hafif sallandığı aydınlık Bosna gecelerini

hatırlatmıştı. Yıllardan beri yitirdiği pırıl pırıl bir iç

alemi başlamıştı...

Türkü birdenbire durunca, Tetka Bilelka gözlerini açtı.

Heyecanlanmıştı. Kupkuru avuçlarıyla gözlerinin yaşını

sildikten sonra:

- Allah sana kötü gün göstermesin evladım, dedi.

Allah seni ağlatmasın!

Cemile öyle dalmıştı ki.. Ürktü. Başını kaldırdı.
Bir

elma kurusuna benzeyen yüzüyle Tetka Bilelka
gülümsüyordu.

Cemile:

- Diline sağlık Tetka! dedi.

- Allah seni inandırısın Cemka, seni gördükçe
öleceğimi

unutuyorum!

Cemile'nin pek hoşuna gitti. Berrak bir
kahkaha salıverdi.

Sonra daha iştahla, daha canlı, daha kuvvetli,
Çamaşırları

yumruklarının altına aldı.

Arkasını sabunlaması için babası alt evden
seslendiği

zaman Cemile'nin yüzü terden yıkanmış gibiydi.
Kalktı,

gitti, babasının arkasını kuvvetli kuvvetli
sabunladı,

kupkuru ihtiyarın fırlak kemikli sırtını avucuyla
sıvazladı.

Onun bir gün öleceğini ...beni karımın yanına
gmn

e mi Cemka! deyişini hatırlayınca gözleri doldu.
Babası

da bu türlü sözleri son zamanlarda boyuna

tekrarluyordu.

Onun için babası uyurken görse sanki ölmüş de
yatıyor gibi geliyor, başlıyordu ağlamağa. Hele
bir gece,

babası camiye giderken ensesine dikkat etmişti...
Nasıl

da kurumuş, buruşmuştu! Babası namazdan
dönünceye

kadar yatağında ağlamıştı.

Tekrar amaşırlara döndü.

Temiz çamaşırlarını giyip gelen ihtiyaer Malik
de yumrukları

belinde, kızını seyre başladı.

Yanındaki kütüğü iten Cemile:

- Otur babilo, dedi, karşıma otur da öğren..

Belki

lazım olur...

Kütüğü altına alıp kızının tam karşısına oturan
ihtiyar

Malik, bir cigara yaktıktan sonra:

- Olacak kızım, dedi, o da olacak...

Cemile doğruldu, babasına sertçe baktı. Yoksa
yanlış

mı anlamıştı? Düzeltmeğe çalıştı:

- Belki ölürüm de...

İhtiyar adam başını salladı:

- Eh, o da olacak amma, sıra sende değil!

Cemile'nin içinde gene bir taşma oldu. Yaşaran gözlerini

babasından saklamak için, başını çamaşıra adamakıllı

eğdi, kendini işe büsbütün verdi.

İhtiyar Malik'se kızını gururla seyrediyordu. Onda karısına

benzeyen taraflar buluyordu. Ucu hafifçe kalkık,

ufacık burun, etli dudaklar yuvarlak yanaklar..
Ya kalçalar?

Tombul bileklerin rengine varana kadar tıpkı tıpkısına

karısı. Yalnız, kızın saçları daha sarı, daha da gürdü.

Anası da böyle, hamur yuğurur, çamaşır yıkarken tıpkı

kızı gibi terler, ağız kenarları tıpkı tıpkısına böyle titrerdi.

Tetka Bilelka yukardan, gene Boşnakça seslendi:

- Ooo Maliç! Biliyor musun, Cemka ne kadar benziyor

annesine!

İhtiyar Malik başını ağır ağır salladı, cevap vermedi.

- Allah gözyaşı döktürmesin, Allah kötü gün göstermesin!

Sırtına vuran güneşin sıcaklığı içinde
uyuklamağa

başlayan ihtiyar Malik, hafif hafif sallanıyordu.

Koca avlu dinmeyen bir kımıltı halindeydi.
Yanyana,

sıra sıra odalara girenler, çıkanlar.. Kapısının
önünde kızının

başını sabunlayan, çamaşır yıkayanlar... Başta
dokumacı

Musa'nın sarı oğlu, alayla çocuk çelik çomak
oynamaktaydılar.

En çirkin küfürler bazan birer şimşek gibi

çakıyordu. Çocukların çeliği çok defa
Cemile'nin yakınlarına

düşüyordu. Birinde geldi, bakır leğenin kenarına
çarptı.. Cemile sıçradı:

- Piçler!

Koca kafası sıfır numara makineyle traşlı,
Musa'nın

oğlu karşılık verdi:

- Ne söğüyon kız?

Bu kuşak, torunlar kuşağı, tıpkı yerliler gibi
konuşuyordu.

Çoğu anadilini unutmuştu. Yerliler gibi
konuşuyor,

yerliler gibi söğüyor, yerliler gibi giyinmeğe özeniyorlardı.

Cemile:

- Ya gözüme değseydi! dedi.

- Değdi mi? Değsin sonra..

İhtiyar Malik de uyanmıştı. Uykulu gözleriyle çocuklara

baktı, ağır ağır kalktı. Başta Musa'nın oğlu, çocuklar

çil yavrusu gibi dağıldılar. Ama az sonra sarı oğlan,

elinde çomağı, avlu kapısında gene peydahlandı. Uzaktan

dik dik bakışına Cemile öyle kızılıyordu ki..
Kalkıp yakalamak,

kulaklarını çekmek, tokatlamak, tokatlamak!

Bu sırada Güllü kaşarak geldi:

- Çamaşıra oturdun da bana niye haber etmedin
kız?

Cemile omuz silkti.

Güllü:

- Benim bir işim oldu mu sen yardım etmiyor
musun?

Yalnız başına bu kadar çamaşırı akşama kadar
töbe

bitiremezsin!

İhtiyar Malik'ten boşalan kütüğü altına çekip oturdu,

kollarını çemirledi, işe girişti. İki genç, yarışır gibi yıkamağa

başladılar. Bu arada Cemile'nin kelep arkadaşı Halime'yle

dokumacı Musa'nın yeğeni Şemsa da gelmişlerdi.

- Kolay gelsin.. Biz de yardım edek mi?

Güllü:

- İstemez, istemez.. dedi, yardımınızla çok yaşayın!

Cemile:

- Siz de serersiniz!

Altlarına birer iskemle uyduran iki kız, çamaşır leğenin

etrafında sıralandılar. Cemile'yle Güllü, berikleri imrendiren

bir iştahla yıkıyorlardı. Halime kollarını çemirledi:

- Ben de yıkıyacam bacım, niyeymiş?

İşe girişti.

Gülüşmeler, şakalar, kahkahalar yükseliyor, arada birbirlerine

sabunlu su serpiyor, basıyorlardı ığlığı.

Cuğla'nın kızı Şemsa'ya bir avuç köpük atan
Güllü:

- Mektepli, dedi, anlat bakalım... Sinemaya
gidiyon

mu gene?

Kıvır kıvır bir kucak sarı saıyla Şemsa güzel
kızdı.

İlk okulun son sınıfında. Gözüne köpük kaçmıŐ,
yakıyordu.

- Güllü abla, dedi, yle Şeysin ki...

Bir avuç köpük daha atan Güllü:

- Neyim? diye sordu, ha? Neyim?

- Hiç, hiç.. Töbe.. Sana demedim...

- Seni mektepli seni... Leğene sokarım seni vallaha!

Halime:

- Sinemaya gidiyor musun? diye sordu.

Güllü:

- Gitmez olur mu? dedi. Sevgilisi koluna takıp götürüyordur..

- Tuh! dedi, Şemsa, mektep götürüyor...

- Sizi somun dűřmanı mektepliler siziii... Her birinizin

üçer, dörder tane var...

- Hadi ordan...

Cemile:

- Ben hiç sinemaya gitmedim ömrümde dedi.
Pahalı mı?

Şemsa:

- Balkon yirmi beş, aşağı kırk.. Amma aşağısı
iyi

değil, terbiyesiz bir sürü adam doluyor...

- Resim gibi mi kız? Nasıl şey?

- Bir perde var, üstünde.. Resim gibi amma, canlı

resim... Öyle güzel, şık kadınlar geliyor ki..
Geçen gün

bir film oynadı, eh.. Herkes ağladı yani.. Öyle güzel, öyle

güzeldi ki! Kadının kocası, karısının sevgilisini vurdu!

Cemile:

- Dert! dedi: Karısının sevgilisi mi?

- Canım sinema işte yani.. Kadın öyle güzeldi ki..

Kocasını çekti tabancayı, adamı vurdu da, adam
ölürken bile

gölümsüyordu!

Güllü:

- Yalan olduğu bundan belli! dedi. Kurşunu
yiyecem

de, gülececece... Akıl var, yakın var...

- Canım sinema işte Güllü abla, roman gibi...
Essah

değil ya.. Sonra bir memleket gösterdi, gece, eh..

bizim bildiğimiz gibi gece değil ha, mavi bir
gece.. Sessiz,

her taraf uyuyor, sokaklar dersen bal dök yala..
Deminki

güzel kadın kocasını uyuttu. Onlar bizim gibi
ana,

baba, çoluk çocuk hep bir odada yatmıyorlar ki.
Kadının

odası ayrı, erkeğin ayrı..

Güllü:

- Sinema, dedi. bakma... Kadın ayrı, erkek ayrı,
yatar mıymış?

Cemile:

- Bizim gibi gece-gündüz çalışsınlar da
görelim...

İşden baş mı kaldırabiliyoruz? Öyle olduğu
halde, sırası

geliyor iki lirayı iki kardeş zor tutuyoruz.

- Doğu bacım, dedi Güllü, onlar bizim yerimizde olsa,

hastayız diye yataktan kalkamazlar..

- Biz de ağzımızın tadını biliriz... İnsanı insan eden

paradır. Paran yok mu? Senden rezil, senden adi kimse

yok...

- Vallaha...

- Neyse.. Kadın uyuttu kocasını, evde yavaşça çıktı,

sevgiliyle sözleşmişler önce herhalde ki, bir

araba

bekliyordu, kadın bindi yallah!

Cemile:

- Kadın saçlarını taramadı mı?

- Bilmem.. Orasını göstermedi.. Saçları taralıydı.

- Saçları taralıydı da kocası şüphelenmedi mi?
Saçlarını

niye çözmüyorsun, yatmıyacak mısın, demedi mi?

- Sinema canım işte.. dedi Güllü.

Halime:

- Tabi canım..

Güllü:

- Yalan olduğu bundan belli. Bizim herifler...
Hele

benimki.. Duruşumdan anlar vallaha... Saçım-
başım taralı,

puğralı-mudralı onu uyutacam da anlamıyacak!..
Bir

insan eşek olmalı ki..

Halime:

- Sinema canım..

Şemsa:

- Cemile abla, sinemada bir oğlan vardı tıpkı Sadri

abim.. Bir elmanın yarısı o, yarısı Sadri abim!

Cemile'nin kaşları çatıldı.

- Benden habersiz sinemaya mı gidiyor yoksa?

- Yoook.. Öyle değil.. Filmde...

- Öyle söyle hele.. Benden habersiz gitsin de bak.

Güllü:

- N'aparsın?

- Kıyameti koparırım...

- Yavaş geel..

- Hele gitsin.. Öyle yerlere para verilir mi? Bak
şu

yatak çarşaflarının haline! Şu donlara bak, şu
gömleklere..

Parayı oraya verene kadar bir derdimizi görürüz!

- Sizin fabrikanın kızları da geliyor..

- Karakız'lar, marakızlar, değil mi? Onlar gider,
onların

dostları var, masraflarını ekerler.

Cemile bir avuç köpük attı:

- Edepsiz!

O ona, o ona.. Gene kahkahalar, çığlıklar tam yükselmişti ki,

sokakta birtakım sarhoş naraları! Kızlar kulak kesildiler.

Güllü:

- Camgöz'ün sesi! dedi.

Cemile'nin neşesi uçuverdi. Gözleri endişeyle babasını

aradı. Bereket versin görünürlerde yoktu..

Güllü:

- Korkma, dedi, baban yok. Ben gelirken demin,

çarşıya doğru gidiyordu..

Naralarsa gittikçe yaklaşıyordu:

- Atalım atalııııı!

- Nereyeee?

- Herkesi sevdiğinin kucağınaaa!

- Eheeeeeeyyyy!!

Güllü:

- Sana demedim mi? dedi. Oturmuş içiyorlardı demin!

Deveye binmişler tekmiil...

- Karakızlarla beraberdi demek?

- Tabi... Aşağı kurtarır mı?

Sarhoşlar tam avlu kapısına gelmişlerdi ki,
Karakız

tehlikeli bir yalpayla içeri girdi.. Avlu halkı
kulak kabartmış,

kapı önlerinde bakışıp gülüşmeler, üçer beşer
kişi

halinde toplanıp fiskoslar başlamıştı.

Karakız:

- Deeeey Allah! diyerek leğenin yanına geldi.
Ayakta

durmağa çalıştı, olmadı. Çömelmek istedi, gene
olmadı.

Devriliyordu. Yere dayanıp çömelebildi nihayet,
leğenin

ucunu sıkı sıkı tuttu. Gülüyor, şiş gözlerinin
kapaklarını

zorla açıyordu.

Güllü:

- Bu halin ne kız? diye sordu.

Utanmıyormusun?

Beriki:

- Utanacak ne var? dedi, namısımnan oturdum içtim..

- Üstüne bi nokta koy kayıp olur...

- Uçuyorum, allöööş! On şişe, on şişeyi üç kişi devirdik...

Başım tımarhane gibi fırlanıyor...

- Kimnen içtiniz?

- Bizim emmoğlu, bir, bir de şunun (Cemile'yi gösterdi)

devecisi!

Cemile:

- Dert! dedi. Niye benim devecim oluyormuş?

Kahkahayla gülen Karakız:

- Sana yangın! dedi, develerimi tekmil satar,
uğruna

harcarım, diyor.

- Develeri başında parçalansın...

Bu sırada ihtiyar Malik avlu kapısından girdi.
Az daha

Cemile'nin yüreğine inecekti.. Ya babası işin

farkına

varırrsa? Ya dışardakiler gene nara atar, ismini karıştırırlarsa?

Elinde pespembe, pişkin bir somunla babası avluyu

ağır ağır geçip odasına girdi.

Cemile:

- Güllü, dedi, bacım, bacım.. Dehle şunu gitsin!
Şimdi

bir biçimsizlik yapacak... N'olursun Güllü!

Güllü kalktı, Karakız'ı omuzlarından çekti,
ayağa kaldırdı,

sımsıkı tuttu:

- Hadi bize gidek!

Karakız:

- Bu da gelecek mi? diye sordu.

- Gelecek dedi Güllü, bitirsin çamaşırını, o da gelecek.

- O gelmezse gitmem, tövbe gitmem...

- Gelecek, o da gelecek...

Buğulu gözleriyle Cemile'ye bakan Karakız:

- Geleceğin mi? diye sordu.

- Geleceğim, geleceğim.. dedi Cemile.

- Sen de gelirsen giderim... Gelmezsen...
Oğlanda

para tonla. Seni köşklerde, konaklarda..
Köşklerde konaklarda

seni...

- Ayy Güllü, n'olursun...

- Kız hadi bee!

Kolundan çekiverince, Karakız sendeledi yere
yüzükoyun

kapandı, sızdı kaldı. Halime'yle Güllü başından,

ayaklarından yakalayıp, İzzet ustanın odasına taşıdılar.

Şemsa:

- Üzülme abla, dedi, n'apacan.. Bir beladır geldi çattı.

Cemile'nin yüzü hala kireç gibiydi.

- Herifi bilmem, tanımam, işimde gücümdeyim şurada...

Cemile bir ağittir tutturdu. İçini çeke çeke, hıçkıra

hıçkıra ağlarken, bir yandan da babasının çıkıverip, niçin

ağladığını sormasından korkuyor, kendini

tutmağa çalışıyordu.

- ... Fakirlik, ah fakirlik! dedi. Herkesin gücü bize

yetiyor..

- Sus, dedi Şemsa, ağlama...

- ... Bir insanın kendinde olmasa derler bir de..
İşte

gördün, benim onlarla bir alakam var mı?

Güllü'yle Halime döndükleri zaman Cemile hala ağlıyordu.

- Sus bacım, sus.. Ağlama.. Zıbardı yatıyor..
Gözünün

yaşına yazık..

İzzet usta da geldi. Leğenin başında,
Cemile'nin yanına

çömeldi.

- Sus, dedi, ağlama..

- Bütün gün iş, işden eve dön, evin işine otur...

Kimseyle hiçbir alakam yok, konuşmuşluğum
yok.. Sokakta

abim bile konuşsa terslerim.. Ödüm kopar ki
birisi

görüp babama haber verecek diye.. Öyle olduğu
halde..

Şuna bak! Ya babam duysaydı?

İzzet usta ayağa kalktı, içini çekti, gözlerini kıstı:

- Ben, dedi, babanla açık açık konuşacağım..
Bu

böyle devam edemez.. Hiç merak etme sen...

Cemile uzun kirpikli gözleriyle ıslak ıslak baktı.

- Evet, dedi İzzet usta, o meseleyi...

Bir müddet bakıştılar. Cemile:

- Siz ne iyi insansınız...

İzzet usta cevap vermedi, odasına döndü.

...

Babası Sadri'yi zorla uyandırdı. Oğlanın uykusu çok

ağırdı. Kalktı, sallanıyordu.

- Başın nasıl?

- İyi...

Merdivenleri indi, alt evde iki kat ola ola soyundu,

yıkanmağa başladı. Oğlan yıkanırken ihtiyar Malik gözlüğünü

gözüne taktı, oğlanın yorganını yere serdi, bit arayacaktı.

Uzun uzun, yorganın tekmil kıvrımlarına

inceden

inceye baka baka aradı, yoktu. Cemile böyle
şeylere karşı

çok titiz olduğundan, her hafta, pek pek iki
haftada

bir çamaşır yıkar, herşeyleri güzelce kaynatırdı.
Amma

belli de olmazdı.. Çünkü odalarına girip
çıkanların, oturup

kalkanların hesabı yoktu.

Yorganı katlayıp yatağın ayakucuna koyan
ihtiyar Malik,

tekrar çorap yamamağa oturdu. İkinci çifti eline
almıştı

ki, Sadri aşağıdan seslendi. Arkasını
sabunlaması

için çağırıyordu. Gözlüğünü çıkardı, iğneyi
çoraba sokup

kalktı, aşağı indi. Oğlanın arkasını sabunlarken:

- Gusletmeyi unutma! dedi.

Kulaklarına kadar kızaran Sadri cevap vermedi.

- Yoksa bilmiyor musun?

- ...?

- Müslüman çocuğusun elhamdülillah... insan
gusletmeyi

bilmez mi? Madem bilmiyorsun, sor!

Gusül aptesti ile mazmazayı tarif etti.

Kızlar çamaşırlarını sererken saat beşe çeyrek vardı. Cemile:

- Abim yıkanmış, dedi, şimdi sıra bende...

Güllü:

- Arkanı sabunlamağa çağır beni, e mi?

- Eh...

Kazandan sıcak su aldı, ılıştırdı, yıkanmağa başladı.

Bembeyaz vücudu, dolgun kolları, yüklü göğsü... Bit korkusundan

başını bol bol sabunluyor, saç diplerini

kanatırcasına

tırnaklıyordu. Onuncu sabundan sonra Güllü dışardan seslendi.

Cemile:

- Gel, gel hadi...

Güllü yavaşça girdi, kapıyı arkasından sürgüledi.

Fısıltıyla konuşmağa başladılar.

İhtiyar Malik yamadığı çoraba dalmış,
duymuyor, duymak

için heves de etmiyordu.

Cemile:

- Benim yüzümden sen de uykusuz kaldın!
dedi.

Cemile'nin bembeyaz, sımsıkı arkasını
sabunlarken:

- Maya maya! diye avucunun içiyle vurdu.
Katibin

talihi varmış.

Cemile gururla güldü.

- ...Seni alan, seni giydirip kuşatıp köşede
oturtmalı!

- Olur. Beleş ekmek vardı!

Sıcak bir buğu alt evi kaplamıştı.

- Hadi, ben gidiyorum...

Diye Güllü kalktı. Cemile:

- Eline sağlık! dedi. Çamaşır yıkadığın gün
beni de

çağırılmazsan...

- Çağırırım... Çağırırım...

Cemile, babasıyla ağabeysinın kurulandıkları
hala

ıslak havluyla iyice kurulanmağa çalıştıktan
sonra, giyindi.

Gitti, babasının elini öptü. Babası da onu
alnından, iki yanağından..

Sonra alt evden tenekeleri, sabunu, su tasını,

kütüğü kaldırdı, birikmiş suları süpürdü, aşağıya
düzen

verdi. Saçlarını taradı, tokaladı. Şimdilik başka
iş kalmamıştı,

yatarlardı, kendisi ayrı bir yatakta, yalnız.

Dışarı çıktı. Islak havluyu da öteki çamaşırların
yanına

serip mandalladı. Rüzgar çıkmıştı. Havaya baktı,
canı

sıkıldı. Gene yağmur yağacağa benziyordu. Kirli
bulutlar

gittikçe büyüyor, şişiyorlardı.

Odaya döndü.

- Ben yatacağım babilo, ama havada yağmur var...

Yağmur yağarsa çamaşırları topla, sonra berbat olur!

İhtiyar Malik yanındaki pencereden dışarılara baktı.

Havada gerçekten de yağmur vardı, gök gittikçe kararıyordu.

Uzaklarda harap evler, kerpiç çürümüş tahta kalabalığı,

yıkık duvarlar... Daha arkada, yaz kış yosunlu

suyu bir türlü kurumayan konca göl. Bu gölden her yaz

mahalleye milyonlarca sivrisinek dağılırdı.

İhtiyar Malik perdeyi indirdikten sonra uzandı,
kızının

arkasını, yorganla, güzelce bastırıp. çorap
yamamağa koyuldu.

XVII

Önündeki mangalda ateşe sürülü iki fincanlık
cezveye

şeker koyan ihtiyar Malik, rafta çıtırdıyla
işlemekte

olan çalar saate baktı: Gecenin onunu
gösteriyordu. Demek

ki, Cemile dört saattir uykudaydı, çocuklar daha
yarım

saat uyuyabilirdi.

Tam kahveyi koyarken oda kapısı usullacık açıldı,

koltuğunda, telleri at kılından, bir çeşit saz olan guslisi

ile ihtiyar Muy girdi.

- Selamünaleyçüm!

Malik:

- Vealeyçümüsselaam!!

Diye kalktı, eski silah arkadaşının elinden guslisini

aldı, merdiveni çıkmasına yardım etti, kendi yerine oturup,

kahve kavanozuyla kaşığı önüne koydu.

Tam bu sırada pencerenin camında bir şimşek çakmıştı.

Kızının gündüzki tenbihini hatırlayan ihtiyar Malik:

- Yağmur yağıyor mu? diye sordu.

Bir bacağı topal, ufacık bir ihtiyar olan Muy'un bir

gözünde kördü. Bu gözü sanki oyarak çıkarmışlar ve sanki

bu iş yapılırken ihtiyar o kadar bağırmıştı ki...
Yüzü

bir çığlık gibi kuruydu.

- Tek-tük atıyor! dedi.

- Hızlı gelecek rahmet... Ben toplayım
çamaşırları.

İhtiyar Muy; ihtiyar Malik'in hemşerisi, çocukluk
arkadaşıydı.

Tara ırmağı boyundakl (...) kasabasında birlikte
büyümüşler, birlikte silah kullanmağa
başlamışlardı.

İçtikleri su ayrı giderdi yalnız. Malik onu hala o
kadar

severdi ki onun için kan dökebilir, bu ihtiyar
yaşına, Sadri'ye,

Cemile'ye rağmen, hapsilere girebilirdi.

Muy'un bir tek oğlundan başka kimsesi
kalmamıştı.

O da Doğu'da uzak, çok uzak bir yerlerde
askerdi.

Memleketin eşrafından Amir ağanın teşvikiyle
Karadağ

Milletvekili Boşko Boşkovi'in ldürölmesi
üzerine başlayan

katliamdan kurtulmak için kaçmadan önce,
Malik ve

Muy ismi, Sırlar üzerinde yıldırım etkisi
yapardı. O kadar

ki, Malik ve arkadaşlarının korkusu yalnız
Hıristiyanların

değil, Müslümanların da içlerinde sarsıntılar
yaratırdı.

Yağmurlu, fırtınalı gecelerde, uğuldayan
rüzgarın içinden

nal sesleri duyulurdu. Dehşetle büyüyen
gözleriyle

kasaba çocukları yorganlarının altına saklanır,
geceyi ürpertiyle

dinlerlerdi. Kasabanın Hıristiyan mahallelerinde

çığlıklar kopar, kapılar çarpılır, bir yerlerde
tahtalar çatırdar,

tüfekler parlar, sonra gecenin zifiri karanlığını
kızıl

dilleriyle yalayan alevler yükselirdi.

Ertesi gün kasaba korkuyla öğrenirdi ki, Malik
ve

Muy çetesi, kaptan falan ve filanın kanlı kesik
başlarıyla

dörtnala çekilmişler..

Aradan çok geçmezdi.. Gene şimşekli,
yıldırımli; fırtınalı

bir gece, kasabanın bozuk parkelerinde dörtnala
atlılar

gelirdi. Bu sefer müslüman mahallelerinde
kadınlarla

çocukların çığlıkları yükselir, kapılar kırılır ve
alınmış

bir öc'ün ılık dumanı tüten kanlı kesik başlar,
terkelere

bağlanıp, rüzgar gibi gidilirdi.

Cami ve kilisenin hatırı için işlenen cinayetlerin
haddi

hesabı yoktu.

Bir gece bir ormanda pusuya düşürülmüşlerdi.

Otuz

tüfeğin ağzından çıkıp geceyi otuz yerinden
yakan kurşunlar,

o sırada bir kenarda su dökmekte olan Malik'e

değmemiş, beş arkadaşı ölmüş, Muy da
bacağından yaralanmıştı.

Tara ırmağı kenarındaydılar.. Sağ kalanlar
ırmağa atlamışlar,

yüze yüze aşağılara gitmişler, oradan da karaya
vurmuşlardı.

İhtiyar Muy'un bacağı o gün bugün sakat
kalmıştı.

Milletvekili Boşkoviç'in öldürüldüğü günü
ertesini gece

Malik rüyasında kendi kesik başını gördü.
Ürktü. Müslüman

halkın türkülerinde ismi geçen bu cesur adam
korktu.

Ani bir kararla malını, mülkünü bırakıp karısını,
çocuklarını

toplayıp Türkiye'ye göç etti. Muy'da karısı ve
çocuklarıyla

beraberindeydi.

İstanbul limanına birkaç parça mücevherle
ayak basan

kalabalık iki ailenin elindeki, avucundakiler
şaşılacak

bir hızla eriyiverince, Malik'le Muy hayatlarında
ilk defa

geçim derdi diye bir şey olduğunu öğrendiler.

İki erkek ekmek kavgasına atıldı, olmadı. Ata binmek,

silah kullanmak, pusu kurup, kelle biçmekten başkasını

bilmiyorlardı. Şehir ise bundan anlamıyordu.

Fabrikalar ve pamuk tarlalarıyla ünlü bu Güney Anadolu

şehrine göçüldü. Ne yapılsa boş. Beceriksiz derebey

torunları elleri böğürlerinde kaldılar. O zaman talihlerini

denemek sırası kadınlara geldi. O kadınlar ki, dalları

yerlere değen koyu gölgeli meyve bahçelerinde gülüp

türkü söylemek, süslenip salına salına
dolaşmaktan

başkasına alışmamış, rahatlıktan semirmiş
kadınlardı.

Fabrikada hızla kuruyup çirkinleşmeğe
başladılar. Gün

geldi ellerinde mendil, küt küt öksürerek, iki
iyilikten birini

dilediler.

Daha sonraları kadınlar toprağa verildi,
çocuklar fabrikalara...

Çok geçmeden Muy'un büyük kızı bir çingene
çalgıcının

peşine takılıp gitti. Küçüğe gelince.. Bu sessiz,
akıllı bir kızdı. Çok da güzeldi. Paydoslarda

peşine delikanlılar

düşerdi de o hiçbirine yüz vermezdi.

Bir gece yarısı saat onikiden sonra, fırtına,
yağmur..

Yer yerinden oynarken, Mui'un kızı, kendi
kendine sokularak

mahallenin dar sokaklarında yapayalnız işden
geliyordu ki,

önüne birtakım insanlar çıktı, kızın ağzını sıkıca

kapayıp köşede bekleyen eski bir Ford'a sokup
uzaklaştılar.

Gidiş o gidiş...

Yemek, içmekten kesilen Mui, haftalarca
çılına döndü,

sokaklarda yarı deli, dolaştı durdu. Neden sonra
bir

gün bir çoban, barsaklarını köpeklerin
çekiştirdiği, başı

taşla ezilmiş bir cesetten söz açınca, herşey
anlaşıldı.

İhtiyar Muy o gün, bugün yarı delidir. Guslisi
koltuğunun

altında, canı istediği zaman çalar, söyler, ağlar.

İhtiyar Malik bir kucak çamaşırıla döndü:

- Rahmet hızlanıyor!

Çamaşırları odanın bir köşesine bıraktı. Cezve
ateşe

tekrar sürüldü, cigaralar yakıldı.

Oda sıcaktı. Sadri'nin horultusunu dinliyorlardı.
İhtiyar

Malik'in kafasında çocukları, daima çocukları...
Bu

çocukları fabrikaya yem olmaktan kurtarmak
lazımgeldiğine

inaniyor, geç kalmış gibi bir huzursuzluk
duyuyordu.

Aksi halde, İzzet ustanın söylediği gibi, dokuma
ustası

günün birinde biçimsiz bir iş yapar, oğlanı
döver, dövürür.

Muy'a baktı. Hafif hafif sallanıyordu. Onu
tetkik etmeğe

başladı. Ya günün birinde Cemile'yi de Muy'un
kızı

gibi kaçırırlarsa?

Bir ara Muy'la gözgöze geldiler. Bakışlarıyla
konuşuyorlardı

adeta.. Yukardan dokumacı Musa'nın kaba
öksürüğü

duyuldu, birşeyler sayıkladı, bir yandan bir yana
döndü.

Tam bu sırada Cemile de sayıklamıştı:

- Kurban olim götür şunu... Babam duyacak!

İki ihtiyar şüpheyle tekrar bakıştılar.
Çocuklarının başında

bir tehlikenin dolaştığına birdenbire öyle kanaat
getirmişti ki...

- Korkuyorum! dedi. Korkuyorum, Muy. İçim
titriyor...

Bu çocukların başında birşeyler dolaşiyor..
Benden saklıyorlar,

benden sakladıkları birşey var...

- Yok canım... dedi Muy, sana öyle geliyor..
Hiç birşey

yoktur Allahın izniyle...

- Bilmem, korkuyorum... Onlar işe gitti mi,
bende

uyku arama... Oniki saat, tam oniki saat
dakikaları sayarım!

Bir haber geliverecekmiş gibi oluyor... Acı bir haber,

bir ölüm, bir kaza haberi, ne bileyim ben,
uğursuz bir haber

gelecekmiş gibi oluyorum.. Korkuyorum...

- Üzme kendini, hiçbir şey olmaz...

- ...Okuyorum, üflüyorum... Namazda onlar için

dua ediyorum... Amma gene de...

- Hiçbir şey olmaz inşallah...

Gözleri mangaldaki ateşe daldı.. Sadri'nin gündüz

sayıkladıklarını hatırladı, İzzet ustanın

sözlerini...

- O fellah, dedi, oğlumu sıkıştırıyormuş, belki de

dövüyor.. Bana bu yaştan sonra kan dökürecekler...

Gözleri vahşi vahşi parladı:

- Allahın bir ismi hakkı için Muy, çocuklarımın kılına

dokunanın sökerim ciğerini!

İhtiyar Muy ürktü. Karşısında yıllarca öncenin Malik'ini

bulmuştu birdenbire.. Yüreğinde bir değişme, içinde

bir kımıldı oldu. Derken bir yükselme, bir heyecan...

Yanıbaşından guslisini aldı, gözleri arkadaşı Malik'in

hala korkunçluğunu kaybetmeyen yüzünde, başladı çalmağa.

Ses gittikçe hızlanarak odayı kapladı, doldurdu, taştı,

yukarı, yanlara, tekmil avluya, daha sonra işçi mahallesine

yayıldı. Lambanın sarı ışığında parlayan ıslak kirpikleriyle

Muy gene kendinden geçmişti...

... Artık memlekettedir. Besiden çatlayacak hale gelmiş

beygirlerinin üzerinde dimdiktirler. Kasaba halkının

anlattıklarını hınçla dinlerken avurtları hırstan titremektedir.

Kesilen kellelerin hayali gözlerinde canlanır..
Kuvvetli

ayaklarıyla yeri eşeleyen beygirler sabırsızdır.
Ve ani

olarak atlarını mahmuzlayıp karanlığa dalarlar!.

Gusli sesinde kin, alınmamış öç vardı!

Gusli sesinde hasret!

Gusli sesinde, yitirilmiş sevgililere sesleniş vardı!

Gusli sesinde...

Kapının usulcacık açılıp içeriye birkaç kişinin girdiğini

farketmediler.

Sonra birkaç kişi daha, daha sonra oda doldu, taştı.

İhtiyar Muy çalıyordu. Gusli, ormanlardan, derelerden,

çaylardan, ay ışıklarından, sevgililerden, hasretten

bahsediyordu. Gusli haykırıyor, inliyor, dişlerini gıcırdatıyor,

yas tutup neşeleniyordu. Guslide güneş, gece, fırtına,

bora, kar vardı, guslide dün vardı, bugün vardı,
guslide

keder, ıstırap, guslide sefalet vardı.

Kuvvetli rüzgarın savurduğu yağmur
pencerenin camını

alabildiğine kamçılarken, gecenin onbuçuğunda
İhtiyar

Muy'un guslisini artık bütün bir mahalle
dinliyordu.

Mahalle safi kulak kesilmişti. Mahalle etten,
kemikten az

sonra düşecekleri çamurlu yolların dehşetinden
sıyrılmış,

antenlerini germiş, Muy'un guslisini dinliyor,
mahalle ağlıyordu.

Tam bu sırada mahallenin tek mil çalar saatleri
birden

çalmaya başlayınca, Muy'un guslisi sustu.
Mahallede

bir kendine geliş, bir kımıldanma oldu. Karanlık
camlarda

ışıklar yanmağa başladı, mahallede insan sesleri
çoğaldı.

İhtiyar Malik odayı dolduranlar arasındaki İzzet
ustayı

biraz geç farkederek, yukarı çıkmasını söyledi.

O:

- Hayır, dedi, gidip yatacağım... Çok güzel
çalıyorsun

Muy amca, fevkalade çalıyorsun, yaşsa; ellerine sağlık, var ol!

İhtiyar Muy duymadı..

Hala heyecanlı İzzet usta odasına döndü.

...

İhtiyar Malik ilkpeşin oğlunu drtt:

- Sadro, ooo, Sadro!

Oğlanın uykusu çok ağırdı. Anlaşılmayan birşeyler

mırıldandı.

- Sadroooo, ooo, Sadroooo!!

Sadri bir yandan bir yana döndü.

Cemile uyanmıştı, yataktan fırladı. Siyah göğüslüğünü

çabucak giyindi, başörtüsünü başına aldı.

Mangalın bir kenarında çaydanlık kaynamaktaydı. Cemile

sofra bezini yere serdi, ekmeği dilimledi, bardaklara

şeker koydu.

Çok zor uyanan Sadri zorla kalktı, gerindi, esnedi,

tekrar esnedi.. Sonra çoraplarını giydi, gözlerini

ovaladı...

Sofraya geldi.

Cemile:

- Uyan artık be! dedi.

Sadri ters ters baktı.

Yukardan tavan vuruldu. Musa'nın sesi:

- Uyandı mı kocaoğlan?

Kimse cevap vermedi. Cemile homurdandı,
kaşları

çatıldı.

İki kardeş, ekmek, çay ve kara zeytinden ibaret yiyeceklerini

isteksizce yiyorlardı. Cemile, Sadri'ye nazaran

daha iştahlı görünüyordu. Bir sıra bembeyaz dişleriyle

ekmeği ısırıyor, ağzına bir zeytin attıktan sonra sıcak

çayı yudumluyordu.

Sadri birinci bardağı bitirmeden, Cemile ikinciye de

yuvarlamış, sofranın kenarıyla ağzını silerek çekmişti.

Sadri de çayını bitirmişti ki, yandan tavan gene vuruldu:

- Kocaoğlan! Hazır mısın?

- Hazırım usta!

Merdiveni indi, postallarını giyindi.

İşçi mahallesi işbaşına hazırlanıyordu.

Sadri kapıyı açtı. Soğuk bir rüzgar odaya
doldu. Avluya

kuvvetli bir yağmur inmekteydi. Avlunun sağlı
sollu

kapıları açılıp kapandıkça zifiri karanlığa sarı
sarı ışık

parçaları vuruyor, çamurlar aydınlanıyordu.

Cemile de beyaz keten lastiklerini giyip

ağabeyisinin

peşisıra çıktı. Babaları elinde lamba kapıdan ışık tutuyordu.

Musa'ların yağmur almayan sofalarının altına avlunun

kadın, erkek, çocuk işçileri birikiyordu. Biriken kalabalık

uğultulu ve sabırsızdı.

Birisi:

- Hazır mıyız diye? sordu.

- Hazırız, hazırız, hazırız! sesleri yükseldi.

Musa:

- Uygun adım marş! dedi.

Sicim gibi yağmurun altında kadınlı, erkekli,
çocuklu

işçi kalabalığı avlu kapısına doğru yürüdü. Hala
ışık

tutmakta olan ihtiyar Malik:

- Allah vi daa kuvvet (Boşnakça Allah kuvvet
versin) dedi.

Dışarı çıkıldı. Başka avlulardan gelen
kalabalıkla dakikadan

dakikaya büyüyerek yola devam edildi.

Acı poyraz kuvvetle esiyordu. Erkekler önden

yürüyor

beyaz başörtü kalabalığı halindeki kadınlar peşlerinden.

Eğri büğrü sokaklarda çamurlara bata çıka gidilirken,

inceli, kalınlı sesler, gülmeler, haykırışlar yükseliyordu.

Kaypaklaşmış bir tümsek inilirken bazan ayaklar

kayıyor, yuvarlananlar oluyordu. O zaman:
Çüüüşler,

Ohaaa!lar yükseliyor, basılıyordu kahkahalar.

Cemile en arkadaydı. Bir yanında Halime, bir yanında Güllü..

Cemile:

- N'oldu soyka kız? diye sordu.

Güllü:

- Kim?

- Karakız...

- Bilmem.. Abimin orda zıbardıydı...

Bir bahçenin kenarından geçiyorlardı. Sağ yanları su

dolu bir hendek. Daracık yolda birerle kolla gidiyorlar,

ıslak toprak ayaklarının altında kayıyordu.

Cemile, Güllü'nün arkasındaydı, Halime de

Cemile'nin

arkasında... Birden Cemile'nin ayağı kaydı,
sağındaki

hendeğe dirseğine kadar battı. Bu, o kadar ani
olmuştu ki...

Hendeğe yan vermesiyle kalkması bir oldu.
Sırılısıklamdı.

Bir erkek gibi sövdü:

- ... Allah kahretsin böyle hayatı, kahretsin!

- Amiiin! dediler.

Cemile ellerini siyah önlüğünün eteğiyle sildi.
Yirmi

metre sonra mahallenin bozuk yolu bitiyor,

geniş bir meydanlıktan

sonra parke cadde başlıyordu.

Su birikintileriyle vıcık vıcık meydanı geçtiler.
Mahalle

Çocukları yazın burada futbol oynar, kumarcılar
barbut

atar, u kaatılar kaat açar, şeker kamışı
somurulur,

Çikolata kartları uzerindeki numaralarla mektep
Çocukları

bir çeşit kumar oynarlardı. Meydanlığa tam
ıkmışlardı,

Öyle kuvvetli, öyle acı bir poyrazla karşılaştılar
ki,

Ah!lar yükseldi.

Cemile ıslak üstbaşı içinde donuyordu.

- Allah Yarabbi! diye bağırdı.

Erkekler cevap verdiler:

- Allah de kızım, Allah de ki bahtın açılsın.

Bir başkası:

- Ayıp ayıp! dedi, demir gibi işçilersiniz.
Soğukta

üşünür mü?

Dokumacı Musa:

- Çocuklar, dedi, bu soğuk neden biliyor

musunuz?

- Neden? diye sordular.

- Sıcağın olmadığından!

- Laf söyledi balkabağı!

Musa sövdü. Birisi ağzıyla zort çekti, kaçtı.
Musa kovaladı.

Çamurların içinde bir kovalamaca başlamıştı.
Gülüşmeler,

kahkahalar, eheyler. Ehey ve kahkahaların çılgın

bir hal aldığı sıra, çamurlu yol bitmek üzereydi.
Soldaki

karanlık sokakta motörü tek çalışan bir otomobil
sesi

işitildi. Arkasından kuvvetli bir ışlık. Ehey ve kahkahalar

dindi. ışlık tekrarlanınca, Musa:

- O ne? diye kendi kendine sordu.

Sadri:

- Cemile! diye seslendi.

Cemile, Halime'yle, Güllü'nn arasındaydı, arkadaşlarının

kollarını sımsıkı tutmuştu.

- Buradayım abi...

Tek alışan motör sesi birdenbire hızlandı ve

geceyi

kapladı.

Sadri tekrar:

- Cemile! dedi.

- Burdayım abi.

Üçüncü ıslıktan sonra motörün homurtusu daha arttı

ve 1927 model siyah bir Ford önlerinden ağır ağır geçti.

İşçiler durmuşlardı. Ford'un geçmesini beklediler.

Ama Ford geçip gideceğine durdu, işçilerin

gireceği sokağı

boylu boyunca kapadı. Musa:

- E.. dedi, nolacak.

Arabadan sinirli biri cevap verdi:

- Anayın dini olacak!

- Senin anayın dini olacak.

- Lan kes.. İnersem Allahını şaşıırırım ha!

Camgöz'ün sesini tanıyan Sadri hemen
Cemile'nin yanına

geldi:

- Korkuyor musun?

- Korkmuyorum.. Kimden korkacak mışım?

Güllü:

- Titriyorsun ama..

- Öfkemden.. Akıl diyor..

Halime:

- Yürü bacım yürü..

Arabanın arkasından zorla geçtiler. Geride kalan Musa'nın

öfkeli sesi işitilmekteydi. Cemile:

- Allah vere de kavga etmese Musa!

Sadri:

- Sen yürü hele.. diye arkasından itti. Cemile kızdı:

- Yürüyorum ya.. Ne itiyorsun?

- Başlama gene..

- Başlarım tabi.. Adam bize arka çıkıyor.
Düşünmeyim mi?

- Yahu bütün arkadaşlar yanında. Onu yalnız bırakırlar mı?

Ford arkalarından ağrr ağır geliyordu.
Adımlarını açtılar.

Sadri'nin yanına sokulan Musa:

- akıyorsun ya? dedi.

Sadri geriledi:

- Camgözdü değil mi?

- Tabii...

- Ötekiler kimdi?

- Karanlıkta tanıyamadım.. Lakin Camgözü
iyice

tanıdım..

- Ah o babama ne deyim..

- Niye?

- Niyesi var mı yahu? Ver katibe olsun gitsin..

- Tabi canım. Durduğu hata.. Biz olmasaydık
sağlama

kaçıracaklardı.

- Sağlam...

- Sana bir şey deyim mi Sadri? Ben katiple
konuşacağım.

Ne dersin?

- Ne diyeceksin?

- Arkadaş, diyeceğim, adamını gönder, kızı istet.

Elini çabuk tut!

- Evet?

- Kaçıracaklar, diyeceğim.

Sadri cevap vermedi. Gecenin içinden
fabrikanın iniltili

sesi geliyordu.

Musa:

- Konuşacağım arkadaş! diye kesinlikle tekrarladı.

Bugün kaçıramadıysa yarın kaçırlar, yarın kaçıramazlarsa

öbürgün.. Muy'un kızını bilmiyor musun? Ben konuşurum,

olsun gitsin.. Düğünlerinde bari kana kana bir rakı içerim..

Tadsız tadsız gülen Sadri:

- Ben dünden razıyım, arkadaş.. Bana göre hava

hoş. Onun yüzünden her gün itten köpekten bir araba

laf işitiyorum, ne mecburiyetim var? Öğle değil mi amma?

Son köşeyi dönünce ışıklar içinde fabrika göründü..

Karanlık göğe uzanan kalın bacasından savrulan dumanları

acı poyraz dağıtıyordu.

XVIII

Gecenin ikisine doğru bardan yıkılarak çıkan katip

Necati, kısa boylu arkadaşına:

- Ben fabrikaya gideceğim! dedi.

Bir eski binbaşı oğlu olan ve annesinin nesi var, nesi

yoksa satıp barda yiyen bu arkadaşını Necati'yi

çok severdi.

- Ne var fabrikada?

- Ne mi var? En yakın arkadaşımın güya..
Bilmiyor musun?

- Ha, şu mesele. Boşnak kızını değil mi?

- Tabii..

- Fabrikada mı şimdi?

- İki saattir iş başında olması lazım. Bu kafayla
gidersen

konuşabilirim gibi geliyor bana..

- Çok utangaçsın. Alt tarafı bir işçi kız.
Konuşamıyacak

ne var? Nesinden utanıyorsun?

- Teessüf ederim..

- Niye?

- Sen de babaannem gibi, konuşuyorsun. O da
dudak

büker, bir işçi kız, der..

- Gücüne mi gitti?

- Gitti tabii..

- O halde affedersin kardeşim.

Necati'nin boynuna sarıldı, yanaklarından öptü.

- Affettin mi?

- Bir daha bu tarzda konuşmamak şartıyla...

Islak caddeyi karşıdan karşıya geçtiler. Şehrin
bu

en büyük caddesi bomboştu. Elektriklerden
çoğu sönmüştü.

Uzarlarda bekçi düdükləri.. Az sonra sarhoş
kalkahaları

taşan iki araba, allı, yeşilli, morlu bar kızlarıyla
geçip gitti.

Bir köşe başında arkadaşından ayrılan katip
Necati

fabrikanın yolunu tuttu. Başı ağrıyordu. Barda
gene bir

sürü sarhoşla tanışmış, ismini bildiği, bilmediği
çeşitli içkiler

içmişti. Bu içkileri isteyerek değil, yeni tanıştığı,
daha

doğrusu tanıştırıldığı kimselerin zoruyla içmek
zorunda

kalmıştı. Oysa, artık barı, birkaç saat can ciğer
olup

sonra unuttuğu dostları sevmiyor, sevemiyordu.
O istiyordu

ki, Cemile'yle evlensin, içkisiz, dalaveresiz, her
türü

hercailikten uzak bir aile yuvası kursun.

Sabahleyin

evden çıkarken karısı onu kapıdan uğurlasın,
akşam üzeri

paydoslarda kapıda karşılasın.. Derli toplu bir
ev, tertemiz,

saf bir kadın, tertemiz kadının ihtimamı, samimi
sevgisi...

Fabrikanın sımsıkı kapalı demir kanatları
önünde durdu.

Bu saatte fabrikada hiçbir işi yoktu, olamazdı.
Bunu,

başkalarının, mesela iplikhane ustasının
adamlarının pekala

düşünebileceklerini gayet iyi bilmekle beraber,
aldırış

etmiyordu. Fabrika sahibi Numan Şerif Bey ona
açıktan

açığa arka olmuş, Ortağı Kadri Ağaya rağmen
tutmuştu.

Demir kapıyı yumrukladı. ikinci yumruklayıştta
kapı

açıldı. Boşnak kapıcı:

- Ooo.. Enişte! dedi, hoş geldin yahu..

O her zaman gerek kapıcılar, gerekse işçilerle
senli

benliydi, onlarla konuşmaktan, şakalaşmaktan
hoşlanırdı.

- Hoş bulduk.. dedi.

İçeri girdi.

- Hayrola böyle gece vakti?

- Hiç. İşim var biraz da..

Kapıcı göz kırptı:

- Ne işi?

Necati sadece güldü.

Sonra kapıcının kulübesine girdi, birer cigara yaktılar.

Ama, Necati'nin başı çok fena ağrıyordu.
Kulübe duvarında

asılı el aynasını aldı yüzüne baktı. Yeni traşlı,

tombul,

kıpkırmızı yanaklar.. Yandan ayrılmış briyantınli saçlar,

inceltmiş bıyık.. Favorileri uzun urundu. Dilini çıkarıp

baktı: paslı bir dil.

Aynayı yerine asarkan:

- Başım çok fena ağrıyor! dedi.

Kapıcı:

- Yut Aspirin! tavsiyesinde bulundu.

Cigaralar sessiz sessiz içiliyordu. Bir ara kapıcı:

- Seninki içerde! dedi.

- Kim benimki?

- Yapma be Necati bey..

- Kim sahi, benimki kim?

- Numara yaparsın?

Necati güldü.

Kapıcı:

- Tanırsın babasını, yoksa tanımazsın? diye sordu.

- Tanımam...

- Var bir baba onda, dört yüz dirhem!

Ve başladı, kaynatasının ne adam olduğunu
şundan

bundan çok dinlemişti. Kızı, babasının asaleti,
şusu, busu

için sevmemişti ki.. o küçücük bir memurdu.
Aldığı

maaş çok azdı. Bu küçücük memurun azıcık
maaşıyla

yetinecek bir kız istemişti. Akrabaları içinde
zengin kızlar

yok değildi. İsterse onlardan birini alabilirdi.
Ama bunu

zaman hiçbir zaman istemedi.

Kalktı, kulübeden çıktı. İplikhaneye girip girmemekte

tereddüt ediyordu. İplikhaneden koğuluşu yüreğine işlemiştii:

Sanıyordu ki, kızlar bunu hatırlayıp gülüşecekler,

alaya alacaklardı. Gene de iplikhaneye taraf yürüdü.

Dokumahenenin önünden geçerken, kısa boylu, şişman

bir adam, uzun boylu, zarif bir delikanlıyla yanında

durdular. Zayıf, uzun boylu delikanlı kızarıp bozarıyordu.

Nihayet ayrıldı, dokumalara girdi. Beriki:

- Arkadaş, dedi, ben Cemile'nin ev sahibiyim.
Sennen

konuşmak istiyorum biraz..

Necati hayretle baktı.

- Ne konuşacağız?

- Benim adım Musa. Hadi şu aptesane aralığına
gidek, birer cara içek...

Dokumacı Musa'nın babacan hail Necati'nin
hoşuna

gitti:

- Hadi gidelim.

Bir arı kovanı gibi uğuldayan aptesane aralığına girdiler..

Cigara paketini çıkarıp ikram eden Musa:

- Ben, dedi, harbiciyim arkadaş, efendice laflar bilmem,

kusura bakma.. Demin yanımda tüysüz bir oğlan vardı ya hani.. O da Cemile'nin ağabeysi, adı Sadri'dir.

Gel dedim gelmedi, utandı, toy.. Lakin seni çok seviyor..

Babası olmasa işin içinde, bacısını sana hemen verirdi

bir iki demeden..

Dokumacı Musa katip Necati'nin o kadar hoşuna gitti ki..

- Çök bakalım arkadaş!

Dedi, çömeldiler, sırtlarını duvara dayadılar.

- Sonra?

- Sonrası sağlığın.. sana kardaşça bir tavsiye..
Eğer

bu kızını ciddi olarak seviyor, kendine aile yapmak istiyorsan,

elini çabuk tut, bir iki deme, kızını istet. Yoksa...

Necati huylandı:

- Yoksa?

- Kızın başında bir bela fırlanıyor...

- Ne gibi?

Dokumacı Musa gece işe gelirken, önlerini
kesen

otomobil olayını bire yüz katarak anlattı. Necati
adamakıllı

telaşlanmıştı. Gözleri büyüdü. Elleri titremeğe
başladı.

- Kim diye sordu, kim bunlar?

- Kim olacak.. Bizim dokumalardaki Camgöz

filan..

- Fellahlar mı yani?

- Esas kendilerine değil. Bir Halil var, deveci, opur Halil...

- Ee?

- Ona, oğlan bayağı vakitli, para döküyor.
Onun

için, elini çabuk tut arkadaş...

Necati çılgına dönmüştü. Yeni bir cigara yaktı.
Babaannesine

birdenbire fena halde içerledi. Kızı gidip
görmesi,

hatta babasından istemesi için kaç kere
yalvarmıştı..

Her seferinde de, sen bir bey çocuğusun, alelade
bir

işçi kızıyla evlenmek sana yakışır mı? Senin
yoksa bile

babanın şerefi, var, elalemin yüzüne nasıl
bakarım sonra?

Ben böyle işe girişemem diye baştan atmıştı.
Babaannesini

karıştırmadan bu işi kıvırabileceğini, akli kesse,
gider babasından kendi isterdi ama...

Dalmıştı. Birden:

- Aha aha.. dedi, Musa, seninki geliyor!

Necati baktı. Siyah göğüslük, beyaz başörtüsüyle

onunki, su içmeğe, karşı musluklara taraf gidiyordu. Yanında

iki arkadaşı vardı.

Elindeki cigarayı atıp fırladı. Kızların yanına gelince

durdu. Gözleri kararıyor, başı dönüyordu. Kızların hemen

arkasındaydı, ama, kızlar farkında değildiler. Necati

pişman olmuştu. Geri dönecekti ki, onunki başını çevirdi,

bir an gözgöze geldiler. Kız hafif bir çığlıkla kaçındı,

başörtüsüyle ağzını kapadı. Cemile'nin

yanındakiler de

işin farkına varmışlardı.

Yüzü hafif çiçek bozuğu olan, Bankocu Güllü:

- Burada konuşmak olmaz, görürler!

Dedi.

Necati:

- Bir şey sormak istiyorum.. diye kekeledi.

- Ne soracaksın?

- Kendisini babasından isteteceğim.. Ne diyor?

Güllü:

- Cevap versene kız!

Cemile gülüverdi. Güllü üsteledi:

- Cevap versene kız, domuz!

Başını birdenbire çeviren Cemile sertçe:

- Madem böyle bir niyetin var ne duruyorsun?
diye

çıkıştı.

Güllü:

- Elini çabuk tutmazsan, karışmam sonra?

Cemile:

- N olur? diye sordu.

- Geceyi unuttun mu? Tomafili?

Cemile omuz silkti:

- Hiç kimseden korkmuyorum ben.

İplikhaneye taraf yürüdü. Halime de peşi sıra.
Arkada

kalan Güllü:

- Ben İzzet ustanın bacısıyım, dedi, sen onunla görüş

en iyisi.. Ağbimin sözünden çıkmaz Cemile'nin babası.. E mi?

Cemilelerin peşinden koştu.

Az ileride bekleyen Musa:

- Konuştun mu? diye sordu.

Necati:

- Konuştum.

- Neye karar verdiniz?

- İzzet ustanın bacısıymış o kadınlardan biri..

- Heye, Güllü.. Ne dedi?

- Ağabeyim, Cemile'nin babasıyla konuşacak,
dedi...

- Hah... Şimdi oldu işte, tamam. Malik ağa İzzet
ustayı gözü gibi sever, bir dediğini iki etmez..
Hadi ben
gidiyorum...

Musa dokumahaneye taraf yürüdü. Sadri
dokumahane

kapısında bekliyordu.

- Noldu? diye sordu.

Musa:

- Bize kim derler yahu? dedi.

- Konuştun mu?

- Bak hele bak.. Lakin iyi oğlan arkadaş, sapına kadar delikanlı..

- Niye?

- Gel birer cara içek, dedim, hadi dedi, bennen hela

aralığına bile geldi. Öteki memurlar olsa...

Dokumahaneden içeri girdiler.

XIX

Karakız gözlerini açtığı zaman saat sabahın sekizine

geliyordu. Kitap okuyan İzzet usta Karakız'ın uyandığını

görünce:

- Günaydın! dedi.

Karakız ilk peşin her şeyi yadırgadı. Etrafına şaşkın

şaşkın baktı.

- Beni buraya kim getirdi?

İzzet usta kısaca anlattı. Karakız:

- Bismillahirrahmanirrahim.. dedi.ü

Sonra her şeyi hatırladı. İzzet ustaya çekinerek bakıyordu.

- Ben burada dün ikindiden beri mi yatıyorum?

- Tabii..

- Bütün gece burada mıydım?

- Evet..

- Vay başıma gelenler..

- Niçin? Ne oldu?

Telaşla kalktı, üstünü başını düzeltti. Hemen gitmek

niyetindeydi.

- Olmaz, dedi, İzzet usta, kahvaltı etmeden gidemezsin.

- Ziyade olsun usta.. İşe de gidemedim. Tuh, oldu

mu ya? Beni niye uyandırmadın?

- Denedim, olmadı. Çok sarhoştun.

Kalktı, ekme , peynir, çay getirdi. Karakız Şimdiye

kadar hiç kimseden görmediği bu yakın ilgi

karşısında

sıkılıyor, yaptıklarına pişman oluyordu. Küçük
bir tepsi

içinde getirdiği kahvaltayı önüne bırakarak İzzet
usta hasta

karısının başucuna çekilmiş, kitabını açmıştı.

Karakız:

- Usta be, dedi amma da çok kitabın var!

- Öyle mi?

- Niye katiplik almıyon?

İzzet usta uzun uzun güldü.

- Essahdan niye almıyon? Daha rahat değil mi?

Yaz, kış bir masanın başında, oh...

- Vermiyorlar bacı, vermiyorlar.. Rahatlığı kim sevmez?

- Madem vermiyorlar, ne diye okuyorsun?
Gözlerine

yazık değil mi? Katip olamadıktan sonra..

İzzet usta cevap vermemeyi uygun buldu.

Karakız onu göz ucuyla uzun uzun tetkik ettikten sonra,

ağzını sofr a beziyle sildi.

- Ziyade olsun, usta.. Allah yokluk kederi

göstermesin..

- Afiyet olsun. Doydun mu?

- Şükür, doydum. Ziyade olsun.

Kalktı. Pabuçlarını giydi.

- Hoşça kal usta..

- Güle güle bacı.. Gene gel. Burası yabancı yer değil..

- Eksik olma...

Dışarı çıkıp kapıyı çekti. Kim ne derse desin,
şu adam

çok hoşuna gitmişti. Gece ilişip ilişmediği aklına
geldiyse

de, ihtimal vermedi. İzzet ustanın böyle şeyler
yapmıyacağına

inanıyordu. Kebapçının oraya geldi. Camgöz

tek başına oturmuş içiyordu. Karakızı görünce:

- Nerdesin lan hey Allahsız oğlu Allahsızın
kızı, nerdesin?

- Sorma dayı oğlu.. dedi, mestolmuş kalmışım..

İçeri girdi, bir iskemle çekip oturdu. Camgöz:

- Bir uval inciri berbat ettik.. dedi, seni
gryon

mu seni.. Ensesinden kr bıçakla kesilecek

şeysin Allahıma..

- Ne yapayım kardaş, kendimden geçmişim...
Madem

bir işe karar verdik, insan o kadar içirir mi?
Zorladınız

zorladınız...

- Seni erkek belledik ne bileyim...

- Erkeğim oğlum, gene de erkeğim ama..

- Ee?.

- Şarap afyonlu muymuş neymiş.. Mestetti
beni.

Başından geçenleri anlattı. Camgüz'ün akılı gitti:

- Demek İzzet'in evinde kaldın?

- Sabahleyin gözlerimi bir açtım ki ne açayım?
Saat

sekiz, İzzet usta da kitap okuyor.. Ulan bir düşündüm?

Lakin Sadık, şöyle, böyle diyorsunuz ama, herif sapına

kadar adam!

- Çek lan sen de.. Adammış. Onun adamlığının da..

Sana fazla iltifat etti galiba? Akşam tam tertibatı aldık,

yolu kestik, bir ıslık, bir ıslık daha.. Güya
bacımız işaret

verecekti...

- Ne yapayım kardaş, mest olmuşum dedim
ya..

Halil nerde?

- Gitti..

- Köye mi?

- Köye ama, birkaç güne kadar gene gelecek..
Allahın

günü tükenmedi ya.. Bu sefer fosa çarptık, bir de
ayık kafayla tecrübe edeceğiz bacımızı. Nasıl?

Karakız şöyle bir düşündü. Aklına İzzet usta geldi.

Cevap vermedi. Camgöz:

- Neye cevap vermiyorsun?

- Ne bileyim vallaha kardaş..

- Korkuyor musun yoksa?

- Korkmuyorum ama..

- Korkmuyorsun.. Aması ne?

- Kız Halil'i sevmiyor ki...

- Anlaşıldı, senin aklına girmişler... O İzzet

deyyusu

mu girdi aklına yoksa?

- Benim aklıma hiç kimse giremez. Ben insan değil

miyim? Benim aklım yok mu?

- Haşa bacı, estağfurullah.. Ama, dün peki diyordun..

Bugün hava değişti..

Karakız cevap vermedi.

Camgöz el çırpı. Garson koşarak geldi.

- Bak bacıya, ne yiyecek? Bir ufak içer misin?

Karakız:

- Yok babam yok.. dedi, hala içim bulanıyor.
İçmem..

Tekmil mest olmuşum...

- Kebap ye!

- Eh, bir kebab yerim hatırım için...

Garson çekildi.

Camgöz:

- Sen essahdan mı boş veriyon yani? dedi.

- Neye?

- Cemile işine?

- Ne bileyim Sadık, sonu iyi mi olur, kötü mü?
Bunun

ardında mapislik de var!

- Yahu sana göre hava hoş. Islık çaldık mı sen
öksürecen...

Üst başına karışma... Herif para koyuyor, yahu...

Enayllik etme bacı. Kız gibi üç tane onluk sana..

Üç kırmızı onluk, Karakızın kafasında
canlandı. Onluklar

açılıp kapanıyorlardı. Onluklar o kadar canlı,
öylesine

kudretliyidiler ki... İzzet usta ve onun iyiliği
yavaş

yavaş silinmeğe başladı. Kebabını yeyip bitirdiği
zamansa,

eski Karakız olup çıkmıştı. Camgöz:

- Nasıl Mutabık mıyız?

Diye sorunca:

- Bakalım, cevabını verdi, kısmetse.

Bunun peki demek olduğunu anlıyan
Camgöz'ün neşesi

yerine geldi:

- Yaşşa bacı! diye bağırdı, sen kimin bacısısın!

Garson

oğlum, bir yarım daha getir...

Yeni gelen yarım kiloluk şaraptan Karakız da
bir bardak

içtikten sanra kalktı.

- Nereye?

- Fabrikaya gideyim hele..

- Kızı gör, o değilden davran, gir sakalının
altına

çakarsın ya?

- Orasını bana bırak teyze oğlu. Az çok bilirsın
bacını...

Kebapçıdan çıktı.

Saat dokuzu geliyordu. Onbir buçukta millet
paydos

edecekti. Bunu bildiği halde Cemile'yi görmek,
ondan özür

dilemek, sakalının altına girmek içtın adımlarını
açtı.

...

Karakızla iplikhane kapısında karşılaştın koca
göbekli usta:

- Maşallah hanımefendi, dedi, feneri nerede
söndürdün?

Karakız güldü:

- Fabrika kapısında!

- Nerdeydin?

- Örtümün altında..

- Şakayı bırak, neredeydin sahi?

- Sorma, bizim teyze oğluyla kafayı çektiydim,
biraz

fazla kaçırmışım...

- Yalansın..

- Yalan mıyım? Yalancı senden rezil olsun be!

Kahkahayla güldü. Usta:

- Git benim odaya, geliyorum.. dedi.

Karakız göz kırptı:

- Nolacak?

- Git, geliyorum.

- Yok babam yok, odanda işim yok senin!

- Sahi git, bir şey söyleyeceğim..

- Burada söyle!

- Kız git, kafamı kızdırma ha!

- Benim işim var, gidemem.. Hem sen bennen
küs

değil misin?

Yürüdü.

Karakızın kendilerine doğru geldiğini gören
Cemile:

- Geliyor! dedi.

Yanı başındaki Halime baktı:

- Pis cenabet...

Güllü de baktı. Cemile'ye:

- Yüz verme ha! dedi.

- Yüzü yüzülsün...

Arsız arsız gülerek Cemile'nin yanına sokulan
Karakız:

- Aman bacım, dedi, yüzünüze bakamıyorum
vallaha..

Beni affedin. Neydi o halim değil mi?

Cemile cevap vermedi. Kaşlarını çatmıştı.
Karakız:

- Yoksa hemen küstün mü? diye sordu.

Güllü:

- Tabii küstü.. dedi.

- Niye? Ben ona ne yaptım?

- Daha ne yapacaksın?

- Ne yaptığımı bilmiyorum ki.. Bir suçum, bir günahım

varsa söyleyin!

Cemile:

- Neyse, fazla uzatma! dedi. Bir daha benimle konuşur,

bana laf atar, yanıma gelirsen ben bilirim

yapacağımı...

Karakız hınçla baktı. Cemile'nin üstüne atılıp,
saçlarını

eline dolayabilirdi ama, aklında üç onluk,
kırmızı üç

onluk... İşi şakaya vurdu:

- Abo.. Amma da kızmış ha! Demek ben ne
haltlar

etmişim? Vay bacım vay.. Ayağım kırılıydı,
dilim tutulaydı da...

Uslucacık savuştu.

- Pis cenabet! dedi.

Güllü:

- Gene bir domuzluğu var.. Yoksa bu sözleri yemezdi

o.. Aman tetik dur Cemile.. Değil mi?

Cemile:

- Doğru.. dedi.

Başlarını önlerine eğerek işlerine koyuldular..

...

Cemile öğle paydosunda eve döndüğü zaman, babası

fakir bir boşnağı tıraş ediyordu. Her zaman iki

eli kanda

bile olsa kızına bakar, güler, laf atardı. Babasının bu

ilgisizliği Cemile'nin gözünden kaçmadı.
Usullacık yukarı

çıktı, örtüsünü, tozlu önlüğünü filan suçlu suçlu çıkardı.

Babasının bugün yemek bile pişirmediği anlaşılıyordu. Her

gün odadan içeri girdi mi mis gibi bir yemek kokusuyla

karşılaşır, iştahı açılırdı.

Tıraş bitmişti. Bekar teşekkür üstüne teşekkür ederek

çıkarken odaya Sadri girdi. Cemile'ye laf olsun diye:

- Bugün beklemedim, dedi, memnun oldun mu?

Cemile bakmadı bile.

İhtiyar Malik tıraş leğenini yıkadı, bileyi taşını, kayışını,

usturayı güzelce silip küçük çantaya yerleştirdi.

Bütün bunları kapıda, ayak üstü seyreden Sadri:

- Bugün yemek de pişmemiş galiba? dedi.

İhtiyar Malik cevap vermedi.

- Öyle mi baba? Yemek pişirmedin mi bu gün.

- Pişirmedim..

Cemile'yle Sadri bakıştılar. Bir şeyler sezmişlerdi.

İşini bitiren ihtiyar Malik merdiveni ilgisizlikle çıktı,

geçti köşesine oturarak pencereden dışarlara bakmağa

başladı.

Sadri de postallarını çıkarıp babasının yanına geldi,

ayak ucuna diz çöktü.

- Zorun nerenden baba?

İhtiyar adam dışarlara bakmağa devam etti.

- ...Eksik bir hareketimizi mi gördün? Yoksa birisi

bir şey mi söyledi? Benim hakkımda mı?

Birden bire kızına dönen ihtiyar:

- İzzet'ten duyduklarım doğru mu? diye sordu.

Cemile sapsarı kesildi.

- Sana söylüyorum!

- Sana söylüyorum, cevap versene!

Başını sertçe çeviren Cemile ıslak kirpikleriyle ok gibi baktı:

- Evet, doğru!

Yerinden kalktı, yatak yığınınına kapandı,
hüngür hüngür

ağlamaya başladı. İnce genç kız omuzları sarsıla
sarsıla,

hıçkıra hıçkıra ağlıyor, fırtınaya tutulmuş gibi,
gittikçe

artan bir hıçkırıkla ağlıyordu. Onbeş yıldır kızını
ilk

defa bu kadar ağlatan ihtiyar Malik'in yüreği
parça parça

oluyor, kalkıp onu eskiden olduğu gibi
kucağına, almak,

gözyaşlarını silip, öpmek istiyordu. Buna rağmen, biraz da zorla:

- Cehennem beri sen daha öte! dedi, bundan sonra

benim Cemile isimli kızım yok artık. Başımı alıp gideceğim,

köyüme gideceğim.

Oğluna döndü:

- Benim oğlum yeter bana. Birlikte çeker gideriz. Kız

kısmı değil mi? En iyisinin tırnağına köpek sıçsın! Yüreklerine

eloğlu girdi mi, bırak.. Bir gün bir tekme baba

evine.. Zarar yok. Ben de bundan sonra dünyada

Cemile

isimli kızım yok derim biter gider.. Oğlum var
ya, yeter. Birlikte

çift sürer, ekin biçeriz.. Kendi ellerimizle
çaktığımız

iki göz bir huğumuz olur... Gel benim oğlum,
benim vefakar oğlum...

Sadri'yi kucağına aldı. Cemile'ye güz ucuyla
baktı.

O hala hıçkırıyordu. Kızının hıçkırmasından
vahşi bir zevk

alan ihtiyar Malik, onu iyice üzme isteyerek,
devam etti:

- ...Sadri'm benim, arslan oğlum. Kışın, değil
mi

Sadro, çatarız ocağımızda odunları, süreriz
cezveyi... Muy

da bizimle olur, ha?

Sadri:

- Bu Musa dangalak mangalak ya, bazan kitap
gibi

laf söylüyor.

- Ne söyledi gene?

- Kız kısmı değil mi dediydi...

- Hiç canım, en iyisinin tırnağına.. (Cemile'ye
göz

ucuyla baktı) Eloğlu için, ne baba, ne ana, ne de

kardeş..

Öfkeyle dönen Cemile:

- Şimdi gidip kendimi ırmağa atarım ha! diye bağırdı,

ne istiyorsunuz benden?

Sadri kakhahayla güldü. İhtiyar Malik'in artık dayanacağı

kalmamıştı. Kalktı, kızının yanına gitti. Eskiden

olduğu gibi onu kucağına aldı. Yaőtlı gözlerini öpmeğe

baőtladı. Ama bu, eski Cemile onun sevgili kızı, kızıkosu

Cemka değildi... Yabancı bir vücudu kucaklamıőt gibi irkildi.

Sonra kafasından her şeyi atarak onu tekrar
bağrına bastı:

- Cemkam benim! Yavrum benim, kuçkam
(dişi köpek) benim..

Kucağında kızı, az evvel kalktığı yere geldi,
oturdu.

Cemile artık ağlamıyordu. Islak gözleriyle önüne
bakıyordu.

Başını babasının göğsüne dayamıştı. İhtiyar
Malik kızının

saçlarını okşuyor, onun ağırlığını tatlı tatlı
duymaktan

memnun, söyleniyordu:

- ...Torunlarımı, alır, köye gelirsiniz. Sadri'nin
karısı

inekleri sağar, yoğurt çalar, yayıkta ayran dger...

Ben de gözümde gözlük, torunlarıma oyuncaklar yaparım..

Ama geleceğinizi bize evvelden telgrafla bildirirsiniz,

sizi ŐarkıŐla'da trende karŐılamađa geliriz.
Sadri'nin

karısını getirmeyiz ama.

Sadri:

- Neye? dedi. Bizim karının suçu ne?

Cemile katıla katıla güldü:

- Senin karın pis, elleri mayıs kokar!

- Hadi kız, sen de.. Elleri mayıs kokarmış...

- Kogar tabii..

- Benim karım sizi beğenecek mi bakalım.
Karnım

acıktı benim babilo, ne yiyeceğiz?

İhtiyar Malik davranırken:

- Beni yeyin.. dedi, koca kız, dur şöyle
bakalım...

Kalktı, aşağı indi..

- Pastırmayla yumurta alıp geleyim bari...

Her Şeye rağmen içinde bir sızı, kızının ergeç gideceğini

düŐünmekten gelen bir sızı, dışarı çıktı, kapıyı usullacık çekti.

Sadri:

- Akşam ne konuştun? diye sordu.

Cemile gözlerini kimbilir kaçınıcı defa silerek:

- Ne biliyorsun?

- Bilirim ben..

- Sahi ne biliyorsun?

- Musa'yla beraberdik, onu gördük, Musa dedi ki

gidip konuşacağım, dedi, gitti konuştu. Onu sana Musa

göndermiş...

Cemile tavana doğru minnetle baktı:

- Ne iyi adam şu Musa değil mi?

Kapı açıldı, İzzet usta görüldü. Sadri'yle Cemile:

- Buyur, dediler, buyur abi çıksana!

İzzet usta:

- Hayır, dedi, çıkmıyacağım.. Babana açtım meseleyi.

Hiç şaşmadı. Zaten böyle bir şey bekliyordum, dedi.

Merak etme Cemile...

Cemile ağabeysine baktı, gülümsedi. Sadri:

- Eksik olma usta! dedi, her şey olup bitti.

- Sahi mi?

- Fırtına esti, şimşekler çaktı, sonra bir yağmur...

- Mesele yok.. Şunu da söyleyim. Necati'ye

vaziyeti

bütün inceliğiyle anlattım: Ne yapıp yapacak,
babaannesini

gönderecek. (Cemile'ye) Evi çok temiz, tertipli

tut. Onlar her şeye inceden inceye bakarlar,
başkalarının

gözlerindeki çözü görmeğe pek meraklıdırlar..
(Sadri'ye)

Ne oluyor? Fabrikada ne var, ne yok?

Bunu birdenbire hatırlayan Sadri:

- Bombok! dedi.

- Bombok ha?..

- Millet için için kaynıyor usta.. Bu para
gününden

çok korkuyorum.. Şefin adamları el altından ver
yansın

ediyorlar!

- Kadir Ağa?

- O da bir taraftan.

İzzet usta uzun uzun düşündükten sonra:

- Yazık, dedi, çok yazık... Sen sakın karışma!

- Neye usta?

- İtalyan'ı döğmek isteyeceklerdir, yahut da...

Sadri dehşetle baktı. Bakıştılar. Cemile:

- Yahut da İzzet abi? diye sabırsızlandı.

İzzet usta cevap vermedi. Kafası meşguldü.
Sonra

çıktı gitti.

Cemile:

- İzzet usta ne demek istedi abi?

- İtalyan'ı belki de öldürürler demek istedi ama,
pek zannetmem. O kadar ileri gidemezler, ama
gene de

belli olmaz...

- Öbürgün para alacağız değil mi?

- Evet... Boşver ona da...

Güldü. Kızkardeşine ümitle baktı:

- Ee? dedi Cemile...

- Sen de benim işimi yapacan ama!

Cemile hayretle:

- Ne işi? dedi.

- Ben köye möye gitmek niyetinde değilim...

Babama

boşver. Herkes köyden şehire geliyor, ben
şehirden

köye mi gideceğim? Ne işim var köyde. O
köyde kim adam

olmuş ki ben olayım? Benim köyüm de, şehrim
de, anam

da, babam da fabrika.. Benim başka zenaatım
yok. Ben

fabrikadan başka iş göremem. Onun için...

Cemile'ye tekrar ümitle baktı, güldü. Göz
bebekleri

sarı sarı parlıyordu.

- Evet, onun için?

- Onun için, burda kalıp, senin yerine birisini getirmeyi

düşünüyorum!

Cemile her şeyi anlamıştı.

- Kimi? diye sordu.

- Kimi mi? Benim gibi bir işçiyi tabii.. Mesela kim

olabilir?

- Ne bileyim ben!

- Düşün. Tahmin et bakalım..

Cemile düşündü, ölçtü.. Abisine denk

olabilecek kim

vardı? Bazı isimler söyledi. Sadri:

- Bilemedin.. dedi.

- Kim ya?

- Kim mi? Senin arkadaşın!

Cemile bir çığlık attı:

- Halime mi?

Sadri usulcacık güldü. Cemile:

- İmkanı yok abi.. dedi, imkan yok...

- Neye?

- Onun öyle cadı bir annesi var ki...

- Ben onun annesini de bilirim, babasını da...

- Tabi bilirsin ama, beş yüz lira almadan kızını vermiyeceğini

de biliyor musun?

- Beni çok seviyor, her zaman gel diyor. Babası da

iyi adam, yatalak. Okumuş adam hem de, dolu kitapları

var. Annesi beni çok seviyor, kızını bana vermek ister.

Senin neyine gerek? Sen yap aramızı, üst yanına

karışma!

Cemile'yi bir düşüncedir almıştı. Yapmaya yapardı

ama, Halime'nin annesini gayet iyi biliyordu. Bir tuzcuda

çuval tamir işinde çalışan Zeynep hanım,
kırkında, kalın

bacaklı, sürmeli, rastıklı bir kadındı. Abisiyle
niçin konuştuğunu,

ona niçin yüz verdiğini, maksadının ne
olduğunu

tahmin etmişti. Yanındaki pencereden dışarlara
baktı. Ortalık

günlük güneşlikti.

Sadri:

- Oldu mu? dedi.

Cemile içini çekerek:

- Bana göre hava hoş.. cevabını verdi.

XXI

Para günü sabahtan itibaren işçi mahallesi
sinirli bir

halde, fabrikadan gelecek haberlere kulak
vermiş, bekliyordu.

Ne çamaşır yıkanıyor, ne çocukların başları
sabunlanıyor,

ne de yarı karanlık izbelerde birtakım işlerle
uğraşılıyordu.

Bekleniyordu, fabrikadan gelecek, gelmesi gerekli bir

haber bekleniyordu.

İzzet usta:

- Arkadaşlar, demişti, kardeşler, demişti, Ağayla ustaların

dalaveresine alet olmayın!

Ama kimsenin dinlediği yoktu.

- Artık yeter! deniyordu. Bıçak kemiğe dayandı, illallah!

- Ne istediğinizi iyice tayin ettiniz mi?

- Ettik. İtalyan defolup gitmeli!

- İtalyan'ın suçu yoksa ya?

- Var veya yok. Madem ki onun gelmesi işimize

sekte verdi, şu halde basıp gitsin, yahut da Numan Bey

ağır bassın, İtalyan'ın düzenini bozanların kökünü fabrikadan

kazısın. Her iki şekle de razıyız. İtalyan gelmeden

önceki kazançlarımıza kavuşuruz hiç olmazsa!

- İtalyan gelmeden evvelki kazançlarınızdan memnun

muydunuz?

- O da ayrı mesele.

Onun için mahalle, dakikadan dakikaya artan
bir sinirlilik

içinde bekliyordu.

Fabrika da aynı sinirlilik içindeydi. Kapılar
sımsıkı

kapanmış, kadın, erkek çocuk işçiler, para
dağıtılan meydanlığı

doldurmuşlardı. Siyah göğüslük, beyaz başörtü

kalabalığı halindeki kızlarla kadınlar bir
kenardaydılar.

Birbirlerine sokulmuşlardı. Büyüyen gözlerinde
endişe, nefes

almaktan korkuyorlardı. Mavi tulumları pamuk tozu

içinde dokumacılar en ön sıradaydılar. Çatık kaşları.

asık yüzleriyle, azgın bir homurtu halinde bekliyorlardı.

Bekliyorlardı ama, beklemenin de bir haddi vardı.

Upuzun, kupkuru Arnavut Ömer:

- Saat dörde geliyor!

Diye homurdandı.

Herkes sesin geldiği yöne baktı.

Daha ne zamana kadar bekliyeceklerdi?
Eskiden saat

üç dedi mi paralar dağılmış olurdu. Herkesin işi,
gücü,

çoluğu-çocuğu vardı.

Dokumacı Camgöz Sadık:

- Daha ne kadar bekliyeceğiz Allahsız oğlu
Allahsızlar!

Diye bağırdı. İplikhaneyle dokumaların
önündeki meydanlığı

dolduran işçi kalabalığı, durgun suya atılan bir

taş gibi dalgalandı. Huysuzluk arttı. Küfürler
yükseldi...

Sabırsızlığın öfkeli bir uğultu haline geldi bir

sıra, meydanlığa

açılan iplik ambarının kapısında para zarflarını taşıyan arabalar göründü.

İşçiler:

- Hele şükür! dediler.

Birisi:

- Ne şükrediyorsunuz? diye bağırdı, şükre zaman

var daha!..

- Öyle ya, zarfların içinden ne çıkacak bakalım, ayı

mı, kurt mu?

Arabalar yerlerine yerleştirildi. Kapaklar açıldı,
bordrolar

yayıldı ve başlandı. Üç katip işçilerin
numaralarını

okuyor, numarası okunan işçi, elindeki kartla
gidiyor, bordroyu

imzaladıktan sonra, içinde onbeş günlük kazancı
bulunan mavi zarfı alıp kenara çekiliyordu.

Zarflar merakla açılıyor, paralar avuçlara
dökölüp,

öfkeyle sayılıyordu. İtalyan gelmeden önceki
kazançtan

çok düşük olduğu görülünce, yüzler büsbütün
asılıyor,

sinirler gerildikçe geriliyordu.

Paralar teker teker sayıldıktan sonra, gruplar peydahlandı.

Üçer, beşer kişilik gruplar birleşip, sekizer, onar kişilik gruplar; yirmişer, otuzar kişilik gruplar haline geliyor,

öfkeden zehir zemberek bir kalabalık gittikçe büyüyüp genişliyordu.

Bir saat içinde tekmil paralar dağıtılmış, arabaların

sandık kapakları kapatılmış, bordrolar dürülüp katlanmış,

gidilmeğe hazırlanılmıştı. Hazırlanılmıştı ama, ellerindeki

mavi zarflarla işçiler geçit vermiyordu ki...

Katiplerden birisi:

- Müsaade edin de geçelim! dedi.

Kimse tınmadı.

Bir başka katip:

- Ne bekliyorsunuz arkadaşlar? diye sordu.

Başta Camgöz Sadık'la arkadaşlarının
bulduğu işçi

kalabalığı katiplerin etrafını alıverdi.

- Ne mi bekliyoruz? Ne beklediğimizi
çakmıyor musunuz?

- Bizim ne suçumuz var arkadaşlar, biz de sizin gibi...

- Evet!

- Ücretliyiz..

- Öyleyse ne beklediğimizi ne soruyorsunuz?
Basın

gidin!..

Katipler adamakıllı sersemlemişlerdi.
Arabalardan birisine

kuvvetli bir tekme atan bir işçi:

- Basın ulan burdan züppeler, diye bağırdı,

basın

hadi!

Katiplerden birisi fırladı. Muhasebeye koştı.
Muhasebeciye

durumu nefes nefese anlattı, dokumacıların
müthiş

gözlerinden bahsetti. Telaşlanan muhasebeci de
umum

müdür Salamon'un yanına gitti, katipten
duyduklarını bir

çırpıda anlattı.

Uzun boylu, iri yarı Salamon, dudağını yiyerek
muhasebeciyi

dinledikten sonra, Kadir Ağanın odasına geçti.

Kadir Ağa, elleri arkasında, kaba tüylü İsparta halısının

üzerinde ağır ağır dolaşıyor, kapının yanında dikilmiş

duran dokuma ustasının anlattıklarını dinliyordu.

Salamon içeri girince dokuma ustası sustu.

Kadir Ağa:

- Ne var? diye sordu.

Salamon:

- İşçiler galeyan halindeymiş efendimiz! dedi.

Hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi davranan

Kadir Ağa:

- Niye? diye sordu.

Dokuma ustasına şöyle bir bakan Salamon:

- Malum meseleler efendimiz, dedi,
biliyorsunuz.

Kadir Ağa cevap vermedi. Köşeden köşeye
gidip gelmesine

devam etti. Sinirli bir memnurluk içindeydi.

Neden sonra:

- Bana işçi mümessilini çağır, emrini verdi.

Umum müdür dışarı ıktı.

Dokuma ustasına dönen Kadir Ağa:

- Sen de ortalarda görünme, evine git! dedi.

...

İşçilerin fkesi anbean artmaktaydı. Uğultunun gürültü

halini aldığı bir an, para sandıklarından birini çekip

stne sıçrayan Camgöz:

- Arkadaşlar! diye bağırdı, elinize geçen paradan

memnun musunuz?

Başta Camgöz Sadık grubu olmak üzere,
işçiler:

- Değiliz! diye gürlediler.

- Bu gavur gelmeden önce aldığınız paradan
bir şikayetiniz

var mıydı?

- Yoktu. Gül gibi geçiniyorduk!

- O yokken fabrikanın işleri geri mi kalıyordu?

- Ne münasebet? İşlerimiz saat gibiydi...

Peki bu gavura ne lüzum var öyleyse?

- Lüzum yok. Cehennem olup gitsin!..

- Onun da, onu başımıza çıkaranın da Allah belasını

versin!

- İstemiyoruz, bu kabuklu gavuru istemiyoruz!

Ortalıkta milyonluk kilovatların nabzı atıyordu.

Camgöz Sadık:

- Öyleyse daha ne duruyorsunuz?

Diye, İtalyan'ın odasını parmağıyla işaret edince, meydan

karıştı. Gözü dönen, zangır zangır titreyen kalabalık,

dokumahane kapısından içeri aktı. Uğultu, çığlıklar,

küfürler yükseldi. Dokuma tezgahlarının mekikleri, ele geçirilen

birtakım demirler, tahta parçalarıyle İtalyan mühendisin

sağlam duvarlı odasına yüklenildi.

Elinde para zarfıyla Cemile bir kenarda, sapsarı, titriyordu.

Ne yapacağını şaşırmişti. Ağabeysini arandı, göremedi.

- Ağabey! diye bağırdı.

Dokumahane kapısına koştu. İçerisi ana baba günüydü.

- Ağabey!!

İşçiler birbirine girmişti. Yerlere yuvarlananlar, eli yüzü

kan içinde, çılgınca koşuşanlar..

- Ağabeyciğim!

Hngr hüngür ağlamağa başladı. Birdenbire aklına

babası geldi. Uçan başörtüsüne aldırırş etmeden, eve koştu.

Amele Kapısı sımsıkı kapalıydı. Kapıyı yumruklamaya

başladı.

- Açın, açın kapıyı!

Boşnak kapıcı:

- Ne olacak? diye sordu. Nereye gideceksin?

- Eve gideceğim, aç kapıyı!

- Açamam, yasak!

- Aç diyorum sana!

Kapıcı ürktü, kapıyı açtı, Cemile dışarı fırladı.

XXii

İhtiyar Malik'le ihtiyar Muy oda kapısı önüne çömelmişlerdi.

Cemile'nin avludan içeri çılgın gibi girdiğini görünce fırladılar.

Cemile bar bar bağıyordu:

- Koş baba, koş koş koş!

İhtiyar Malik kızını kolları arasına aldı.

- Ne var?

- Fabrikada kan gövdeyi götürüyor!

- Ağabeyin nerde?

- Bilmiyorum!

- Nasıl bilmezsin?

- Bilmiyorum işte, aradım, bulamadım.

- O da içlerinde miydi?

- Bilmiyorum. Su, biraz su!

Oracığa çömeliverdi.

İhtiyar Malik'in kafasında bir şeyler oldu.
Yanıbaşında

dikilmekte olan eski silah arkadaşına baktı,

bakıştılar.

İhtiyar Malik'in gözleri dönmüştü. Artık ne kızı,
ne de dünya.

Aklında Sadri, yalnız o.

Alt eve girdi, sağlam bir odunla çıktı.

- Öldük mü biz Muy?

Muy öfkeyle, Boşnakça:

- Hayır, dedi, ölmedik Malik!

Cemile'nin getirdiği haber, sabahtan beri
beklenen

kötü haberdı, ulaşmıştı. İşçi mahallesi şöyle bir
sarsıldı.

Tehlikede oldukları hissedilen evlatlar, sevgililer
için alt

evlere dalındı, odunlar, tahta parçaları, taşlarla
çıkılıp

ihtiyar Malik'le, Muy'un peşinde, yan yatmış,
bağdaş kurmuş,

diz çökmüş kerpiç ve ahşap kalabalığının dar,
eğribüğü

sokaklarına düşüldü. İhtiyar Malik'le, Muy'un
peşinde

tekmil bir mahalle.. Karnı burnunda gebe
kadınlar,

yalınayak çocuklar, romatizmalı, buruş buruş
ihtiyarların

sokak ve sokakta büyüyen kalabalığı fabrikaya
akıyordu..

Bir ara önlerine İzzet usta çıktı. Seli
durduracağını

umarak ihtiyar dostunun odun tutan havadaki
kolunu yakalamak

istedi. Ama artık bu kol yetmişlik bir ihtiyarın
zayıf kolu değildi.

- Çekil İzzet!

Çarptı, devirdi. Sonra yüz elli metrelik mesafe
hızla

geçilip fabrikanın demir kapısına yüklenildi.
Elindeki odunu

kapıya vuran ihtiyar Malik:

- Oğlumu verin! diye bağırdı, Sadri'mi verin!

Arkadan:

- Oğullarımızı, kocalarımızı, evlatlarımızı!!!

Sesleri yükseldi.

XXIII

Cemile hafif bir baygınlıktan sonra kendine gelmiş,

kalkmıştı, içeri girdi, bir bardak su içip çıktı, örtüsünü

arandı. Tam bu sırada avlu kapısında İzzet usta belirmişti.

Üstü başı çamur içindeydi.

Cemile koştu.

- Noldu İzzet abi?

İzzet usta cevap vermedi, başını esefle salladı.

- Noldu? Düştünüz mü?

- Düşmedim, düşürüldüm...

Ağlıyacak gibiydi. Durumu kısaca anlattıktan sonra:

- Yazık, dedi, çok yazık oluyor.. (Ve mırıldandı) Ne

çabuk aldanıveriyorlar!

Odasına yürüdü.

Cemile tekrar örtüsünü arandı. Fabrikaya gidip babasını

filan bulmaya niyetleniyordu ki, yaşlı iki hanımefendinin

avlu kapısında dikildiklerini gördü, şaştı. Bu kadar

iyi giyinmiş insanların bu mahallede işi neydi?

Kadınlar eteklerini tuta tuta, iskarpinlerinin uçlarına

basa basa, yüzlerini ekşite ekşite avluya girdiler. Cemile

ne yapması gerektiğini kestiremiyordu. Karşıdan karşıya

bir müddet bakıştıktan sonra, iki kadından şişmanı:

- İnsan görmedin mi kızım? dedi, ne bakıyorsun öyle

yaban yaban.. Gelsene!

Cemile koştu.

- Ne bakıyorsun yaban yaban? İnsan görmedin mi?

- Buyurun efendim...

- Ne olmuş bu mahalleye böyle? Evler, sokaklar

bomboş. Hiç kimseler yok..

- Birisini mi aradınız efendim?

- Elbette birisini aradık. Bu pis sokaklara hevesli

değiliz ya!

- Kimi aradınız?

- Cemile diye bir işçi kız varmış buralarda.

Kulak memelerine kadar kızaran Cemile her şeyi anlamıştı.

- Benim efendim!

Başını eğdi. Sonra sevinçle parlıyan gözlerini kadınlara

kaldırdı:

- Buyurun, dedi, buyurun efendim!

Odaya koştu. Merdiveni bir solukta ıktı.
Civisinden

düşmüş entarisini yerden aldı, astı, perdeleri
düzeltilti. Gene

bir solukta merdiveni inip dışarı ıktı.

- Buyurun efendim, babamlar şimdi gelirler,
buyurun!

Kadınlar etrafa küçümsiyerek bakınıyorlardı.
Bu bakışlar

Cemile'yi şaşırtmıştı. İzzet ustanın odasına koştu.

- İzzet ağabey!

Dedi. Göğsü heyecanla inip inip kalkıyordu.

- Efendim?

- Bak, kimler geldi!

- Kim?

- Onlar işte...

- Onlar kim evladım?

- Büyük annesi, onun... Nolur biraz geliver..

Her şeyi kavrıyan İzzet usta güldü.

- Ne o? dedi, ne var? Noluyorsun bu heyecan ne?

Buyur etsene gidip!

- Sen de geleceksin değil mi İzzet ağabey?

- Geleceğim, geleceğim.. Buyur et, hadi.

Cemile neredeyse bayılacaktı. Kadınların yanına doğru

yürüdü, durdu.

- Buyurun efendim!

Kadınlar hala, sadece bakıyorlardı. Necati'nin babaannesi

olan şişmanı, yanındaki uzun, zayıf komşusuna

usullacık sordu:

- Nasıl?

Beriki dudak büktü:

- Fena değil ama...

- Çok fakir insanlar değil mi?

- Çok...

- Şu avluya bakın, şu odalara, kir pas içinde..
Böyle

yerlerde büyüyen bir kız...

- Ya bu koku? Burnum düşecek ayol!

- Deli oğlan. Beni yerlere geçirmek için elinden geleni yapıyor!

İzzet usta çamurlu üst başını değiştirmişti,
dışarı ıktı.

Kadınların yanına gitti.

- Buyurun efendim, dedi, niçin
buyurmuyorsunuz?

İki kadın gene eteklerini tuta tuta,
iskarpinlerinin uçlarına

basa basa, yüzlerini ekşite ekşite avluyu geçtiler.

Cemile'lerin oda kapısı önünde durdular. İleriye
adeta koklıyarak

gözden geçirdiler.

Cemile merdiven başında bekliyordu.
Yanakları al aldı.

Gözlerini indirmişti. Birdenbire eğri
parmaklarına gözü

ilişti, telaşlandı. Onları göstermemek için
kollarını yanlara

sarkıttı, gözlerini kaldırdı. İhtiyar kadının ela
gözleriyle

karşılaşınca sıkıntısı arttı, şaşırıldı, gülümsedi.

- Yukarı buyurun efendim!

İhtiyar kadın:

- Senin kimsen yok mu? diye sordu.

- Var efendim.

İzzet usta:

- Babası var, dedi, ağabeysi var...

- Siz nesi oluyorsunuz?

- Ben mi? Komşusu.

- Sade komşusu mu?

- Evet.

- Akraba filan değilsiniz yani?

- Hayır..

- O halde bizi yalnız bırakın da kendi aramızda konuşalım.

İzzet usta çekilirken, Cemile yerlere geçti.

İhtiyar kadın:

- Senin büyüklerinde hiç mi düşünce yok?
dedi, kız

çocuk evde yalnız bırakılır mı?

Cemile cevap vermedi.

- Büyüklerin seni her zaman böyle yalnız mı bırakırlar?

- Hayır, efendim, bırakmazlar..
- Bırakmazlar da neredeler ya?
- Fabrikadalar efendim..
- Baban da mı çalışıyor?
- Hayır efendim, çalışmıyor. İhtiyar o..
- Hiçbir iş yapmaz mı?
- Tuhaf şey. Sen çalışırsın, baban yer öyle mi?
- Ağabeyim de çalışır efendim.
- Baban da?

- Babam da yemeğimizi pişirir..

- Annen yok mu?

- Yok efendim..

- Ne oldu?

- Ölmüş. Memleketten geldikten sonra ölmüş.
Ben

altı yaşımıdaymışım...

- Koskoca kızmışsın. Öldüğünü bilmiyor
musun?

- Bilmiyorum efendim.

Necati'nin babaannesi yanındaki komşusuna döndü:

- Beş yaşındaydım, dedi kafir Moskofun bizim memlekete

girdiğinde. Bugün gibi hatırlarım.. dedemi, dayılarımı

alıp götürdüler. Biz de ablamla nur içinde yatsın,

korktuk, el ele tutuştuk, kaçtıktı. Bugün gibi hatırlarım.

Hatta o kadara kadar ki, yolda uzun, sarı bıyıklı bir kafir

yolumuzu kesti, bizi sevdi, para verdi..
(Cemile'ye) Ya,

böyle işte. Sense altı yaşındaymışsın...

Cemile:

- Öldüğünü bizden gizlediler.. dedi. Hastaydı.
Karagöl'e

gönderdi babam.. Biz orada sanıyorduk, meğer
ölmüş. Çok sonra haberimiz oldu..

Cemile'nin gözleri dolmuştu. Başını çevirip
koluyla
sildi.

- Hastalığı neymiş?

- Ciğerlerinden hastaydı efendim..

- Allah sen gösterme Yarabbi.. Teverrüm yani?

- ...?

İki kadın bakıştılar. Sonra odayı, odanın duvarlarını,

döşemeleri filan gözden geçirdiler.

Cemile tekrar:

- İçeri buyursanıza efendim! dedi.

Kadınlar istemiye istemiye girdiler. İğrenip küçümsiyerek

merdiveni çıktılar. İhtiyar Malik'in geceleri Sadri'yle

birlikte yattığı, gündüzleri minder vazifesini gören

döşeğe oturdular.

Cemile el öptü. Aklına kahve pişirmek gelince,
aşağı

indi. Öyle heyecanlıydı ki, aşağı niçin indiğini
unutuverdi.

Dudağını yiyerek düşünmeğe başladı. Aşağı, bir
şey için inmişti. Ama şu parmakları.. Acaba
görmüşler

miydi? Ya gördüler de beğenmedilerse?

Aşağıya kahve pişirmek için indiğini
hatırlayınca geç

kalmış blr huzursuzlukla, davrandı. Cezveyi
çivisinden aldı.

Acaba parmaklarını görmüşler miydi? Herhalde
görmemişlerdi.

Görseler o parmakların niçin eğri eğri öyle

kızım, diye sorarlardı. Amma da tuhaf kadındı.
Zavallı

İzzet usta.. Oysa, İzzet usta ne iyi insandı!

Tekrar aklına kahve geldi. Geldi ama, kahve nasıl pişerdi?

Kafasını bir türlü toparlıyamıyordu. Cezveye su koydu. Kibriti bulamadı bu sefer de.. Hay aksi şeytan...

Yalnız kibrit değil, şekerle kahve kavanozu da yukarıdaydı,

çalar saatin bulunduğu rafta.

Yukarı fırladı.

Kadınlar Cemile'yi göz hapsine alıverdiler. Kız rafa

uzanınca, yukarı kalkan eteği altındaki bacaklarına baktılar,

biraz ince buldular. Topukları da beğenmediler. Ya

ayak parmakları?

Tertemiz, ama biraz kaba ve büyük ayaklar önlerinden

geçip merdivende kayboluncaya kadar baktılar.

Merhum yüzbaşı hanımı:

- Yüzü fena değil..

Öteki:

- Kafi mi? Yüz güzelliği kafi mi?

- Değil ama.. Gençlik.. cahillik işte..

- Aaah ah! Yüreğimden kanlar gidiyor kanlar...
Öyle

bir babanın evladı...

- Doğru.. Benimki de bir başka türlü değil mi?

- Ama seninki gidip de bir işçi kızına gönül indirmede...

- Evet, evet ama... Kısmet, alın yazısı...

Cemile kahveleri tam verirken, babası,
ağabeysi, ihtiyar

Muy, katip Necati avlu kapısından giriyorlardı.
Fabrikanın

demir kapısından oğlunu isteyen ihtiyar Malik'in

karşısına katip Necati çıkmış, fırsatı
kaçırmıyarak, gitmiş

Sadri'yi bulup getirmişti. İhtiyar Malik bu
Necati'nin

kim, ne, neci olduğunun farkında değildi.
Fabrikadan beri

konuşa konuşa geldikleri halde hala Necati'nin
farkında

değildi. Avlu kapısından girince birdenbire
farkına vararak

durdu. Hayretle baktı. Bu da kimdi? Kendileriyle
niçin

gelmişti? Hala niçin ayrılıp gitmiyordu?

İhtiyar arkadaşı Muy'la bakiştılar. Evet... Kimdi bu?

Ne istiyordu?.

Tam bu sırada Cemile koşarak geldi.

- Geldiler! dedi.

İhtiyar adam şaştı.

- Kim geldi?

- Onlar işte!

Necati:

- Babaannemler mi?

Cemile:

- Evet! dedi.

Babasının kıllı, kocaman elini yakalayan
Cemile öptü.

Sadri:

- Damadın! dedi.

Cemile babasına az daha sokuldu ve babasının
koluna

sıkıca sarıldı. Ama bu kol artık o eski kol

değildi. İzzet

ustayı bir itişte deviren İhtiyar Mallk'te bir
gevşeme,

bir çözüme oldu. Sanki kolu, kanadı kırılmıştı.

İhtiyar Muy'un:

- Oh, oh, oh.. Allah Mes'ut bahtiyar etsin. Ne
mutlu sana!

Dediğini duymadı. Dimdik, kaskatıydı.
Kımıldamıyordu.

Kolunu sanki tamamen Cemile'ye terketmişti.
Bakıyor,

bomboş gözlerle bakıyor, odaya, odadakilere
sadece bakıyordu.

- Haydi gidelim baba!

Duymadı. Yüreği yanıyor. Demek.. Demek bu gelenler...

Demek Cemkasını, sevgili Cemkasını alıp götüreceklerdi?

Birdenbire bir depreşme oldu içinde, bir kabarma.

Sonra boşandı. Cemile de babasına sarılmış, hıçkırıyor.

Baba kız bir zaman ağlaştılar.

Sadri:

- Ayıp, vallahi çok ayıp! dedi.

Tecrübeli Muy:

- Bırak, diye Sadri'yi çekti, elleme!

Sonra her şey eski halini aldı. İhtiyar Malik gözlerini

ceketinin yamalı koluyla sildi. Elini Sadri'ye uzattı. Sadri

babasını odaya taraf çekti. İçerdekileri görüveren ihtiyar

Malik, koskoca adam, utandı, birdenbire bir çocuk

halini alıverdi. İçeri girmekten çekiniyordu.

Sadri:

- Ayıp baba! dedi. Çok ayıp ediyorsun. Gir, gir

yahu!

- Çocuk gibisin... Gir hadi be!

Muy:

- Gir, dedi, gir Malik!

Malik döndü, Muy'a baktı:

- Sen de gel! dedi.

Hep birlikte girdiler. İhtiyar Malik titriyordu.
Merdiveni

ürkek ürkek çıktı. Titreyen sesi bozuk
Türkçesiyle

mırıldandı:

- Hoş geldiniz!

Kadınların tuhaf bakışlarından rahatsız olarak suçlu,

masum, dizüstü oturdu, avuçlarını iki bacağı üstüne koydu.

Sadri'yle Muy da, biri bir yanına, öteki öbür yanına,

tıpkı onun gibi oturdular.

Musa'nın karısıyla Güllü avluya girdikleri sıra Cemile

oda kapısının yanına sinmiş, babasıyla ötekilerin ne konuştuklarını

işitmeğe çalışıyordu. Onları görünce koştu:

- ...tabancayı ağızına dayamış Kadir Ağam.
Vuracakmış

da elinden zor almışlar!

Cemile:

- Kim kız?

- Numan Bey.

- Demek ağızına dayamış tabancayı? Ne zaman?

- Haberin yok mu?

- Yoook...

- Ohooo.. Neler oldu da neler. Numan Bey otomofiliyle

bir geldi. Kadir Ağadır sıçan deliği aradı saklanacak.

Görenler anlatıyor, herif tabancasını çekmiş odaya

girmiş. Kadir'in tebdili şaşmış. Kırmızı kasasının yanına

kısılmış. Numan Bey demiş ki: Bütün bunlar senin başının

altından çıktı namussuz. Geberteyim mi seni?

- Sonra?

- Sonra, elinden zorla almışlar. Yoksa vuracaktı.

Çok yalvarmış. Numan Beyin eline ayağına

düşmüş. Şimdi

fabrikanın önünü görme. Numan Bey dokuma
ustasını,

Camgözü mamgözü tuttu tuttu attı.

- Sahi mi? Demek hepsini attı?

- Hepsini.

- İtalyan'a bir şey yapabildiler mi?

- Yapamadılar. Polisler sardı fabrikayı. Lakin
herif

kurt. O kadar insan odasına yüklendiği halde
kapıyı kıramadılar.

Kafir, öyle sağlam yaptırmış ki odasının
kapısını.

Yalnız kaldıkları bir ara Cemile sevinçle haberi verdi:

- Geldiler ha Güllü!

Güllü hala fabrikanın uğultusu içindeydi, duymadı

bile. Cemile tekrarlayınca dikkat etti:

- Geldiler mi? Kim?

- Babaannesi!

- Sahi mi? Ne zaman?

- Demin.

- İçerdeler mi?

- İçerdeler.

- Sahi mi kız? Gidip bakayım hele..

Çıplak ayaklarında takunya kapıyı itip girdi.

- Hoş geldiniz!

Şişman hanım cigara içiyordu. Güllü'ye şöyle bir baktı,

aldırış etmedi. Güllü'nün tepesi attı. Ne büyüklüktü bu?

Selam bir tanrı selamı. Ne diye almamışlardı sanki?

Takunyalarını merdivenin altbaşında bırakıp yukarı

çıktı.

Kadınlar konuşmayı kesmiş, Güllü'ye bakıyorlardı. Ne

bakıyorlardı yani? Adam görmemişler miydi?

- Konuşmanızı niye kestiniz?

Şişman hanımın da tepesi attı:

- Siz kimsiniz ki konuşmamıza karışıyorsunuz?

İhtiyar Malik Boşnakça:

- Ters bir laf etme, dedi.

Dedi ama, Güllü de alınmıştı. Şişman hanımı cevapladı:

- Allahın kulu!

- Anladık Allahın kulu olduğunu. Kızın akrabası makrabası

mısın?

- Eh işte, öyle sayılırım.

- Akrabası değilsen...

- Ee.. Dışarı mı çıkayım?

- Ayol sen ne biçim kadınsın?

Güllü kalktı. Merdiveni inmeden önce:

- Sizler gibi kadın, dedi. Elli, kollu, ayaklı bir
beni

beşer!

Takunyalarını ayağına geçirip çıktı.

Avlu halkı Cemile'nin etrafını almıştı. Güllü
yanlarına

yaklaşınca konuşmayı kestiler.

Güllü:

- O şişman karı kaynanan mı kız? dedi.

Cemile başını salladıysa da hemen düzeltti:

- Kaynanam değil, kaynanamın kaynanası.

- Çok çalımlı kadın, çekeceğin var!

- Niye?

Bir çırpıda anlattı.

Cemile:

- Bana ne ondan?

Bir ihtiyar kadın:

- Hiç, dedi. Ona oğlan lazım.

Konuşma birden umumi bir hal alıverdi:

- Lazım ki lazım.

- Öyle mi kız, Cemile, bizi düğüne çağıracak mısın?

- Çağırılmaz olur mu?

- Cemile iyi kızdır, çağırır.

Karakız bir kenarda, konuşulanlara kulak vermiş, sinirli

sinirli sakız çiğniyordu. Cemile'ye hınçla baktı.
Kafasında

üç tane onluk... Neye yarardı. Camgöz'le ötekileri

işten atmışlardı. Kimbilir belki de canının derdine düşer,

Deveci Halil'in işine boşverirdi.

Sıkıntıyla kapıya gitti. İçeriye gözetliyen kadınların

arasına karıştı.

İçerdekiler konuşacaklarını konuşmuş, çıkıyorlardı.

Karakız hanımefendilere hırsla baktı. Şişmanı Cemile'nin

yanına durmuştu. Cemile şişman hanımın elini aldı, öptü.

Sonra ötekinin.

Şişman:

- Artık benim kızım oldun, dedi. Bundan sonra
fabrika

mabrika yok!

Cemile kıpkırmızı kesildi.

İki kadın geldikleri gibi, eteklerini tuta tuta,
iskarpınlarının

uçlarına basa basa avlu kapısına yürüdüler.
Necati de

peşlerinden gitti. Cemile onları sokağın alt
başına

kadar yolcu edip döndükten sonra kapıda durdu.

Etrafı gene hemen alındı.

Güllü:

- Fabrika mabrika yok, dedi, sonra? Ne yapacaksın kız?

Bir başka işçi kadın:

- Ne yapacak, hiç, dedi. Madem çalışmasını istemiyorlar,

aylık verirler, çalışmaz. Öyle değil mi Cemile?

Cemile ne diyeceğini bilemiyordu. Kapının aralığından

içeriye usullacık göz attı: Babası pencerenin önünde

bağdaş kurmuş dışarıya bakıyordu. İhtiyar
Muy'sa

herhalde teselli etmekteydi.

Birden Sadri, dışarı çıktı. Kapı önünde sinirli
sinirli

dikildi. Gözü Karakız'a ilişince siniri arttı.
Kızkardeşine:

- Babanın yanına git! dedi.

Cemile yavaşça içeri girdi, merdivenleri kedi
sessizliğiyle

çıkta, babasının dizi dibine oturdu.

İhtiyar Muy gülümseyerek bakıyordu.

Kolunu babasının omuzuna koydu peşin, sonra başını

göğsüne dayadı. Bütün bunlardan habersiz davranan ihtiyar

Malik, dışarıları seyre devam etti.

Dışarda ortalık yavaş yavaş kararıyor, çamurlu sokaklar

yıkık duvarlarla çevrili kerpiç evler ve karanlık yüzü

bir deniz gibi kırışan kocaman göl, boylu boyunca yatıyordu.

Ortalık iyice kararınca kadar uzun uzun oturdular.

İhtiyar Malik dargın gibiydi. Birdenbire ihtiyarlamıştı

sanki. Cemile'sine söz kesmişlerdi. Bu evden
çıkıp gidecek,

başkalarının olacaktı.

Islak kirpiklerini göstermemek için kalkmadan
önce

kızını hafifçe itti:

- Lambayı yak!

Cemile yavaşça kalktı.

XXIV

Numan Şerif Beyin kırmızı hususisini
pencereden gören

Kadir Ağa, lacivert beresiyle koştu, beyi kapıda

karşıladı.

Ağzına tabanca dayandığı günden sonra
öylesine

köpekleşmiş, öylesine yumuşamıştı ki.

Kalın, kırçıl kaşlarıyla Numan Şerif Bey'se,
ortağına

bakmadan odaya girdi. Fötr şapkasını,
bastonunu filan

askıya astı. Fabrika işlerini kontrola giderken
giydiği beyaz

gömleği askıdan aldı. Giyecekti. Kadir Ağa
almak

istedi. Numan Bey vermedi. Riyakar ortağından
iğreniyordu.

Kadir Ağa dayattı:

- Ver Loman bey, tutim. Cenabı Allah bile kulunun

ayıbını yüzüne vurmazmış!

Numan Bey cevap vermedi. Gömleğini kendi kendine

giydi. Sonra geçti ceviz masaya oturdu. Masanın üzerinde

duran imalat raporlarını tetkik etti. İplik, bez imalatı

iyice düşmüştü. Ortağına nefretle baktı. Tkrr gibi:

- Bir haftadır imalat düşebileceği kadar düştü sayende, dedi.

Kadir Ağa iri taneli siyah tesbihini çıkarmış,
gözlerini

suçlu suçlu indirmişti. Oturduğu koltukta sinerek
ortağına

bakıyor, gözgöze gelmemek içinse hemen yere
indiriyordu

bakışlarını.

Numan Bey bir ara gene tok tok konuştu:

- Daha da kimbilir ne kadar düşecek. Neyse,
verilmiş

sadakan varmış. Yoksa...

Kadir Ağanın gözleri yerden kalktı, ortağının
iri siyah

gözleriyle karşılaştı:

- ...cartayı çekmiştin çoktan!

Zile bastı. İçeri giren odacıya:

- Bana umum müdürü çağır, dedi.

Az sonra uzun boyu, geniş omuzlariyle umum müdür

Salamon içeri girdi. Beyefendiyi yere kadar eğilerek

selamladı.

Numan bey sertçe sordu:

- İlanları gazetelere gönderdin mi?

Salamon hemen cevap veremedi. Tereddütle bakıyordu.

- Ne bakıyorsun?

- Hiç efendimiz.

- Niçin cevap vermiyorsun?

Salamon yutkunarak sokuldu:

- Şeyy...

Gözleri Kadir Ağaya gitti. Ondan imdat bekliyordu

sanki. Oysa başını eğdikçe eğmiş, tesbih çekiyor, bakamıyordu

bile...

- Cevap versene be!

- Efendimiz, İstanbul veya İzmir'den işçi celbi kolay.

Fakat bunun doğuracağı neticeleri tahmin etmiyor musunuz?

- Ne gibi?

- Türkiye'nin en uyanık işçi bölgelerinden celbedilecek

işçiler... Onlar bizim yerli işçilerin katlandıkları hayat

şartlarına tahammül ederler mi?

- Nasıl?

- Her Şeyden önce ücret meselesi.. Yerli işçilerin

aldığı parayla çalıŐmazlar. Yüksek cret isterler!

- Evet?

- Medeni ihtiyaçlar arttıkça malum ya...

- Elbette..

- İzmir, yahut İstanbul'dan gelecek işçiler hemen

hemen bizim muhasebe servislerindeki muaddildirler.

Gözleri açıktır. Amirlerinin azarına, dayağına

filan kolay

kolay boyun eğmezler. Asıl fenası, İzmir yahut İstanbul'dan

gelecekler gelirken, dansları, müzikleri, banyoları,

haftalık temiz elbiseleriyle, filan gelecekler, bizim sakin,

durgun, kendi halinde, fazlasını istemeyi bilmeyen

yerli işçilerimize tesir yapacak, gözlerini açacaklar. Örnek

olacaklar bizimkilere. Çok geçmeden, malumu aliniz,

bir işçi buhranıyla karşı karşıya geleceğiz.

- Sonu?

- Tahmin edersiniz...

Numan Şerif Bey Salamon'u haklı bulmuştu.
Hınzır

Yahudinin sözleri doğrudu. Bunu kendisi de düşünmemiş

değildi ama, bir sefer ok yaydan çıkmış, emir vermişti.

Sadece emir vermiş olması da değil, büyük bir kısım

işçiyi de işten atmıştı.

- Ne olursa olsun, dedi. Sen benim emrimi yerine

getir hemen. İşçi celbi hususundaki ilanları hemen şimdi

tape ettir ve yolla. Marş!

Salamon hala tereddüt içindeydi. Kadir Ağaya baktı.

Hayır yoktu. Başını önüne eğmiş, tesbihini çekmekteydi.

Bir ara başını kaldırdı. Salamon'la gözgöze geldi. Şaşaladı.

Sonra Allah! diye içini çekti.

Numan Bey tekrar boşandı:

- Ne dikiliyorsun hala?

Salamon kekeledi:

- Şeyy... Birkaç gün beklesek...

- Sebep? Niçin bekliyecekmişiz?

- Öfkeyle kalkan zararlar oturur da...

- Derhal odana geç ve sana verdiğim emri harfiyen

yerine getir, haydi!

Artık ne söylenecek söz, ne de geçirilecek vakit kalmıştı.

Salamon yıkılırcasına odadan çıktı. Kendi odasına

geldi. Çökmüş avurtlarıyla bir kenarda dikilen dokuma

ustasına bakmadı bile. Masasına geçip oturdu.

Dokuma ustası çekinerek yaklaştı, hiçbir şey

sormadı.

Salamon:

- Ne yapsak boş, dedi.

Dokuma ustası endişe içindeydi:

- Boş ha?

- Üstelik hala müthiş de sinirli.

- Demek yanına girmiyeyim?

- Sakın ha!

- Bense... Eline ayağına kapanırım diyordum.

- Sakın, sakın, sakın..

- Kadir Ağa ne diyor?

- Ne diyebilir? Süt dökmüş kedi gibi oturuyor.

- Peki, sonu ne olacak bunun?

- İzmir'den, İstanbul'dan işçi getireceğiz!

Dokuma ustası beyninden vurulmuşa döndü:

- İzmir'den, İstanbul'dan gelecek işçi yerli işçinin

düşük ücretine çalışır mı? Yatacak iyi yer ister, iyi yemek

ister...

- Söyledim, hepsini söyledim.

Uzun uzun bakıştılar. Dokuma ustası büyük bir ümitsizlik

içindeydi. Mırıldanmaya başladı:

- Ah Kadir Ağa ah! Bize öyle bir halt ettirdi ki, arap

sabunu temizlemez. Neme lazımdı benim yazının kabuklusuyla

tepişmek. İyi, kötü, yuvarlanıp gidiyorduk.

Kurnaz Salamon göz kırptı:

- Kadir Ağa seni kollamıyor mu?

- Beni kollamakla iş biter mi? İşçiler canavar gibi.

Herifler bana kandı. Bana deyince, ben de Kadir Ağaya

kandım ama, gel de işçiye anlat. Bütün gün kahve

köşelerinde homurdanıp duruyorlar. Benim için hava hoş..

Basar Tarsus'a, Kayseri'ye giderim. Nazilli'ye giderim.

- Niçin gitmiyorsun?

- İşçiler ne olacak?

Salamon omuz silkti:

- Ne olursa olsun. Babanın oğlu değiller ya!

Dokuma ustası cevap verecek, bir Şeyler
söyliyecekti

ki, Numan Beyin kalın öksürüğü. Salamon'un
odasına

geliyordu herhalde. Madem sinirliydi, gözüne
görünmemesi

lazımdı. Tam zamanında, muhasebeye açılan
kapıdan

çıktı. Fabrikanın karşıındaki işçi çayhanesine
geldi.

Başta yeğeni Camgöz'le öteki işçiler, hemen
etrafını

aldılar.

Camgöz merakla sordu:

- Ne oldu dayı?

- Şimdilik bir şey yok!

- Peki. Ne olacak?

- Bilmem.

Homurtular oldu. Homurdananların gözlerine endişeyle

baktı, ürktü. Bir zamanki uysal, itirazsız bakışlar değildi.

Kinle parlıyorlardı.

- Benim ne suçum var? dedi. Ben elimden geleni

yaptım.

Homurtu tekrarlandı.

Camgöz:

- Sen de mi Sadık?

- Ne yapayım dayı? Elde yok, avuçta yok...

- Durun bakalım, gün doğmadan neler doğar...

Kalın kemikli, sert bakışlı bir işçi:

- Açlık, sefalet, ölüm doğacak! dedi.

Bir başkası mırıldandı:

- Yapacağınızı yaptınız!

Usta korkuyla döndü:

- Ben ne yaptım? Benim ne suçum var?

- Doğru. Senin ne suçun var? Suç bizim, suç bizim

gibi dangalakların ki sizin gibilerin iğvasına kapıldık!

Koyu, korku verici bir sessizlik oldu. Dokuma ustası

titriyordu. Bereket versin İstanbul'dan, İzmir'den

gelecek

işçilerden haberleri yok.. diye geçirdi.

Belinin ortasından boşanan soğuk terle
çayhaneden

çıktı gitti.

XXV

Necati'yle İzzet usta konuşarak çayhaneye
girdiler.

Bir kenara oturdular.

İzzet usta:

- İstanbul'dan gelecek işçiler haberini millet
senden

duymasın, dedi.

- Niçin?

- Hem fabrika, hem de işçiler nazarındaki durumun

sarsılabilir.

İşçiler kendilerine taraf gelmekteydiler, İzzet usta lafı

değiştirdi:

- Demek babaannen kızını almana taraftar değil?

- Değil ama, onu dinleyen kim?

- Dinlemeğe mecbursun!

- Belki ama...

- E?

- Aklıma ne geliyor, biliyor musun?
Babaanneme
boşverip...

- Evet?

- Nikah yapmak ve pılımı pırtımı toplayıp...

- Kızın evine kapağı atmak ha?

- O kadar. Aksi halde bu iş yürümiyecek.

- İhtiyar ne diyor?

- Ne demiyor ki? Tereddüt içinde. Mahalle dedikodudan

çalkalanıyormuş. Babama yazmalıymışım...
Fabrikada

çalışan bir kızı almaya hakkım yokmuş. Bir de
asıl

kızdığım, kız fabrikadan çıksın diyor. Ne
düşüncesiz insan!

Kız fabrikada keyfinden çalışmıyor ki. Artık
çalışma

dediğim andan itibaren...

- Doğru. Hiç olmazsa ayda on lira vermen
lazım!.

- Değil mi ya? Veremem. Yirmidört doksanbeş
bana

bile yetmiyor. Kaldi ki...

Etrafını almış sinirli işçilerden biri:

- Usta, dedi, İzzet usta.. Biraz da bizi dinle. Ne
olacak

şu halimiz kardaş? Bizi yek ekmeğe muhtaç
ettiler..

Bir akıl ver bize!

İzzet usta Dertli işçiye döndü. Adamın gözleri
yuvalarında

kinle parlıyordu. Parlıyordu, acınacak haldeydi

ama, ne gelebilirdi elinden? Elinden pek bir
şeyler gelmemekle

beraber, kuru tesellinin de zamanı olmadığını biliyordu.

Gerçi onları önlemeye çalışmış, yalana uymamalarını

yalvarmıştı ama, bunu hatırlatmanın da sırası değildi.

Uzun uzun süreceğini bildikleri işsizliğin verdiği ıstırabı

açıklayan bakışları, çökük avurtları, uzamış sakalları,

kara sarı yüzleri...

Tavındaydılar. Neler yaptırılamazdı onlara!
Kilitleri mi

kıramazlardı? Demir kapıları mı teneke gibi yırtamaz,

omuzlarıyla apartmanları mı deviremezlerdi?

Bir başkası:

- İçim alıp alıp veriyor, dedi. Burnuma kan kokuyor.

Öfkemi alamadım mı ağlıyorum. Koskoca herifim heye

ama ağlıyorum gene de. Şu ellerime bak. Tüm yara.

Eve gitmek canım istemiyor. Çocukların kara kara bakması..

Geçen gün hırısından evin kerpiç duvarlarını yumrukladım!

Kirpikleri yavaş yavaş parlıyordu.

- ... ille en küçük. Şu kadar. Bir de zayıf mı

sana..

Bütün gün öhö öhö öhö. Boğmaca dedi millet hastahanesindeki

doktor. Reçete verdiler, ilaç almıya param yok.

Sabahlara kadar horoz gibi ötüyor!

İzzet ustanın kafasında tren altında ezilen çocuğunun

cesedinden ayrılmış sarı saçlı başı. O da böyle boğmaca

olmuştu. Sabahlara kadar horoz gibi ötmüştü..

İçini çekti.

- ...eve gitmekten korkuyorum, karımın, çocuklarımın

yüzüne bakmaktan korkuyorum usta. Başımı
yastığa

koyup da yorganı tepeme çekmiyor muyum?
Allah

Allaaaah... Sabaha kadar ölç biç, ölç biç...

Öfkeyle İzzet ustaya baktı:

- Çek vur kendini, lakin...

İzzet usta kızdı:

- Ne biçim söz bu be? İşsiz kaldınız mı hemen
ölmek,

öldürmek. Marifet ölmek, öldürmekte değil, bu
kötü

şartlarla mücadele etmekte!

- Nasıl?

- Nasılı var mı? Başka yerlerde, bir başka iş mesela!

- Dokuma ustası bekleyin diyor. Bir ümit.
Camgöz

yok mu Camgöz? Bekleyin diyor. Kadir Ağa
güya demiş

ki, Numan Beyi yatıştırırım ben. Beklesinler,
tekrardan

işe aldirtacağım demiş. Kimbilir?

Necati şöyle bir baktı. Derine gömülmüş
gözleriyle

işçi, baştan ayağa sinir kesilmişti. Kadir Ağadan

filan hiç

bir medet olamıyacağını söyleyip son ümidini de söndürmek

istemedi. Kalktı.

İzzet usta:

- Gidiyor musun?

- Gidiyorum, dedi. Eyvallah.

Çayhaneden çıktı. Camgöz iskemlesini çayhanenin

beton kaldırımına atmış, kara kara düşünüyordu. Necati'ye

gözü takıldı. Aklına Cemile geldi. Sahi, şu mesele

ne olmuştu? Deveci Halil neredeydi? Niçin görünmüyordu?

İskemlesinde doğruldu.

Deveci'yi bulsa, borç istese... Hiç de fena fikir değildi.

Şu sıra tam da işine yarardı hani. Borcunu ödemeye gelince...

Birden Karakız:

- Merhaba teyze oğlu!
- Merhaba bacı. Hayrola?
- Seni Halil ağam çağırıyor.

Camgöz'ün içinden ferahlık, bir rüzgar gibi, geçti. Gene de:

- Ne yapacak? dedi.

- Bilmem. Acele istiyor.

- Kız dalgası mı?

- Bilmiyorum.

- Ben kendi canımın derdine düşmüşüm. O hala...

- Getmiyor musun?

Kendini naza çekmekte fayda vardı:

- Gelmiyorum.

Karakız; işçi mahallelerine uzanan caddenin köşesindeki

kebabçı dükkanında Camgöz'ü sabırsızlıkla bekliyen

Deveci'ye durumu haber verince, Deveci:

- Demek gelmiyor? dedi. Niye?

- Bilmem.

- Bir sebebi olmalı.

- Sebebi... İşsiz, sıkıntılı. Ben kendi canımın derdine

düşmüşüm diyor!

Deveci işi anladı. Herhalde parasızdı. O da zaten bunu

haber almış, koşmuş gelmişti.

- Sen otur. Ben alır gelirim.. dedi, hızla uzaklaştı.

Karakız yalnız kalınca örtüsünü çıkarıp yanındaki iskemleye

attı. Bugün işinden alıkoyduğuna göre, Deveci

yevmiyesini verecek miydi acaba? Hiçbir çıkarı olmadan

elalemin keyfi için ne diye işinden olacaktı? Sonra, neye

varacaktı bu işin sonu? Kız istemiyor, oğlan istiyor. Söz

kesilmiş. Deveci hala ne umuyordu?

Deveci'yle Camgöz gelince toparlandı.

Deveci:

- Sen getiremedin amma, bak. Ben nasıl getirdim?

Karakız Camgöz'e küskün küskün baktı:

- Aşkolsun teyze oğlu. Demek senin yanında hiç

hatırım yokmuş!

Hep o sıkıntılı haliyle Camgöz:

- Bir Şey değil, arada biz kötü olduk, dedi. Bu dünyada

dayı mayı fosmuŐ meğer. Tuttu beni ne düŐürdü.

Ameleyi kışkırttı. Şimdi de.. Meteliksiz gezilir mi? Milyoner

miyim ben?

Deveci ilgiyle sordu:

- Medem seni kışkırttı. Şimdi de zarına bakması lazım.

Para vermiyor mu?

Kebaplar, Şarap söylendi.

Camgöz:

- Vermiyor, dedi. Sabredin, diyor. Sonu iyi olacakmış.

Ne iyi olduğu var, ne de olacağı. Halbuki İtalyanlar

korkak olur, dövdünüz mü kaçar, iş eskisi gibi bize kalır.

Kadir Ağa, o zaman dilesinler benden ne dilerlerse diyor

dediydi. İşler kötüye varınca o da boşverdi. Ne yapacaksın

kardaş, harcandığımızı anladık!

Sıcak kebablarla kocaman bir şişe şarap geldi. Camgöz'ün

şarap filan gördüğu yoktu. Günlerden beri midesine

sıcak bir şey girmemişti. İri bir kebab parçasını kuvvetli

dişleri arasında çiğnerken:

- Arkadaşların arasında öyleleri var ki, dedi, yek

ekmeğe muhtaç. Herifler kahve parası bulamıyor!

- Haydi şerefe!

İçtiler Camgöz devam etti:

- Ağlıyorlar be, anam avradım olsun ağlıyorlar!

Karakız:

- Ayıp ayıp, dedi. Erkek ağlar mı?

Camgöz kızdı:

- Erkeklik, yiğitlik mangırla olur kızım. Yok işte, yok!

En biri ben. Şu kebabçı bile tavrını değiştirdi. Eskiden

nasıldı? Sokakta görse halimi hatırımı sormadan edemezdi.

Şimdi?

Deveci, Cemile meselesini açmak için fırsat kolluyor,

ama Camgöz'ün dertli halinden ürküyordu. Bir ara:

- Yeter, dedi, yeter be Camgöz. Şuraya oturduk ki

karşılıklı iki satır çene çalak, gülek diye...

- İçimden gelmiyor emmoğlu, içimden gelmiyor!

- Haklısın. İşsizlik kötü şey, malum. Malum ya...

- E?

- Fabrikadaki işin anlaşıldıktan sonra bir çaresini

düşünürüz.

- Nasıl?

- Nasılına karışma.

Camgöz'de pırıl pırıl bir ümit.

- Fabrikadan hiç umudum yok, dedi. Fabrika kapısı

bizim için temelli kapandı!

- Kapandıysa, ben de arkadaşlığımı yaparım.

- Ne gibi?

- Ne gibi olacak? Ortaklama bir dükkan kiralarız.

Sermaye benden, emek senden!

Camgöz heyecanla sordu:

- Kahvecilik yapar mıyız?
- Niye yapmıyalım?
- Öyleyse...
- Var mı boş kahve?
- Bak hele, bak.
- Nerede?
- Bizim Silo'nun kahvesi var. Boş. Kiraya verir bize.
- Bu mahallede mi?

Camgöz eğildi, işçi mahallelerine giden ana caddenin

solundaki mavi boyalı dükkanı pencereden gösterdi.

- Epeyce büyük.

- Günde birkaç yüz marka yaparız.

- İyi ya. Birazdan gidip bakalım.

- Birazdan mı? Sahi mi? Hemen tutar mıyız?

- İşimize gelirse tutarız.

Camgöz birdenbire sarhoş olmuştu. Artık ne

dayısı,

ne de işlerinden atılmalarına sebep oldukları
işsiz, gözü

yaşlı işçiler. Bardağına şarap doldurdu, bir
nefeste dikti.

- Senin yolunda ölmeyenin anasını da, avradını
da,

sinsile sülalesini de...

Deveci:

- Yok canım, dedi, o kadar değil.

- Kim? Senin yolunda ölmeyenin...

- Peki peki. Ölmeye lüzum yok. Şu meseleyi

düzenliyek yeter.

Karakız'a baktı, göz kırptı. Karakız hırsından mosmordu.

Şu meseleden ona neydi? Camgöz kahve sahibi olacak, kendisi?

Camgöz'ün sarhoşluğu gittikçe artıyordu:

- Geçen sefer bacımızın yüzünden fosa çarptık,
kızı

kaçıramadıydık, amma bu sefer.. Deli misin?
Anam avradım

olsun, babasının dizinin dibinden çekip
sürütürüm

bu sefer. Değil mi bacı?

Karakız cevap vermedi. Camgöz öyle keyifliydi ki, ne

Karakız'ın sıkıntısı, ne de cevap vermeyişi!.. Dikkat bile

etmedi.

- Allöööş... Kayfemiz olunca; tamam! Günde en azdan

üç yüz marka yapsak, üçer kuruştan, eder dokuz

kaat. Yarısını masrafa çık, kalır dört buçuk lira. Dört buçuğun

da yarısı senin yarısı benim... Ha!

Deveci:

- Ben istemem, dedi. Sen bana borcunu ödersin

bes. Borcunu ödedikten sonra...

Camgöz'ün heyecanı arttı:

- Ödedikten sonra?

- Kayfe senin olur?

Camgöz masadan fırladı. Tezgahı başındaki kebabçıya bağırdı:

- Yiğenim!

Kebabçı isteksizce cevapladı:

- Emret!

- Derhal çiftetelli plağını koy gramofona!

Gramofona çiftetelli plağı kondu. Camgöz
parmaklarını

usta bir kadın çengi gibi şıkırdata, göbek
çalkalıya

çiftetelliye başladı. Gözleri dönmüştü. Ar, haya,
utanma

filan silinmiş, dönüyor, boyuna dönüyordu.
Boru muydu?

Kahve sahibi olacaktı. Dayısının olanca
himayesine karşılık

dokuma tezgahlarında eline geçenin en azdan
birkaç

misli çok para kazanacaktı.

Dünyayı yıkabilirdi!

Arada masaya yaklaşıp Deveci'nin doldurduğu
şarap

bardağını alıyor, oradakilerin şerefine kaldırıp
dikiyor, sonra

daha içten, daha canlı, devam ediyordu.

Karakız'sa somurttukça somurtmuştu. Ona
neydi? Bütün

bunlardan ona neydi, nesine lazımdı? Kızın
ikinci sefer

kaçırılması için istenecek yardımı ne diye
yapacaktı?

Camgöz'ün çıkarı vardı, onun? Ne çıkarı vardı?
Zorla kız

kaçırmanın sonunu biliyordu. Hapislik vardı
ucunda, Camgöz'e

göre gene de hava hoş olabilirdi. Kahveyi kardeşine,

yahut hatta karısına bırakıp üç beş ay yatabilirdi. Kendi?

Kendisi ya? İhtiyar, kırış kırış annesinden başka kimi

vardı. İçeriye düşerse kim bakardı, Deveci mi Camgöz

mü? Hiçbiri. Fıkara anası ölür, kendi de...

İşli, işsiz, genç, ihtiyar insanlar kebapevini lahzada

doldurmuş, Camgöz'e elleriyle tempo tutuyorlardı.

Uslucacık kalktı. Kalabalığın bir kenarından dışarı sıyrıldı.

Ortalık günlük gneşlikti. Arkasından koşacak,
geri

evireceklermiş gibi bir korku içindeydi.
İstemiyordu, ne

Camgöz, ne Deveci, ne de şaraplarıyla
kebabları. Başkalarına

alet olmadıktan başka, durumu kıza da
anlatacaktı.

Yuva yıkanın yuvası yıkılırdı. Kızı madem
istemişlerdi,

o halde bir yuvaya sahip olacaktı. Madem
olacaktı,

yuvasını yıktırmamalıydı.

Birden İzzet usta:

- Nereye bacı?

Durdu. İçtiği şaraptan başı hafifçe dönüyor, sallanıyordu.

- Cemile'lere, dedi.

İzzet usta ilgilendi:

- Ne yapacaksın?

- Hiç..

Yoksa gene herhangi bir rezalet, yahut bir pusu peşinde

miydi? Ağzını aramak için:

- Yakında Cemile'nin nişanı var, dedi.

Yoktu, henüz böyle bir şey yoktu. Necati'nin
babaannesinin

boyuna fikir değiştirdiğini biliyordu. Necati daha

dün, haminnesiyle kavga ettiğini anlatmış,
gerekirse yatağımı

alır, kızın evine dūřerim demiřti.

Karakız:

- Ne zaman? dedi.

- Bu yakında.

- İnşallah kardeş. İnşallah ama...

Usta pirelendi:

- Ee?

- Ellerini çabuk tutmazlarsa...

- Ne olur?

Her şeyi bir çırpıda anlattı. İzzet usta sarsıldı.
Demek

Deveci bu karardaydı? Camgöz'ü dilediği gibi
kullanabilmek

için Silo'nun şu sıra boş kahvesini kiralamayı
bile göze almıştı ha?

- Cemile'yi bunun için mi göreceksin?

- Evet. Yuva yıkanın yuvası yıkılır. Vebal altında

kalamam ben kardeş.

İzzet usta şöyle bir düşündü: Kızın elinde ne vardı ki?

Bütün iş Necati'de bitecekti. En doğrusu, meseleyi Necati'ye

açmak, kızı bu yakınlarda çıkması mümkün felaketten kurtarmaktı.

- Cemile'ye bundan bahsetme, dedi.

- Niye?

Anlattı, uzun uzun anlattı. Karakız'ın aklı yatmıştı.

- Öyleyse gitmeyim?

- Git, git ama, bu meseleden bahsetme.

- Peki.

Ayrıldılar. Karakız işçi mahallelerine giden
uzun toprak

yolu hızla geçti. Köşeler döndü. Cemile'lerin
avlusundan

içeri girdiği zaman genç kız, Musa'ların
merdiveni

başında, kanlı elleriyle avlu halkına müjde
veriyordu:

- Gözümüz aydın!

Avlu halkı hemen bir ağızdan sordu:

- Nesi oldu?

- Oğlu, oğlu!

Merdiveni koşarak indi. Avlunun bir kenarındaki paslı

tulumbaya giderken Karakız'la karşılaştı. Kaşları hemen

çatıldı.

Karakız:

- Ellerin niye kanlı, Cemile? diye sordu.

Cemile cevap vermedi.

Çopur güldü:

- Cemile doğurttu, dedi. Ebe oldu artık o!

- Essahdan mı?

- Hiçbirimiz cesaret edemedik bacım.

- Ebe yok muydu?

- Vardı ama, doğuma gitmişti.

Karakız heyecanla mırıldandı:

- Aşkolsun, aşkolsun vallaha!

Cemile ellerinln kanını yıkamıştı. Yüzüne düşen bir

tutam saçı başının sinirli hareketleriyle geriye atıyor, ama

saç inat ediyordu.

Az evvel tek başına doğurduğu kadının, ev sahibi

Musa'nın karısının yanına gitmek üzere merdivene hızla

yürüdü.

XXVI

Fabrikanın İstanbul ve İzmir'den işçi getireceği haberi

mahallede bomba gibi patladı. Olur muydu?

Olabilir

miydi, olsa bile öyle büyük şehirlerin kibar işçileri

bu kadarcık ücretle çalışabilir miydi?

İşlerinden atılanlarınsa ağızlarını bıçak açmıyor, yüzlerinden

düşen bin parça oluyordu. Başta Camgöz'ün dayısı

dokuma ustası olmak üzere, iplikhane ustası, usta

muavinleri, düzenciler, velhasıl italyan mühendise karşı

koydukları için işlerinden atılanların tümünün ayakları

suya değmiş, tekrardan işe alınmak gibi hafif de olsa bir

ümit besliyenlerin son ümitleri de kırılmıştı.

Ustalarla usta muavinlerini Kadir Ağa zaman
zaman

üç, beş kollamıştı ama, bununla iş bitmemişti.
Hepsi evli,

çoluk çocuk sahibiydiler. Ağa'nın sadakaya
benzeyen

kollamasıyla geçinememişlerdi. Bundan
sonraysa üç, beşe

de hasret kalacaklar, kara, korkunç bir sefalet
başlayacaktı.

Bir gün dokuma ustasının Nazilli mi, Kayseri
mi ne,

bir yerdeki fabrikalardan birine ustalık bulup
savuştuğu

işitildi. Avurtları ökük, gözleri yuvalarına
gömülmüş aç

insanlara kuvvetli bir yumruk oldu bu.

- Yaa, dendi; demek böyle?

Böyleyli, malesef böyleydi.

- Demek atıldık?

- Hem de it enikleri gibi!

Kırış kırış yüzler canlanmış, yuvalarına gömülü
gözler

ateş saçmaya başlamıştı.

Kalın kemikli, iri yarı bir işçi; yanardağ gibi

gürledi:

- Aldatıldık arkadaşlar!

İçten, taa içten kopup gelen inancın feryadı
cevapladı:

- Aldatıldık!

- Bunu keselerine koyacak mıyız?

- Kimin?

- Bizi aldatanların!

Hınçlı sesler gittikçe artan bir kinle sağdan,
soldan

cevaplamaya başladı:

- Koymıyacağız!

- Koymıyalım!

- Nasıl koruz? Öldük be!

- Öldük ki öldük.

Bir kenardan itidalli bir ses sordu:

- Ne yapmak niyetindesiniz?

İzzet ustaydı. Bütün gözler ona döndü. O, sapsarı yüzüyle

dimdikti. Sorusuna cevap alamayınca, tekrarladı:

- Ha? Ne yapmak niyetindesiniz?

Kalın kemikli sert işçi cevapladı:

- Ekmeğimizi elimizden alıp bizi süründürenlerin evlerini

başlarına yıkacağız!

- Kim bunlar?

- Dokuma ustası, muavini, iplik ustası, düzenciler...

Kupkuru bir ses:

- Camgöz, dedi. Camgöz'ü unutmayalım!

Camgöz sözü son damla oldu. Dayısı basıp gittiyse

o vardı. Hem de sefaletleriyle alay edercesine işini yoluna

koymuş, kahve açmıştı.

Deminki ses tekrar konuştu:

- Bizi kahvesine sokmuyor, çay içmeyi kahveden

it kovar gibi kovuyor. Ne suçumuz vardı? Çalışıp gidiyorduk.

Bizi kışkırttı. Şimdi de...

Bir başkası:

- Kahveyi nasıl açtı? dedi. Parayı kimden buldu?

- Dayısı vermiştir!

- Dayısı ha?

Kalın kemikli işçi oturmakta olduğu tahta sandıktan

ayağa fırladı:

- Uzun lafın kıyası... Kahvesini başına yıkalım, var

mısınız?

Gök gürültüsünü andıran korkunç bir ses kalabalığı

İzzet ustayı filan silip geçti. Günlerden beri işsiz,
sınırları

gergin, gözleri yuvalarına çökmüş aç insanları
zaptedilemeyen

bir öfke kasırgası halinde kalın kemikli işçinin
peşine düştüler.

Cadde çabucak geçildi. Gittikçe büyüyen bir
insan

seli yan yatmış. bağdaş kurmuş, diz çökmüş
ahşap evlerin

aralarındaki eğri sokakları zorlayarak akıyor,
akıyordu.

Ortalığa bir homurtu hakimdi: Çok değil, bir
hafta sonra

yabancı işçiler gelecek, fabrikanın İşçi
eksikliğini

fazlasıyla tamamlayacaktı. Ondan sonra ne olacaktı?

İzzet usta gerilerde kalmıştı:

- Evet ama, Camgöz'ün kahvesini parçalamakla ellerine

ne geçecek? diye soruyordu. Çare bu mu?
Kurtuluş bu mu?

Aklı başında ihtiyar bir işçi:

- Haklısın, dedi. Çare bu değil, kurtuluş bu
olamaz

amma...

Kalabalık silindir gibi geçip kaybolmuştu.

Tam Camgöz'ün kahvesi önünde insan seli bir an

durakladı. Ne yapacaklarını gayet iyi bilmekle beraber,

o an şaşırılmışlardı. Hiç kimse peşin davranmak istemiyordu.

Camgöz, gazoz bilyalarını hatırlatan duru yeşil gözleriyle

kapıya fırladı. Birşeyler sezer gibi olmuştu. Renkten

renge giriyor, kalabalığın baskısı altında eziliyordu.

- Buyrun, dedi. Ne var? Ne istiyorsunuz?

Dili dolaşıyordu.

Kalın kemikli, sert bakışlı işçi kalabalıktan ayrılıp karşısına

dikildi:

- Fabrika işçi getirtiyormuş, doğru mu?

Camgöz mahvolmuşcasına bakıyor, konuşamıyordu.

- Doğru mu ulan?

- Bilmiyorum.

- Nasıl bilmezsin?

- Bilmiyorum.

- Dayın nerede?

Bildiği halde:

- Bilmiyorum, dedi.

- Bilmiyorsun ha? Bizi kışkırtıp işimizden
etmeyi

bildin, bildiniz ama?

Camgöz dehşet içindeydi. Sağa baktı, sola
baktı. Sonra

ani bir kararla geri sıçrayıp kahveye daldı, arka
pencereden

deli gibi atladı, su dolu hendeklere bata çıka
kaçmaya başladı.

Kalabalık marş marş emrini almış, kahveye
korkunç

bir silindir gibi dalmıştı. Cam, çerçeve. masa,
sandalye,

fincan, tabak, semaver ne bulduysa ezdi, ezdi.

Herşey bir anda olup bitmiş, semt
karakolundan polis

ekipleri gelinceye kadar çekilinmiş, hatta
rahatlanmıştı.

Yalınayaklı çocuklar, ani darbeden pek de
haberi olmayan

şiş karınlı kadınlar, buruş buruş ihtiyarlar
hayretten

büyümüş gözleriyle şaşkın, bakıyorlardı.

Bu sırada kerusa denen çift atlı fayton köşeden

çıktı.

Ağır ağır geldi. Kalabalığa takılıp durdu. Peşin
Necati

atladı yere, sonra Cemile. Hiç birşeyden
haberleri yoktu.

Yanlarına sokulan İzzet ustadan ne olduğunu
sordular. İzzet

usta bir çırpıda herşeyi anlattı.

Cemile öyle heyecanlanmıştı ki:

- Yazık, dedi, yazık olmuş!

Sonra hep beraber arabaya bindiler. Araba işçi
mahallesinin

çamurlu, تنها sokaklarından geçti, ana caddeye
çıktı.

İzzet usta, Necati'ye sordu:

- Haminnen nihayet razı oldu demek?

- Oldu..

Cemile'ye döndü:

- Baban? Baban ne alemde ya?

Cemile'nin gözlerinden yuvarlanan damlalar
birbirini

kovalıyordu.

- Ha?

- Bilmiyorum.

İhtiyar Malik oda kapısını arkadan sürgülemiş,
pencere

önünde sessiz sessiz ağlıyor, mahallenin sırtını
döndüğü

kocaman göl ise, ikinci güneşinin ölgün sarısı
altında

kocaman bir denizi hatırlatarak hafif hafif
dalgalanıyordu.

SON

.....